

Inatsisartuni ilaasortamut
Anna Wangenheim
Demokraatit

16-02-2023
Suliap normua 2023 – 2677
Allakkiap normua 22445474

Postboks 260
3900 Nuuk
Oqarasuaat (+299) 34 50 00
Nassitsigasuaat (+299) 34 66 66
E-mail: iian@nanoq.gl
www.naalackersuisut.gl

Kalaallit danskullu assigiinngitsunik suliallit suliaqarnerminni 032-2023 80 mio. kr.-nik atuisimanerat pillugu § 37 naapertorlugu apeqqutinut akissutit

Asasara Anna Wangenheim.

Apeqqutinut qujanaq. Apeqqutit tullinnguuttut ataasiakkaarlugit assilineqarsimapput, akissutinik tullegarlutik.

1. **Piffissami 2020-2023 nunatsinni meeqqat inuusuttullu pineqartillugit Danskit naalakkersuisuisa 80 million koruunit nukittorsaanissamat immikkoortissimavaat. Taakkunani aningaasani qanoq annertutigisut meeqqanut toqqaannartumik, soorlu neqerooruteqarnikkut, atorneqarsimanersut Naalakkersuisut tigussaasumik ersarissanissaat piumasarineqarpoq.**
  - a. **Danskit naalakkersuisuiniit 80 million koruunit ikiorsiissutitut tunniunneqarsimasunit meeqqanut inuusuttunullu tigussaasunik suut neqeroorutigineqarsimasut, Naalakkersuisut allattorsimaffiliussasut piumaffigineqarput.**
    - i. **Neqeroorutigineqartuni taakkunani meeqqat inuusuttullu ikiortariallit qassit atuisimappat?**

Akissut:

1. Meeqqanut inuusuttunullu atugarliortunut suliniutit tullinnguuttut makku *Kalaallit Nunaanni meeqqanut inuusuttunullu pitsaanagerusumik suliniuteqarnissaq pillugu kalaallit qallunaallu oqartussaasoqarfiisa assigiinngitsunik suliallit akornanni suleqatigiinneq:*
  - I. Suliniut 1, tamatumani ilaqutariit pikkorissartitsinikkut naleqqussakkatigut tapersersuilluarnikkullu angajoqqaatut piginnaasaasa nukittorsarneqarnissaannut sakkussanik ikiorneqassapput. Tamatuma saniatigut MANU-mi atorussat "MANU meeqqanut tallimanik - arfinilinnik ukiulinnut"-mik ilaneqarsimapput aamma pinguaatit poortukkat, quppersakkat sammisassaqartitsiviit il.il. meeqqanut agguassassanngorlugit meeqqerivinnut tunniunneqarsimapput Suliniummut tamatumunnga 5,7 mio. kr.-it piffissami 2021-2023 immikkoortinneqarsimapput. Suliniutit tamakku meeqqanut toqqaannartumik tuttarput, tassami tamakku meeqqanut iluaqutaasussaammata. Meeqqanuku angajoqqaatut piginnaasaat pitsaanerit aqqutigalugit isumassorneqarnissamik pisariaqartitaat tunniunneqartartut taamaalillutillu atugarliunnginnerussallutik.
  - II. Suliniut 8, tamatuma kommunini tamani sannavimmik meeqqanut inuusuttunullu Nanortalimmi, Ilulissani, Sisimiuni, Tasiilami Aasiannilu atugarliortut inimik namminneq

atorsinnaasaannik pilersitsisoqassaaq. Suliniummut tamatumunnga 8,4 mio. kr.-it piffissami 2020-2023 immikkoortinneqarsimapput.

- III. Suliniut 10, tamatumani meeqqat inuusuttullu kinguaassitimikkut atorerlunneqarsimasut nakuuserfigineqarsimasullu katsorsarneqarnissaannik ilaatigut neqeroofigineqartarput. Suliniummut tamatumunnga 16,9 mio. kr.-it piffissami 2020-2023 immikkoortinneqarsimapput.

Suliniutinut ataasiakkaanut aningaasanik agguaassinerit pillugit annertunerusumik paasinnerusuttunut ilanngussaq 2 innersuussutigineqarpoq.

- a. Apeqqummut 1-imut akissut ilanngussarlu 1 innersuussutigineqarput.

Nunatsinni meeqqat inuusuttullu atugarliortut nukittorsakkamik iliuusissatut pilersaarut pillugu kalaallit danskillu assigiinngitsunik suliallit suliaanni nalunaarusiami suliniutit 16-it taakku 2020-2030-mi angajoqqaat meeqqaminnik sumiginnaanerat pillugit Nuna tamakkerlugu iliuusissatut pilersaarummit tunngaveqarpoq, taamaattumik suliniutit amerlanersaat nunatsinni neqeroorutaareersunit aallaaveqarput.

Aqqutissaq 1 Siusissukkat suliniuteqarneq pitsaaliuinerlu nukittorsarneqarput.		
Suliniut	Qulequtaq	Neqeroorut
1	Ilaqutariit ajornartorsiulernissamat ulorianartorsiortut immikkut isigalugit angajoqqaat piginnaasaasa nukittorsarneqarnissaat.	MANU-mik neqeroorutit annertusillugit aamma ilaqutariinnut immikkut ittumik atugarliortunut immikkut ittumik tapersersuinissamik neqerooruteqalernerq.
2	Kommunini sullissisut, peqqissaasut ernissuortullu akornanni suliassaqarfiit assigiinngitsut akornanni sulialinnik suleqatigiinneq nukittorsarneqassaaq.	Meeqqat/inuusuttuaqqat ajutoortarnerat annikillisinniarlugit meeqqanik inuusuttunillu sulisut suliqaartut akornanni assigiinngitsunik suliallit suleqatigiinnerat nukittorsagaq.
3	Ulluunerani neqeroorutini sulisunik pikkorissaaneq piginnaasanillu ineriartortitsineq.	Piginnaanngorsaanerit piginnaasanillu ineriartortitsinerit, meeqqani inuusuttunilu atugarliortuni sumiginnaanernik siusissukkat suussusersinerit pitsaaliuinerillu.
4	Nammineq kajumissutsimik isumaginninnermut tunngatillugu nunatsinni suliniuteqarnermut tunngavissat sakkortunerusut.	Suliniaqatigiiffiit nunatsinni oqartussaasunik meeqqat inuusuttullu pillugit suliassaqarfimmi suleqatigiinnissaat siunertaralugu meeqqanut inuusuttunullu suliassaqarfimmi nammineq kajumissutsimik suliniartut pitsanngorsakkanik killeqartinneqarnissaat.
Aqqutissaq 2 - Meeqqanut inuusuttunullu suliassaqarfimmi kommunini suliassanik suliarinnittarnerit pitsanngorsakkat		
5	Meeqqat inuusuttullu pillugit suliat suliarineqarsimangitsut ikilisarneqassapput.	Suliassat meeqqanut inuusuttunullu tunngasut suliarineqarsimangitsut ikilisarlarlugit Danmarkimi kommuninit sullissisunik ilaqutariinnillu katsorsaasartunik ikiuuttoqarpoq.
6	Kommunini sullissinermik tapersersuineq	Suliassanik suliarinneriaatsit ataatsimoorussat kommunini tamani atuuttussanngortinneqassapput aamma sullissisut isumaginninnermilu suliqaartut sakkussanik pissarsissapput. Tamatuma saniatigut Isumaginninnermut Aqutsisoqarfik suliassanik suliarinninnernut atortut ataatsimoorussat nutaat

		kommunini atuuttussanngortinneqarnerannut ikiutissaq.
7	Pikkorissaatissanik naleqqussaanerit aamma pikkorissarfissat pillugit isaaffimmik pilersitsineq.	Meeqqanut inuusuttunullu suliaasaqarfimmi piginnaanngorsaqqinnissamut aamma piginnaasanik ineriartortitsinissamut neqeroorutaareersut ataatsimoortumik takuneqarsinnaassapput aamma pikkorissarnissat pillugit isaaffimmik pilersitsisoqassaaq, tassungalu kommunit pikkorissarnissanut inniminniisinnaapput aamma pikkorissarnissanik neqeroorutit namminneq pisariartitaannut naleqqussarneqarsinnaapput.
Aqqutissaq 3 - Meeqqanut inuusuttunullu atugarliortunut amerlanerusunik neqeroorutinik pilersitsilluni.		
8	Meeqqat inuusuttullu ornittagassaannik misiliilluni pilersitsineq.	Kommunini tamani meeqqanut inuusuttunullu atugarliortunut sannavinnik pilersitsisoqarsimavoq.
9	Ilaqutariinnik Sullissivinni suliniutit meeqqanut, inuusuttunut taakkualu ilaqutaannut naleqqussarneqassapput.	Ilaqutariinnik Sullissiviit meeqqanut, inuusuttunut tamakkulu ilaqutaannut atugarliortunut katsorsaanissanik neqeroorutaat naleqqussarneqarnerusariaqarput aamma sulisut piginnaasaminnik ineriartortitsinissaminnut periarfissaqassapput.
10	Meeqqanut inuusuttunullu atugarliortunut kinguaassiutitigut atonerlunneqarsimasunut nakuuserfigineqarsimasunullu katsorsaanissamut neqeroorutit.	Meeqqanik katsorsaallutik angalasartut maannakkut ataasiinnaanatik pingasuupput. Suliniummi meeqqanut inuusuttunullu atugarliortunut katsorsaanissamik neqeroorut pingaarneq ilaatinneqarpoq, tullertullu angajoqqaanik katsorsaalluni oqaloqatiginnittarnerit aamma tamakkulerisut pikkorissartinneqarnissaat
Aqqutissaq 4, Meeqqat inuusuttullu kinguaassiutitigut atonerlunneqarsimasut nakuuserfigineqarsimasullu inatsisitigut isumannaatsuunerunissaat		
16	Inersimasunut, meeqqanik inuusuttunullu 18-it inorlugit ukiulinnut kinguaassiutitigut kannгуттаatsuliormik pissusilersortartunut katsorsaanermik sullissivimmik pilersitsinissaq.	Katsorsaanissanik neqeroorut siunissami meeqqanik inuusuttunullu 18-it inorlugit ukiulinnik kinguaassiutitigut atonerluisarnerit unitsinneqarnissaannik pitsaaliorneqarnissaannillu siunertaqarpoq.

*Suliniutini 11-15-ini matuma qulaaniittuni takussutissiani allassimanngillat, tassami Danmarkimi Inatsisinik Atuutsitsinermut ministeriaqarfimmit isumagineqarmata.

- i. 1. april 2021-miit 30. juni 2022-mut meeqqat inuusuttullu atugarliortut suliniummi 10-mi katsorsarneqarnerat aallartinneqarsimapput. Taakkunanga inuit 45-t katsorsarneqareerput inuillu 40-t sui katsorsarneqarput.

Matuma ataani suliniummi 8-mi 2022-p kvartalata siullianni meeqqanut sannaviit atorneqarnerat takuneqarsinnaavoq:

Aasiaat, Kommune Qeqertalik	7
Ilulissat, Avannaata Kommunian	0
Nanortalik, Kommune Kujalleq	0
Sisimiut, Qeqqata Kommunian	1
Tasiilaq, Kommuneqarfik Sermersooq	4

Katillugit	12
-------------------	-----------

Sannaviit aallaqqaataaniilli meeqqanit atorneqarnissaat unaminarsimavoq, naak kommunit pisariaqartitsillutik paasissutissiisimagaluartut. Tamanna iluarsiviginiarlugu periutsit arlallit atorneqarput, soorlu nittarsaassineruneq, ikorfartoqatigiinneq aamma killiliussanik najukkanut naleqqussaanerunerit. Suliniutit tamakku assigiinngisitsinersut Suliat qanoq inneri pillugit suleqatigiissitami 2022-mi ukiakkut killiffiit pillugit nalunaarusiassaani nalilersorneqassapput.

Klinik Killiliisa 2022-mi aprilimi pisortatigoortumik ammarpoq aamma 2022-mi ukiakkut 13 inersimasut suliniummi 16-imi kinguaassiutitigut kanngutsattuliortarnerminnik katsorsarneqartalerput.

Kalaallit danskillu assigiinngitsunik suliallit sulinerisa malitsigisaannik suliat qanoq inneri pillugit suleqatigiissitami suliniutini 16-iusuni taakkunani nunatsinni meeqqani inuusuttunilu atugarliortuni takussutissat pingasut atuuttussanngortitsinermut attuumassuteqartunik piumasaqaatinik pingasunik ingerlaavartumik aaqqissuussamillu malinnaasoqarpoq. Ukiumut marloriarluni killiffiit pillugit nalunaarusiortoqartassaaq taannalu tamanut saqqummiunneqartassaaq. Killiffiit pillugit nalunaarusiassaq tulleq immaqa 2023-mi februarip naanerani/martsip aallartinnerani tamanut saqqummiunneqassaaq.

Ilanngussaq 3-mut innersuussisoqarpoq.

2. **80 million koruuniniit pisortat ingerlatsinerannik annertusaanernut, sulisussanik atorfinitsitsinikkut akissarsitsinernut, aningaasat qassit atorneqarsimappat?**
  - a. **Pisortat ingerlatsineranni annertusaasimaneq tamanna ataannartussatut pilersaaruteqarfigineqarnerluni?**

Akissut:

2. Kalaallit danskillu assigiinngitsunik suliallit suliniutini atorfeqartinneqartunut akissarsiat 22,5 mio. kr.-it atorneqarsimapput. Taakkunanga arfineq-pingasut tarnit pissusaannik immikkut ilisimasaliupput, ulluunerani neqeroortuni sulisunut sulit atualinngitsunut siunnersortit pingasut piginnaanngorsarneqarput, sulisut tallimat suliasanik suliarinnittarnernut atortunik nutaanik ataatsimoorussanik atuuttussanngortitsinissanut suligasuartussat kiisalu suliniummi 5-imi sullissisut Danmarkimeersut, oqalutsit sisamat suliniutinilu aqutsisut arfinillit.
  - a. Suliniummi atorfiit killillimmik atuuttussat suliniutit naammassineqalerneranni atorunnaarsinneqassapput.

3. **Naalakkersuisut sammisamut allanik paasissutissiisinnaanerlutik?**

Akissut:

Soorlu nalunaarusiami *Kalaallit Nunaanni meeqqanut inuusuttunullu pitsaanagerusumik suliniuteqarnissaq pillugu kalaallit qallunaallu oqartussaasoqarfiisa assigiinngitsunik suliallit akornanni suleqatigiinneq* allassimasooq siunissaq qaninnerusooq, akunnattoq ungasinnerusorlu eqqarsaatigalugit meeqqanut inuusuttunullu atugarliortunut siunertaavoq. Suliniutissatut siunnersuutit kommuninit tallimaasunit tamanit misilittakkanik ilisimasaniillu pissarsiarineqarsimasunit tunngaveqarluni suliarineqarsimapput, ilaatigut pisortanit, sullissisunit, isumaginninnermi aamma peqqissutsimi sulisunit pissarsiaallutik. Siunnersuutit

aamma ilinniartitaanermut peqqinnissamullu suliassaqarfimmi inunnit ilisimasalinnit, MIO-mit, Kalaallit Nunaanni Politiinit aamma Pinerluuteqarsimasunik Isumaginnittoqarfimmit ilisimasanik pissarsiarineqartunik tunngaveqarput. Kiisalu nunatsinni Danmarkimilu inuit nalinginnaasut suliallit arlalippassuit oqaloqatigiinneq tunngavigalugu ataatsimeeqatigineqartarsimapput.

Nunatsinni meeqqat inuusuttullu atugarliortut ataatsimoortumik isiginnilluni ikiorserneqarnissaat ikilisinneqarnissaallu aallaavigalugit suliniutit atuuttussanngortinneqarput. Meeqqani "toqqaannartut" suut tuttarnersut aamma "toqqaannartumiunngitsut" immikkoortinneqarnissaat, tassa tamakkuupput meeqqat atugarliornerisa annikillisarneqarnissaannut atugassat. Suliniutit tamarmik meeqqanut naleqqussagaapput, tassa imaappoq suliniutit meeqqanut iluaqutaassasut.

Nunatsinni alliaartornitsinni kulturi qanigisallu pingaaruteqartorujussuupput taamaalillutillumi aamma inuuniarnissatsinnut atugassarititaasut. Inuit meeqqat inuusuttullu atugarliortut ulluinnaannut peqataasartut pitsaanngitsumik inuuneqarnerit sumiginnaanerillu sukkanerusumik sumiissusersiniarlugit piginnaanngorsarneqarlutillu piginnaasaat ineriartortinneqassapput, sullissisut sunniuteqarluarnerusumik sukkanerusumillu sullissinissanut suliassat ikilisarneqarnissaannut ikiorserneqassasut, inersimasuni kanngutsaattuliortuluni pissusilersuutit siunissami meeqqanik inuusuttunillu il.il. kanngutsaattuliortarnerit ikilisinniarlugit pitsaaliuiffigineqassapput, ataatsimoortumik isiginnittumik unamminartunut tunngavissiiinissaq anguniarlugu, tamakku tamarmik meeqqat inuusuttullu atugarliornerisa annikillisinneqarnissaannut iluaqutaapput.

Ilanngussaq 1, 2, 3, aamma 4-mut innersuussisoqarpoq.

Inussiarnersumik inuulluaqqusillunga

Mimi Karlsen

Ilanngussat

1. Ilanngussaq 1 - Nunatsinni meeqqanut inuusuttunullu atugarliortunut pitsaanerusumik suliniuteqarnissaq pillugu kalaallit danskillu assigiinngitsunik suliallit akornanni suleqatigiinnerit.
2. Ilanngussaq 2 – Kalaallit danskillu assigiinngitsunik suliallit suleqatigiinnerat pillugu suliniutit pillugit quppersagaq KAL/DA
3. Ilanngussaq 3 - Suliart qanoq inneri pillugit suleqatigiissitap 2022-mi upernaakkut killiffiit pillugit nalunaarusiat KAL/DA.
4. Ilanngussaq 4 – Suliniutit 1-10-ni aamma 16-imi kalaallit danskillu assigiinngitsunik suliallit april 2022-mi sulianni suliniutini killiffiit pilugit allakkiat naatsoq KAL/DA.

KALAALLIT NUNAANNI MEEQQANUT
INUUSUTTUNULLU ATUGARLIORTUNUT
PITSAANERUSUMIK SULINIUTEQARNISSAQ
PILLUGU KALAALLIT QALLUNAALLU
OQARTUSSAASOQARFIISA
ASSIGIINNGITSUNIK SULIALLIT
AKORNANNI SULEQATIGIINNEQ

INAARUTAASUMIK NALUNAARUSIAQ,
2020-P AASAANERANI

AGGUSTI 2020

ASSIT: Christian Klindt Sølbeck:

q. 2-3, 4, 6, 8, 9, 12, 15, 16, 22, 29, 31, 32, 33, 36, 44, 46, 49, 68.

Troels Trier: q. 1, 7, 53, 63.

TITARTAGAQ: valdefar.dk

ILUSILERSUISOQ: irisager.gl

Imarisai

Aallaqqaasiut	4
1. Sulinermut sinaakkutit	6
Aningaasalersuineq	8
2. Innersuussutit 16-it naatsumik oqaluttuaralugit	9
Siusissukkut suliniuteqarnerup pinaveersaartitsinerullu patajaallisarneqarneri.....	11
Kommunini meeqqanut inuusuttunullu tunngasuni sullissisarnerup pitsanngorsaavigineqarnera.....	12
Meeqqanut inuusuttunullu atugarliortunut neqeroorutit amerlanerusut	13
Meeqqat inuusuttullu kinguaassiutimikkut atornerlunneqarsimasut inatsisitigut illersugaanerisa annertusarneqarnissaat	14
3. Kalaallit Nunaanni meeqqat inuusuttullu atugarliortut atugaat.....	15
Sumiginnaaneq.....	18
Kinguaassiutitigut atornerluinerit	23
Aningaasaatikilliorneq ineqarnermilu pissutsit.....	23
Meeqqat inuusuttullu angerlarsimaffiup avataanut inissinneqarsimasut.....	25
Imminut toqunneq.....	26
Kikkut kannguttaatsuliortarpat?.....	27
Sulisussarsiorneq attassinerlu	28
Ilinniartitaaneq siunissarlu	30
Eqikkaaneq.....	31
4. Meeqqanut inuusuttunullu atugarliortunut pitsaanerusement suliniuteqarnissamut innersuussutit	33
Siusissukkut suliniuteqartarneq pinaveersaartitsisarnerlu	34
Kommunini sullissinermik pitsanngorsaaneq.....	39
Meeqqanut inuusuttunullu atugarliortunut neqeroorutit amerlanerusut	40
Meeqqat inuusuttullu kinguaassiutikkut atornerlunneqarsimasut inatsisitigut illersugaanerit pitsanngorsarneqassaaq	43
5. Malitseqartitsineq Atulersitsinerlu	46
Takussutissiinerit malitseqartinneqarnerat	47
Atulersitsinermut suliatigut periaatsitigullu ikorfartuineq	48
6. Innersuussutit itisilerlugit nassuiarneri.....	49

Aallaqqaasiut

Meeqqap peroriartornerani toqqissisimaneq, asanninneq patajaassuserlu pingaarnerpaajupput. Inuunermi ingerlalluarnissamut qajannaatsumik peroriartorneq tunngavinni pitsaanerpaajusoq ilisimavarput. Kalaallit Nunaanni meeqqat inuusuttullu amerlanerpaartaat pitsaasumik toqqissisimasumillu atugaqarlutik peroriartorput. Kisitsisilli ajoraluartumik ersarilluinnartunik takussutissiipput. Kalaallit Nunaanni meeqqat pingajorarterutaasa missaasa meeraanerat sumiginnaanermik angajoqqaallu amigartumik akisussaaffimmik tiguisinnaassuseqarnerannik imaqarput. Meeqqallu 1995-imi kingornaluunniit inunngorsimasut tallimaasa missaat kinguaassiutimikkut atornerlunneqarsimapput.

Meeqqamik atornerluinerit tamarluinnarmik pisussaangillat.

Ukiuni makkunani ilorraap tungaanut ineriartortoqarnera takusinnaavarput: Ajornartorsiutit ammanerujussuarmik pissuseqarfigineqalersimapput. Amerliartuinnartut

misigisimasaminnik oqaluttuarlutik sassartalersimapput. Paqumiginnittarnerit qaangerneqartalerput. Inuiaqatigiinni mikisuni amerliartuinnartut aamma killiliisalerput, ilaatigut nalunaarutigineqartut amerlanerulernerisigut. Massakkut iliuuseqartoqartariaqarneranut piumassuseqarnek sianissuseqarnerlu pilersimapput. Piumassuseq taanna matumuuna tikilluaqqumavarput.

Meeqqanut artorsaateqarnerpaanut immikkut akisussaaffeqarpugut. Meeqqanut inuusuttunullu atugarliortunut, kinguaassiutitigut kannguttaatsuliornernut sumiginnaanermillu nalinginnaasumik pinaveersaartitsinermik suliniuteqarnerup patajaallsarnissaanut Naalackersuisut ukiuni kingullerni naalackersuinikkut anguniagassanik, periutsinik iliuusissatullu pilersaarutinik akuersisimapput.

Kalaallit danskillu ataatsimoorlutik suliniarnerat naalackersuinikkut angorusutanik aallaaveqarnermik, ersarissaanermik inerisaaqqinnermillu aallaaveqarpoq. Kalaallit Nunaannimi meeqqat inuusuttullu atugarliortut suliniuteqarfiginerisa pitsanngorsaa-viginissaat sapinngilarput - iliuuseqarfigissavarput - ingerlattuassavarput.

Meeqqat inuusuttullu atugarliortut atugaat pitsanngorsarniarlugit suliassaq oqimaal-lunilu pisariuvoq. Pitsanngorsaatit annertuut ataavartullu angussagaanni inuiaqati-giinni ukiorpassuarni ataatsimut kivitsisoqartariaqarpoq. Meerartatta isumassorne-qarnerisa qulakkeernissaanut kikkut tamarmik peqataasariaqarput. Suliassarpas-suaqarporlu.

Pineqartut - tassalu meeqqat inuusuttullu atugarliortut - ersarissumik allannguute-qartitsiviginissaanut peqataasussanik innersuussuteqarlunilu aaqqiissutissarsior-nissaanut suleqatigiissitaq piumaffigisimavarput. Suliniutit tassaapput, Kalaallit Nunaanni piujuaannartitsisumik piffissami qaninnerusumi, akunnattumi ungasinne-rusumilu allannguuteqartitsisussat.

Kalaallit Nunaanni assigiinngitsunit tunniunneqartut tusarnaarneqarlutillu katersorne-qarput, tamarluinnarmillu nuannaarutigineqarput. Tamassi unneqqarillusilu toqqaan-nartumik tunniussaqaqpusi suleqatigiissitallu unammillernissaanut sapiissuseqarsi-mallusi. Sulinermi matumani ilanngussaqaqarsimasunut tamassinnut tamatsinniit qujas-uteqarfigiumavassi. Sulinerup ajornartortaa massakkut tikipparput - tassalu inner-suussutit piviusumik allannguininngortinnissaat. Allannguinerit, Kalaallit Nunaanni meeqqanut inuusuttunullu atugarliortunut inuunerminni immikkoortumik nutaamik aallartitsinissaanut aallarniutaasussat.

Ajornartorsiutit qaangerniarlugit iluaqutaasunik arlalinnik iliuuseqartoqarsimane-ra qujanartumik takuarput - ineriartorneq piviusumik aallartinneqarsimasoq. Tamanna neriuuteqalersitsivoq upperaarpullu iluatsissinnaasoq. Ilutigitillugu uppernarsivarput suli ajornartorsiuterpassuaqarmat iliuuseqarfigineqartariaqartunik. Tamanna ataatsi-moorluta sulissutigissavarput. Kikkullu tamarmik akisussaafferujussuaqarput - Namminersorlutik Oqartussanit najukkani inuiaqatigiinnut - suliassaqarfimmi pingaa-rutilimmi pingaarnersiuinissamut kivitsinissamullu.

Meeraq Kalaallit Nunaannilu siunissaq pitsaanerusoq upperalugit siunissaqartitsisa.

*Martha Abelsen, Isumaginninnermut, Ilaqutariinnut Inatsisinillu
Atuutsitsinermut Naalakersuisoq*

Astrid Krag, Dansk it social- og indenrigsministeri

1. Sulinermut sinaakkutit

Kalaallit Nunaanni meeqqat inuusuttullu atugarliortut suliniuteqarfiginerisa patajaallisarnissaanut Naalakkersuisut Danmarkimi naalakkersuisunut 2019-imi ikioqqullutik saaffiginnipput.

Naalakkersuisut Siulittaasuat statsministerilu ulloq 12. juuli 2019 isumaqatigiipput, kalaallit-qallunaallu oqartussaasoqarfiisa assigiinngitsunik suliallit akornanni suleqatigiissitaliorniartut, Kalaallit Nunaanni meeqqanut inuusuttunullu atugarliortunut suliniutigineqartut patajaallisaaffiginissaanut aaqqiissutissanik siunnersuusiortussamik.

Isumaginninnermut Inatsisinillu Atuutsitsinnermut Naalakkersuisup Martha Abelsenip aamma danskit social- og indenrigsministeriat Astrid Kragh suliasat allassimaffiat ulloq 10. oktobari 2019 atsiortaat. Ilutigitillugu kalaallit-qallunaallu oqartussaasoqarfiisa ataatsimut suleqatigiissitaat Isumaginninnermut Inatsisinillu Atuutsitsinnermut Naalakkersuisoqarfimmit (massakkut Isumaginninnermut, Ilaqutariinnut Inatsisinillu Atuutsitsinnermut Naalakkersuisoqarfik), danskit social- og indenrigsministeriaqarfimmit, Justitsministeriaqarfimmit Kalaallit Nunaannilu kommuninit peqataaffigineqartoq pilersinneqarpoq. Naalakkersuisut Siulittaasuata Naalakkersuisoqarfia, Statsministeriaqarfik, Aningaasaqarnermut Naalakkersuisoqarfik aammalu Finansministeriaqarfik nakkutilliisutut peqataasimapput.

(linki: <https://naalakkersuisut.gl/-/media/Nanoq/Files/Attached%20Files/Familie/GL/2019/KAL%20kommisorium%20underskrevet.pdf>)

Sulineq 2019-imi oktobarimit 2020-mi aggustip tungaanut ingerlanneqarpoq.

Suleqatigiissitaq Kalaallit Nunaanni angalavoq, kommunini tallimaasuni pisortanik, sullissisunik kiisalu isumaginninnermik peqqissutsimillu suliaqartunik allanik ataatsimeeqateqarnernit misillittakkanik immersuinernillu katersuilluni. Ilaatigut ulloq unnuarlu paaqqinniffinnut, meeqquerivinnut, atuarfinnut, qimarnguinut Majoriamullu aamma pulaartoqarpoq.

Tamatuma saniatigut suleqatigiissitaq ilinniarfinnit peqqinnissaqarfimmiillu inunnit immikkut ilisimasalinnit, MIO-mit, Kalaallit Nunaata politiivinit aammalu Pinerluttunik Isumaginnittunit ilisimasanik piniarnikuuvoq. Kiisalu Kalaallit Nunaanni Danmarkimilu inuiaqatigiinni suliaqartartut assigiinngitsorpasuit oqaloqatigalugit ataatsimeeqatigineqarsimapput. Isummanik avitseqatigiinnissaq aammalu suliniarnermut innersuusutissanik siunnersuutissanillu akuersissuteqartoqarnissaa siunertaralugu suleqatigiissitap suliaqarnera soqutigisaqartunut attuumassuteqartunut ingerlaavartumik saqqummiunneqarnikuuvoq.

Aningaasalersuineq

Danskit naalackersuisui, Venstre, Dansk Folkeparti, Radikale Venstre, Socialistisk Folkeparti, Enhedslisten, Det Konservative Folkeparti, Alternativet kiisalu Liberal Alliance isumaginninnermik, peqqinnissaqarnermik sulisoqarnermillu suliasaqarfinni 2020-2023-mut sulissuteqarnissamut immikkoortinneqarsimasut piviusunngortinnissaannut novembarimi 2019-imi isumaqatigiipput sulinermit katillugit 80 mio. kr.-it pingaarnersiorlugit atugassiissutigineqassasut.

Aningaasaliissutissanut inatsimmut atatillugu ukiumi tulluuttumi eqqartuussiveqarnermut tunngasuni suliniutissanut aningaasanik immikkut immikkoortitsisoqarnissaanut aningaasanik pissarsisoqarnissaa Danskit naalackersuisuisa siunertarivaat.

2. Innersuussutit 16-it naatsumik oqaluttuaralugit

Suleqatigiissitamit aaqqiissutissat anguniagallit 16-it innersuussutigineqarput, ataatsimoortikkaanni Kalaallit Nunaanni meeqqat inuusuttullu atugarliortut atugaan-
nik pitsanngorsaaqataasinnaasut meeqqallu pisariaqartitaasa sallunneqartuarter-
nissaannik qulakkeerisussat.

BOKSI 2.1

Aaqqiissutissatut innersuussutit ataatsimut isigalugit:

- Siusissumik iliuseqarneq pinaveersaartitsinerlu pingaarnersiorlugit, atugarliornermik, sumiginnarneqarnermik innarlerneqarnermillu ersiutit sapinngisamik siusinnerpaamik paasineqarsinnaaqqullugit.
- Meeqqat inuusuttullu pillugit suliassaqarfimmi kommunini sullissinerup pitsanngorsarneqarnissaa, nalunaaruteqartoqarnerni oqartussat ullumik-kornit sukkanerujussuarmik qisuariarsinnaatilerlugit.
- Katsorsaannissamut neqeroorutit amerlinissaat, illoqarfinni nunaqartinnilu meeqqat inuusuttullu atugarliortut suli amerlanerusut ikiorneqarsinnaatilerlugit.
- Meeqqat inuusuttullu kinguaassitumikkut atornerlunneqarsimasut inatsisitigut illersugaanerisa annertusarneqarnissaat

Siusissukkut suliniuteqarnerup pinaveersaartitsinerullu patajaallisarneqarneri

Sumiginnaasarneq pinaveersaartissagaanni siusissukkut suliniuteqartarneq iliuusisani qitiuvoq. Iliuseqajaaraanni ajornartorsiutit pinngornissaat ineriartornissaalluunniit pinngitsoortikkuminarnerussapput. Pinaveersaartitsineq meeqqat inuusuttullu pitsaasumik atugaqarnerannik qulakkeerisinnaavoq neqeroorutinillu pisariaqartitsinermik annikillisisilluni. Pinaveersaartitsinikkut angajoqqaat nukissaqarnerisa piginnaasaqarnerisalu pitsanngorsarneqarnissaat aamma qulakkeerneqassaaq. Ilutigiti-lugu meeqqat inersimasunik piginnaasaqartunik, peroriar torneranni atugassaqartit-sinnaasunik siunnersuisinnaasunillu naapitsinnaalernerannik malitseqassaaq.

Inuiaqatigiinni inuit suliniartut najukkami inuiaqatigiinnik oqartussaasunillu ataatsi-moortitsilersinnaassusaat ator neqarnerujussuussaaq. Taakkuupput ilaqutariinnut atugarliortunut ikiuiniarsinnaasut oqartussaasut pisinnaasaannit allaanerusumik tati-ginninnermik toqqissisimanermillu takutitsinnaassuseqartut. Taamaammat ilippa-naataat tamakkerlugu atorluarneqartariaqarpoq oqartussaasut peqatigalugit mee-qat inuusuttullu atugarliortut atugarliornerannik sumiginnarneqarnerannillu ersiutini-k siusinnerusukkut takunnissinnaalernissamut peqataassallutik.

BOKSI 2.2

Siusissukkut suliniuteqarnerup tullerriaarnermi qaffatsinneqarnissaa innersuusutigineqarpoq.

1. Ilaqutariinni atugarliortuni angajoqqaatut piginnaasat pitsanngorsarnissaan-nut ikiorneqassapput naleqqussaqqissaakkanik pikkorissartinnerisigut meeraaqarnerinermullu siunnersortinit annertuumik ikorfartuinikkut.
2. Sullissisut peqqissaasullu/ernisussiortullu akornanni suliassaqarfii assigiinngitsut suleqatigiinnerat pitsanngorsarneqassaaq, atugarliornermik sumiginnaanermillu ersiutit sionatigornit sukkanerusumik paasineqarlutillu iliuuseqarfigisinnaaqqullugit.
3. Ullukkut neqeroorutini sulisut atugarliornermut sumiginnaanermullu ersiutini-k sukkanerusumik paasinnissinnaalersinnissaannut pikkorissar-neqassapput piginnaasaallu ineriartortinneqarlutik.
4. Meeqqat pillugit suliassaqarfimmi isumaginninnikkut nammineq piumas-sutsimik suliaqartut atugaat pitsanngorsarneqassapput, isumaginninnikkut ajornartorsiutini-k sapinngisamik sukkanerpaamik aaqqiissuteqarnissamut inuiaqatigiinni inuit suliaqartut pitsaanerusumik periarfissinniarlugit.

Kommunini meeqqanut inuusuttunullu tunngasuni sullissisarnerup pitsannorsaavigineqarnera

Meeqqat ilaqutaasullu atugarliortut pisariaqartitaannik ikiorneqassappata kiisalu sumiginnaaneq atornerluinerlu piffissaagallartillugu unitsinneqassappata sullissisoq pikkorissoq aalajangiisuulluinnarpoq. Suliassalli oqimaappallaartarput allaat kommunin malinnaasinnaanatik. Tamassumunnga suliassat amerlassusaat, ilinniartitaanikkut kingulerunneq sulisunillu amigaateqarneq pissutaapput. Piginnaasakkut ilinniartitaanikkullu eqqortumik pigisaqaraluaraanniluunniit inuiaqatigiit agguataarnerisa ineriartornerannik pissuteqartumik innuttaasut atugarliortut isumaginissaannut assassaa-leqisoqassaaq. Suliat ikilisinneqartariaqarput sullissisut siunissamut piffissamullu ungasinnerusumut takunnissinnaanissamut nukissaqalersikkumallugit. Suliani qaleriiaarpassuarni takuneqarsinnaanngitsutut inissisimalersimanertik pissutigalugu meeqqat ikiorneqanngitsutut misigitinneqassanngillat.

BOKSI 2.3

Kommunini meeqqanut inuusuttunullu tunngasuni sullissinerup malunnaatilimmik pitsannorsaavigineqarnissaa innersuussutigineqarpoq

5. Kommunit suliassaqarfii assigiinngitsut suleqatigiinnerisigut taartinillu sulisoqarnikkut meeqqanut inuusuttunullu tunngasuni suliat attorneqanngitsut ikilisinneqassapput.
6. Kommunini tallimani sullissinnermi periutsit ataatsimoortut atortinneqalisapput, kiisalu elektroniskimik sulianik allagaatinillu aqutsissummik atuut-sitsilernermik isumaginninnikkut suliaqartut ikorfartuinissaasa ingerlanneqarnerat ilutigalugu sulisut aqutsisullu piginnaasaat qaffassarneqassapput.
7. Isumaginninnermi meeqqanut inuusuttunullu tunngasuni sulisunut pikkorissaanerit pioreersut tamarmik misissorneqassapput internetsi atorlugu pikkorissarfissanut isaaffiliornikkut, pikkorissarfissat naleqqusarnerisigut pikkorissarnerillu amerlanerusut soraarummeerutigineqarsinnaanerisa qulakkeernerisigut.

Meeqqanut inuusuttunullu atugarliortunut neqeroorutit amerlanerusut

Meeqqat inuusuttullu atugarliortut pitsaasumik meeraanissaat qaamasumillu siunis-saqarnissaat pissusissamisoortariaqarpoq, ulluinnarni inuunerat allatuulli ittariaqar-luni. Taamatut killinnissaannut avatangiisiini qanittuaniittunit ikiorneqarnissaminnt neqeroorfigineqassapput. Ullumikkut suliniutinik arlalinnik ingerlatsilluartoqareerpoq, matumani meeqqat inuusuttullu ilaqutaallu ikiornissaat qitiutinneqarluni. Tamanna ilaqutariinnut sullissivinnit aammalu meeqqanik katsorsaajartorlutik angalasartoqa-tigiinnit atuutsinneqarpoq. Kisianni isumalluutit maannakkut atuutsinneqartut taa-maakkallartillugit pisariaqartitsinermik naammassinnissinnaanngillat. Taamaamat pitsannorsaavigineqassapput, taamaalilluni meeqqat tamarmik ajortut naaffeqan-ginnerinik kipititsisinaanissaminnt tapersorsorneqartutut misigisimaniassammata peqqinnartumillu ineriartulerniassammata.

Piffissaq sivikinnerusoq eqqarsaatigalugu meeqqat sanngiinnerpaaffianni aammalu pisuni angajoqqaaminiissinnaanatik inissisimaleraangata illersorneqarnissaat pisaria-qarpoq. Taamaamat meeqqanut qimarnguinnik pilersitsisoqassaaq, oqquiffissar-siorfigisinnaasaannik illersortissarsiorfigisinnaasaannillu, kingornatigullu isumagin-ninnermut ingerlatsivik angerlarsimaffimmi pissutsinik malitseqartitsissalluni.

BOKSI 2.4

Meeqqanut inuusuttunullu atugarliortunut neqeroorutit amerlineqarlutillu pitsannorsarneqarnissaat innersuussutigineqarpoq.

8. Meeqqanut inuusuttunullu atugarliortunut meeqqanut ornittakkat pilersinneqassapput, unnukkut, unnuakkut sapaatillu akunnerisa naanerini toqqissisimaffissaqaqqullugit.
9. Ilaqutariinnut sullissiviit meeqqanut inuusuttunullu atugarliortunut ilaqutaannullu samminnerulersinneqassapput.
10. Meeqqanik katsorsaajartorlutik angalasartoqatigiit pioreersut marloriaa-tinngortinneqassapput meeqqat inuusuttullu amerlanerusut illoqarfigisa-minni nunaqarfigisaminnilu ikiorneqarsinnaalersillugit. Ilutigitillugu Qitiusumik Siunnersuisarfik pitsannorsarneqassaaq.

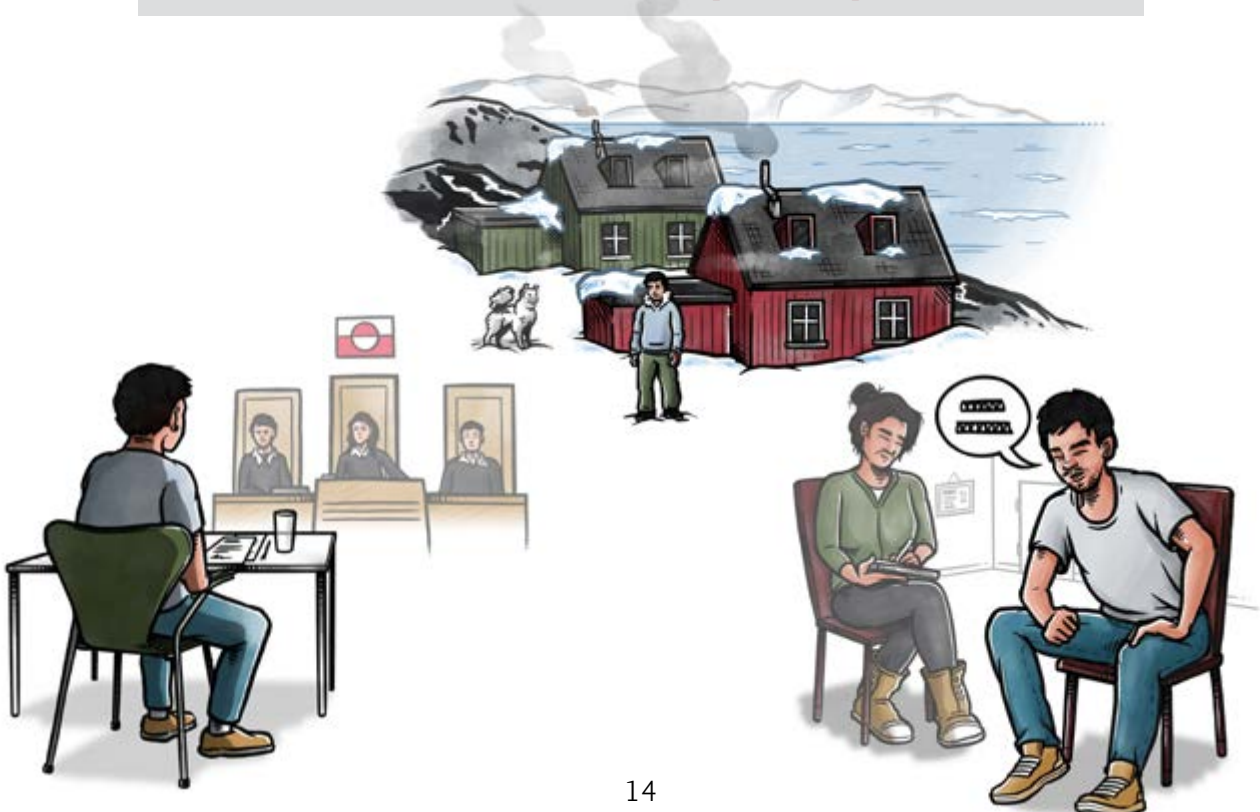
Meeqqat inuusuttullu kinguaassiutimikkut atornerlunneqarsimasut inatsisitigut illersugaanerisa annertusarneqarnissaat

Meeqqat inuusuttullu toqqissisimanermik pisariaqartitsinerat qulakkeerneqassaaq kinguaassiutimikkullu atornerlunneqarnissamut illersorneqarlutik. Kinguaassiutitigut atornerluineq unitsinneqassaaq, kannguttaatsuliorfigineqarsimasut kannguttaatsuliortartunngortarnerannik ajortumik uteqqianeq kipitinneqassaaq. Kinguaassiutitigut atornerluinerit pineqaatissiisutiginneqartarnerat erseqqissumik kalleriutigineqassaaq. Sakkortunerusumik pineqatissiisalerneq, sukumiinerusumik kinguaassiutitigut atornerluinerit misissuinerit, kiisalu kannguttaatsuliorlut pineqaatissinneqarsimasut pillaatissinerisa nalaanni kingornalu katsorsarneqarnerat ajornartorsiutip aallavianik isumaginnissaaq atornerluisoqaqqinnissaanillu pinngitsoortitsissalluni.

BOKSI 2.5

Kinguaassiutimikkut atornerlunneqarsimasut inatsisitigut illersugaanerit annertusangaatsiarneqarnissaanik annertumik iliuuseqartoqarnissaa innersuussutigineqarpoq.

11. Meeqqanik kinguaassiutitigut pinngitsaaliilluni kujannittoqarsimatillugu allatulluunniit atoqateqartoqarsimatillugu suliani, sakkortuumik pineqaatissiisarnerup sivitsorneqarnissaa.
12. Kalaallit Nunaanni Politiini immikkoortortamik meeqqanut kinguaassiutitigut atornerluinerit akiuinerit suliaqartussamik pilersitsineq.
13. Kalaallit Nunaanni Pinerluttunik Isumaginnittuni isertitat kinguaassiutitigut pinerluuteqarsimasutut pineqaatissinneqarsimasut iliuuseqarfiginissaannut pilersaarummik pilersitsisoqassasoq.
14. Nuummi Pineqaatissinneqarsimasunut Inissiisarfimmi katsorsagassanut inissanik pilersitsisoqarnissaa.
15. Kalaallit Nunaanni Pinerluttunik Isumaginnittoqarfik Katsorsaanermut attaveqatigiinnut ilanngunneqassasoq.
16. Pinerliisimasunut isertitsivimmeereermermi eqqartuunneqarsimanani-luunniit katsorsaavimmik sullissivimmik pilersitsineq.

3. Kalaallit
Nunaanni
meeqqat
inuusuttullu
atugarliortut
atugaat

Meeqqap sumiginnarneqaratarsinnaananut atonerlunneqartarsinaananullu pis-sutsit ataasiinnaanatillu marluinnaanngillat. Ajornartorsiulli arlalinnik sammiveqarpoq unammilligassat kinguaariinni kingornunneqartarlutik. Ineriartornerli ilorraap tungaanut ingerlavoq.

Ukiuni kingullerni meeqqanut inuusuttunullu atugarliortunut sammisunik periusissiat aammalu iliuuseqarnissamut pilersaarutit arlaqartut suliarineqartarsimapput, taak-kulu tunuliaqutaralugit suliniutit arlaqartut aallartinneqarsimallutik, *takuuk paasissu-tissat 3.1.*-miittut. Periusissiat iliuusissatullu pilersaarutit katikkaanni ajornartorsiutip annertussusaanik ilungersunarneranillu ersertitsipput, aqqiissutissatullu siunnersuut suliniuteqarfigisassallu aqqutigalugit allannguissamik naalakkersuinikkut angunia-gaartoqarneranik takutitsillutik. Taakkua tamarmiullutik assigeequtigaat nukippas-suit atorlugit atulersitsinissamut angusaqarusussusilinnik annertuunillu imalinnik innersuussuteqarmata.

BOKSI 3.1

Periusissiat iliuusissatullu pilersaarutit toqqakkat:

- *Killiliisa – Kinguaassiutitigut atornerluinermut Naalackersuisut periusissiat 2018-2022*
- *Angajoqqaat meeqqanik sumiginnaasarnerat akiorniarlugu nuna tamakkerlugu iliuusissanut pilersaarut (2020-2030)*
- *Inuuneritta III: Meeqqanut inuunerissunut atugassarititaq (2020-2030)*
- *Naalackersuisut Ilaqutariinnermut politikkiat 2020-2030*

Naalackersuisut ataanni iliuserisassatut aallartinneqarsimasunut assersuutit

1. Annertuumik sumiginnaanermik suliani pisariusuni *Pinasuartumik ikiuiartortaqatiit* kommunitumut pilertortumik ikiuiartortussat.
2. *Meeqqanut inersimasunullu katsorsaajartoriarlutik angalasartogatiit* meeqqanut inersimasunullu kinguaassiutimikkut atornerlunneqarsimasunut tikillugit katsorsaaniissamik neqerooruteqartarput.
3. *Maligassiuisartogatiit* kinguaassiutitigut atornerluinermut akiuinnermik suliutissamik ineriartortitsinermut atuutilersitsinermullu peqataatinneqarput.
4. *Atuagaq najoqqutassaq meeqqat kinguaassiutitigut atornerlunneqarsimasut pillugit sulianik ilisimasalinnoortoq.*
5. *Meeqqat 0-18.* Meeqqat tamarmik inuunerissaarlutik atuagaqarluarnissaannik ineriartornissaannillu qulakkeerinnitoqarnissaa siunertarlugu pilersaarut ineriartortinneqartoq.
6. *MANU* arnanut naartusunut ilaqutariinnullu mikisunik meeraartarlinnut neqeroorutaavoq, meeqqat ilaqutariillu atugarissaarlutik peqqissuunissannik siuarsaanissamik siunertaqartoq.
7. *Tusaannga,* meeqqanut, inuusuttunut, inersimasunut kiisalu suliaqartartunut siunnersuinermut oqarasuaataavoq.
8. Fair Start aqutugalugu *Ilaqutariinnik paarsisartunik piginnaanngorsaaneq.* Ilaqutariit paarsisartut isumassuinnermik piginnaasaasa qaffassarnerisigut meeqqat angajoqqaarsiaqartut toqqissisimasumik peroriartortinneqarsinnaanissaannik, taamalu piginnaasat aqqissuussamik pigineqalernissaat inissiinnermilu ajalusoornertit ikilisinnissaat siunertarineqarpoq.
9. *Meeqgerivinni killissamik qaangiisumik kinguaassiutitigut pissusilersorneq* pillugu misiliummsuliniut.
10. *Pisortat ataatsimoorussamik IT-qalernissaannik (ESDH-systemi)* atuutilersitsineq, pisortani allaffissornermik pisariinnerusumik sunniuteqarluarnerusumillu ingerlatsinermik qulakkeerinnittussa.

Meeqqat inuusuttullu atugarliortut unammilligassaannik takutitsisumik tulliuttumi saqqummiussissaagut tassanilu takuneqarsinnaassaaq isumaginnittoqarfik qaangerujussuarlugu ajornartorsiuterpassuaqarnera.

Misissueqqissaarnerit paasissutissallu tunngaviusut pissarsiarineqarsinnaasut atorlugit sulinissaq suleqatigiissitamut pingaaruteqarsimavoq, kisianni aamma suliassaqarfimmi takusat, misilittakkat ilisimasallu soqutigisaqartorpassuarnit oqartussanillu pingaarnertut Kalaallit Nunaanneersunik, kisiannili aamma Danmarkimiit peqataaffigineqartunik oqaloqatigiilluni ataatsimiinnerpassuarnit katersorneqarsimasut. Soqutigisallit ataatsimoorlutik assigeequtigaat Kalaallit Nunaanni inuiaqatigiinni nalinginnaasumik atugassarititaasut pillugit ilisimasaqarluarmata pingaartumillu meeqqat inuusuttullu atugarliortut atugaat pillugit.

Sumiginnaaneq

Meeqqat inuusuttullu amerlanersaat toqqissisimasumik atugassaqarlutik peroriartorput. Kisianni meeqqat inuusuttullu ikinnerussuteqartut suli amerlasoorujussuit sumiginnarneqarput. Meeraanermi sumiginnarneqarneq inuunermi kingusinnerusukkut ajoqutaasinnaavoq – eqqarsartaatsikkut timikkullu. Assersuutigalugu ilinniakkamik naammassinninniarneq ajornarnerulersinnaavoq. Ilutigitillugu inersimasunngorunik nammineq meerarifat pitsaasumik toqqissisimasumillu peroriartortitsinnissaannut tunngavilunnerussapput. Inuit meeraanermi sumiginnarneqarsimasut inersimasunngoraangamik pitsaasumik inuuneqarniarlutik assoroornerusariaqartarput. Inuit ilaannut iluatsittarpoq, allalli inooriaatsip nuanninngitsup kingornuttakkamik kipititsinnaasannngillat meeraagallaramik aqquusaakkatik inersimasunngornerminni ingerlateqqittarlugit¹. Tamanna sumiginnaanermut atatillugu atuuppoq, kinguaassiutitigulli atornerluinermut atatillugu immikkut atuunnerugunarluni.

BOKSI 3.2

Sumiginnaaneq

Inuup inunnik allanik pisariaqartitsilluinnartup isumassorneqarnissamut ikiorneqarnissamullu pisariaqartitaminit tunineqanngikkaangat tamanna sumiginnaanertut taaneqartarpoq. Sumiginnaaneq timikkut isumassiuinermut tunngasinnaavoq, soorlu naammattumik nerisaqannginneq, atisaqannginneq eqqiluisaannginnerlu, kiisalu tarnikkut sumiginnaaneq, soorlu misigissutsikkut amigaateqarnermut anersaakkullu ineriartortinneqannginnermut tunngasinnaalluni. Sumiginnaaneq aamma immikkoortinneqarsinnaavoq ilatsiinnarnermik, soorlu tunngaviusumik pisariaqartitanik tunniussinnginnikkut, iliuuseqarnikkulluunniit sumiginnaanermik, assersuutigalugu toqqaannartumik innarliinikkut” (www.socialebegreber.dk, 2016).

1 Ploug, N. (2017) *Social arv og social ulighed*. Hans Reitzels Forlag

Kalaallit meerartaat inuusuttortaallu amerlaqisut angerlarsimaffimmini nakuuser-
nermik atornerluinermillu misigisaqartarput. Ajornartorsiutip tamanna immikkut ittu-
mik annertussuseqarnera 2018-imi innuttaasunik misissuinermit uppersarsineqarpoq.

BOKSI 3.3

Kalaallit Nunaanni innuttaasunik 2018-imi misissuineq

Innuttaasunik misissuineq nuna tamakkerlugu inuusuttut inersimasullu peqqis-
susaannik misissuineruvoq 1993-imiilli ukiut sisamakkaarlugit ingerlanneqartar-
toq. Namminersorlutik Oqartussat sinnerlugit misissuineq Steno Diabetes Center
Copenhagen suleqatigalugu Statens Institut for Folkesundhedimit (SDU) ingerlan-
neqartarpoq.

2018-imi innuttaasunik misissuineq inuit 2.539-it akissutaat, innuttaasut 15-iniit
94-it tikillugit ukiullit 5,8 pct.-ii, aallaavigalugit ingerlanneqarpoq. Inuit misissui-
nissamut peqataanissamut aggersarneqartut (taamungaannaq toqqartuineq) ilai
Kalaallit Nunaanni innuttaasunik misissuinerit siuliini peqataasimapput, aper-
soqqitassanik taamungaannaq toqqakkatut aamma taaneqartartut, ilaalu inuup
normuisa allattorsimaffiannit taamungaannaq toqqarneqarsimapput, inuusuttut
siusinnerusukkut peqataasinnaasimanngitsut periarfissinniarlugit, kiisalu su-
minngaanneernerisa agguataarsimanagerat pitsaanerulersinniarlugu (ilassutitut
taamungaannaq toqqartuineq). Misissuinermit peqataasut amerlanerpaanut sin-
niisuunissaat pilersinniarlugu, nalunaarusiami amerlasuutigut innuttaasut ukiui,
suaassusaat aamma/imaluunniit najugaqarfiat pingaartinneqartarput. Nalunaar-
sueriaaseq paasissutissanullu tunngaviusut pillugit apeqqutissaqarnerugaanni
innersuussutigineqarpoq Statens Institut for Folkesundhedip 2019-imi saqqum-
mersitaa "Kalaallit Nunaanni inunnik misissuineq 2018 - Inuunermi atukkat,
inuusaaseq peqqissuserlu".

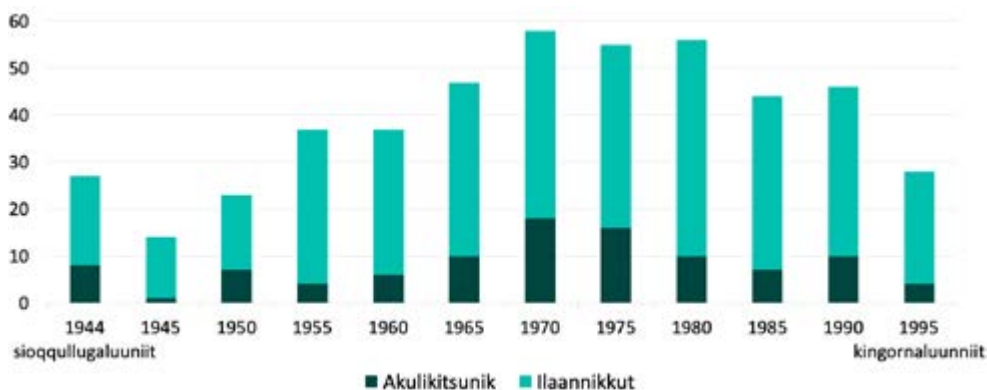
2018-imi innuttaasunik misissuinerup takutippaa inuusuttut 1995-imi kingornaluun-
niit inuusimasut 28 pct.-ii angerlarsimaffimmini nakuuserneq peroriartuutigisima-
gaat, takuuk ilusiliaq 3.1. Taakkunanga 37 pct.-it angerlarsimaffimmini imigassamik
ajornartorsiorfiusumi peroriartorput, takuuk ilusiliaq 3.2.

Ilorraalli tungaanut ineriartortoqarpoq, 2018-imimi innuttaasunik misissuinerup taku-
tippaa inuusuttut kinguaariit siuliinut sanilliullugit ikinnerusut angerlarsimaffimmini
nakuusernermik imigassamillu ajornartorsiorfiusuni peroriartorsimasut. 1970-ip
1980-illu akornanni inunngorsimasut akornanni affai sinnerlugit angerlarsimaffimmi
nakuusernermik imigassamillu ajornartorsiuteqarfiusuni peroriartorput, takuuk ilusi-
liaq 3.1 ilusiliarlu 3.2.

Oqaatigineqassaarli 1995-imi kingornaluunniit inunngorsimasut akornanni peqataasut ukiukinnerpaat 15-inik ukioqarmata, taakkulu angerlarsimaffimmini kingusinnerusukut nakuusernermik imigassamillu sulisigisaqartinneqarsinnaapput. Taamaammat amerlanerulersinnaapput.

ILUSILIAQ 3.1

Kalaallit Nunaanni angerlarsimaffinni peroriartorfigisani nakuusernermik misigisaqarfiusimasut ukiut inunngorfiinut agguarlugit, 2018.

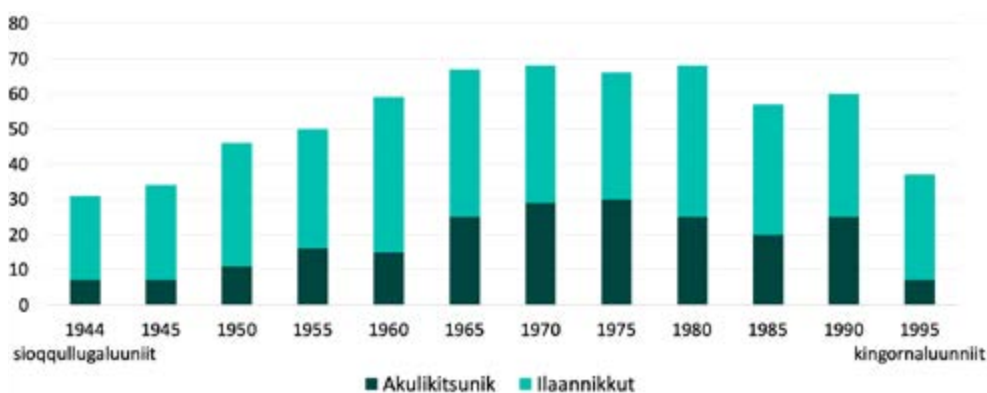

Nalunaarut: Ilusiliaq inuit 1.792-it akissutaat tunngavigalugit suliaavoq. Suminngaanneermermit assigiinngisutsit pingaartinn qarsimapput. Kalaallit Nunaanni innuttaasunik misissuineq 2018 pillugu paasisaqarnerorusukkuit paasissutissat 3.2. takukkit.

Aallerfik: Kalaallit Nunaanni innuttaasunik misissuineq 2018.

ILUSILIAQ 3.2

Kalaallit Nunaanni angerlarsimaffinni peroriartorfigisani imigassamik ajornartorsiornermik misigisaqarfiusimasut ukiut inunngorfiinut agguarlugit, 2018.

Nalunaarut: Ilusiliaq inuit 2.076-it akissutaat tunngavigalugit suliaavoq. Suminngaanneermermit assigiinngisutsit pingaartinneqarsimapput. Kalaallit Nunaanni innuttaasunik misissuineq 2018 pillugu paasisaqarnerorusukkuit paasissutissat 3.2. takukkit.

Aallerfik: Kalaallit Nunaanni innuttaasunik misissuineq 2018.

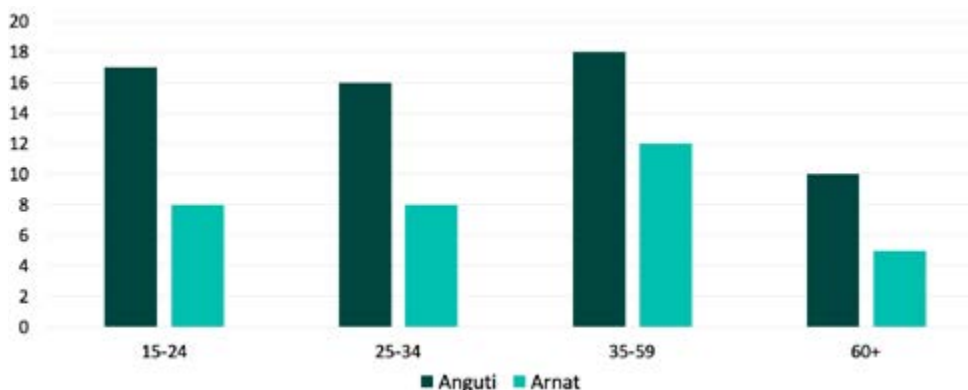
Imigassamik atornerluineq ukiorpasuanngortuni ukkatarineqarluarsimavoq, aanngajaarniutunik atornerluineq tamat oqallinneranni inissakinnerusimalluni. Isumaginnin-

nermik peqqissutsimillu suliaqartut arlaqartut oqaatigaat inuusuttut inersimasullu akornanni hashimik atornerluinerup annertusiartornera ernumanartorujussuusoq.

2018-imi innuttaasunik misissuinermut peqataasuni ingammik angutit 15-init 59-it tikillugit ukiullit akulikitsumik hashimik atuisarput². Angutit 17 pct.-it 18 pct.-illu akornanniittut ukiunut 15-24-nut, 25-34-inut aamma 35-59-inut agguarneqarsimasut 2018-imi qaammammut ataasiarlutik akulikinnerusumilluunniit hashimik millussisarsimapput, takuuk ilusiliaq 3.3. Suminngaanneernerli apeqqutaalluni assigiinngissuteqartut misigineqarpoq. Arlallit oqaluttuarput inuiaqatigiiaqqani innuttaasut amerlanerpaartaat ernumanartumik hashimik atuisuusut.

ILUSILIAQ 3.3

Kalaallit Nunaanni qaammammut ataasiarlutik akulikinnerusumilluunniit hashimik millussisartut amerlassusaat, ukiuinut suaassusaannullu agguarlugit, 2018.

Nalunaarut: Ilusiliaq inuit 1.847-t akissutaat tunngavigalugit suliaavoq. Suminngaanneernermit assigiinngisutsit pingartinneqarsimapput. Kalaallit Nunaanni innuttaasunik misissuineq 2018 pillugu paasisaqarnerorusukkuit paasisutissat 3.2. takukkit.

Aallerfik: Kalaallit Nunaanni innuttaasunik misissuineq 2018.

Angerlarsimaffimmi nakuuserneq atornerluinerlu annikilligaangat meeqqat toqqissisimasumik, asannittumik siumullu nalunangereersumik peroriartornissamut atugaqar-nissaannut pitsanngoriaataasarpoq.

Takussutissaqarportaaq inuusuttorpassuit kinguaassiutimikkut atornerlunneqarsimasut imigassamik atornerluinermut atassuserneqarsinnaasut. Kalaallit Nunaanni Politiit Tasiilami atukkanik qulaajaanerisa takutippaat pinngitsaalliisoqarsimaneramik nalunaarutigineqartut ikinnerpaamik 44 pct.-ii 15-illu inorlugit ukiulimmik atoqateqarsimaner-mik nalunaarutigineqartut ikinnerpaamik 19 pct.-ii toqqaannartumik imigassartorfiu-suneersut³.

² V. L. L., Christina et al. (2019) Kalaallit Nunaanni inunnik misissuineq 2018 - Inuunermi atukkat, inuusaaseq peqqissuserlu. Statens Institut for Folkesundhedimit.

³ Kalaallit Nunaanni Politiit (2018) Tasiilaq. Tasiilami meeqqat inuusuttut 2014-2018-ip akornanni kinguaassiutitigut atornerlunneqarsimasut pinaveersaartitsinissamullu suliniutissatut innersuussutit

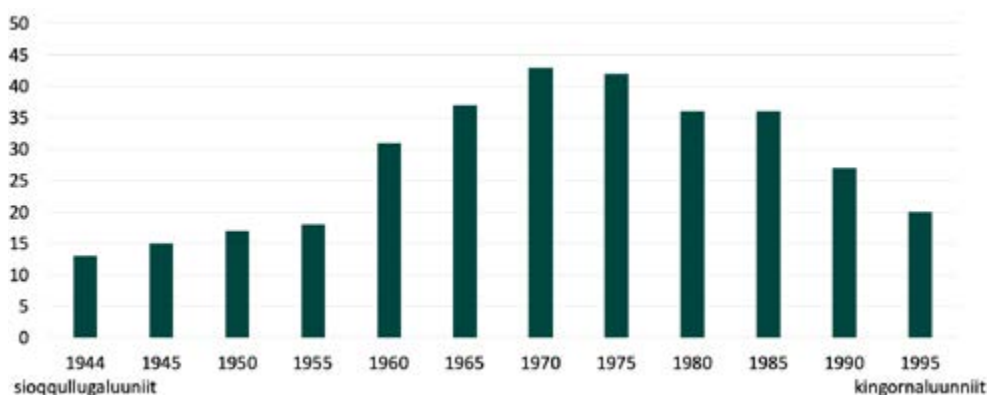

Kinguaassiutitigut atornerluinerit

Meeqqat inuusuttullu siusinnerusumut sanilliuikkaanni ikinnerusut kinguaassiutimikkut atornerlunneqarsimasut takussutisaqarpoq. Innuttaasunilli 2018-imi misissuinermit inuit 1995-imi kingornaluunniit inunngorsimasut suli 20 pct-ingajai meeraanermi kinguaassiutimikkut atornerlunneqarsimapput *takuuk ilusiliaq 3.4*. 20 pct.-illi taakku nangaasumik isiginiarneqartariaqarput eqimattanimi 1995-imi kingornaluunniit inunngorsimasut akornanni nalunaarsuinerup nalaani 18-it inorlugit ukioqartoqarmat.

ILUSILIAQ 3.4

Kalaallit Nunaanni 18-ilinnginnermini kinguaassiutimikkut atornerlunneqarsimasut, ukioqatigiiaanut agguarlugit, 2018.

Nalunaarut: Ilusiliaq inuit 1.686-t akissutaat tunngavigalugit suliaavoq. Suminngaanneermermit assigiinngisutit pingaartinneqarsimapput. Kalaallit Nunaanni innuttaasunik misissuineq 2018 pillugu paasisaqarnerorusukkuit paasisutissat 3.2. takukkit.

Aallerfik: Kalaallit Nunaanni innuttaasunik misissuineq 2018.

Ilutigitillugu kinguaariinni angajoqqaat aanaakkullu amerlanerusut meeraanermi kinguaassiutimikkut kannguttaatsuliorfigitissimapput kingunerlutsitsinermik misigisaqaratarsinnaaffimminnik. Kinguaariinni arlaqartuni kinguaassiutitigut atornerluisarnerit amerlanerujussuisa angajoqqaat meeqqaminnik pitsaasumik peroriartortinnissaannut tunngavissaqarnerannut sunniuteqarsinnaavoq. Kingunerluutinik katsorsarneqarnissap killeqarnera, inoqatinit avinngarusimaneq angajoqqaallu inoqatinit attavigisanit ikorfartorneqannginnerisa sumiginnaasoqaratarsinnaaneranut sakkortusaataasarput.

Aningaasaatikilliorneq ineqarnermilu pissutsit

Naatsorsueqqissaartarfimmit kisitsisit naapertorlugit 2018-imi inuit 1.935-it, innuttaasut 4 pct.-iisa missaat, aningaasaatikillioortutut taaneqarsinnaapput.

BOKSI 3.4

Aningaasaatikilliorneq

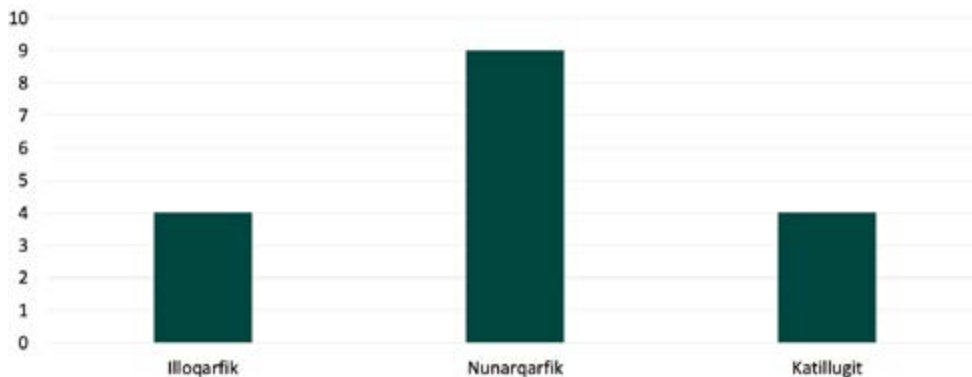
Naatsorsueqqissaartarfimmit aningaasaatikilliorneq nassuiarneqarpoq 1) ukiut pingasut ingerlanerini isertitat killissarititami appasinnerusumik inissisimappata isertitat agguaqatigiissinnerini 50 pct.-it ataallugit, 2) nammineq ilinniartuunngippat ilaqutaqarluniluunniit meeqqat atuarfiannit qaffasinnerusumik piginnaalersitsisumik ilinniagaqartuunngitsumik kiisalu 3) utoqqaat illuanni, paaq-qutarisariaqartut angerlarsimaffianni, innarluutilinnuunniit angerlarsimaffimmi najugaqanngitsoq.

Aallerfik: Naatsorsueqqissaartarfik, 2019

Nunami sumingaanneer neq attaveqatigiinnerlu illoqarfinni nunaqarfinnilu aningaasaqarnikkut atugarissaarnikkullu assigiinngissuteqarnerujartornermut aalajangiisooqataapput⁴. Inuit aningaasaatikillioortut taaneqartut nunaqarfinni amerlanerujussuupput. Innuttaasut nunaqarfinni najugaqartut 9 pct.-ii aningaasaatikillioortut illoqarfinni innuttaasut 4 pct.-ii aningaasaatikillioortut, *takuuk ilusiliaq 3.5*.

ILUSILIAQ 3.5

Kalaallit Nunaanni innuttaasut aningaasaatikillioortut, sumi najugaqarnerannut agguarlugit, 2018.

Nalunaarut: Aningaasaatikillioortut qanoq amerlatiginerat naatsorsorneqartarpoq siuliani piumasaqaatit taaneqartut tunngavigalugit innuttaasut akornanni naammassinnissinnaasut kisinnerisigut, Kalaallit Nunaannilu aalajangersimasumik najugaqarsimasutut (meeraanermi) piumasaqaammik naammassinnissinnaasut, il.il. Nalunaarsueriaaseq pillugu paasisaqarnerorusukkuut takuuk Naatsorsueqqissaartarfimmeersoq "Aningaasaatikillioortut Piffissami 2014-imiit 2018-mut (Kisitsisaataagallartut)".

Aallerfik: Naatsorsueqqissaartarfik namminerlu naatsorsuinerit.

.....
⁴ Isumaginninnermut Inatsisinillu Atuutsitsinnermut Naalakkersuisoqarfik (2020). Angajoqqaat meeqqanik sumiginnaasernerat akiorniarlugu nuna tamakkerlugu iliuusissanut pilersaarut 2020-2030

Meeqqat inuusuttullu atugarliortorpassuit ineqarnikkut inissakilliorlutik peroriartorput, inissakitsunnguami ilaqutariit amerlasuut ineqatigiillutik. Nunaqarfinni pingaartumik angerlarsimaffiit innuttuut ajornartorsiutaapput. Nunaqarfinni inuit sisamararterutaat inimi ataatsimi marlukkaarput amerlanerullutilluunniit, igaffik, uffarfik, isariaq assigisaallu naatsorsuinermi ilanngunnagit⁵. Nuulli avataani angerlarsimaffinni inuttuallaartoqarnera Kalaallit Nunaat tamakkerlugu ajornartorsiutaavoq.

Tassunga atatillugu qaqinneqarneranut pissutaavoq akuttunngitsumik oqaluttuarineqartarmat meeqqat aalajangersimasumik siniffeqanngitsut, taamalu atornerlunneqaratarsinnaanerup annertusineranik kinguneqarluni. Unnukkut unnuakkullu nakkutigineqaratik angalaaginnartarmata, imaluunniit sinikkaangamik inersimasunik assigiinngitsunik siniffimmi tutitaqartariaqartarmata.

Kommuninit arlalinnit aamma oqariartuutigineqarpoq, inissakitsunnguami najugaqatigiinnertik pissutigalugu angerlarsimaffimmi ilaqutariinnut sammisumik pinaveersaartitsineramik iliuseqarniarnermut ajornartorsiutaasoq.

Meeqqat inuusuttullu angerlarsimaffiup avataanut inissinneqarsimasut

Meeqqat inuusuttullu akornanni atugarliorneq ilaatigut takussutissinneqarpoq angerlarsimaffiup avataanut ulloq unnuarlu paaqqinniffinnut inissinneqartartut amerlanerujussuannik. Meeqqat inuusuttullu ukioqanngitsunit 23-t tikillugit ukiullit 325-t missanniittut – taakkunanga ukioqanngitsunit 17-it tikillugit ukiullit 296-it – ulloq unnuarlu angerlarsimaffinni najugaqarput. Kalaallit meerartaasa 2,1 pct.-ii ulloq unnuarlu paaqqinniffimmiipput. Assersuutissagaanni Danmarkimi 0,3 pct.-iupput. Aggvaqatigiissillugu meeqqat ulloq unnuarlu paaqqinniffimmut inissinneqaraangata ukiukinnerusarput, siviluserusumillu ulloq unnuarlu paaqqinniffimmi najugaqartarlutik⁶. Tamanna kommunini sulisunit tunngavilersorneqarpoq, oqaatigineqarluni meeraq inissinneqarsimagaangat 18-inik ukioqalernissaata tungaanut inissinneqarsimasartoq. Angerlarsimaffimmi atugarliornermut tunngaviusut aaqiiiviginissaanut angajoqqaanut suliniutissaqannginneranik isumalluutissaqartoqannginneranilluunniit ilaatigut tunngavilersorneqarpoq. Meeqqap inissinneqarsimanerani angajoqqaaminut attaveqarnerata attannissaa aamma ajornakusoortarpoq najugarisamiit ungasippallaarneq angalanermilu aningaasartuutit annertuallaarnerat pissutigalugit.

Inissiinermit naatsorsuutininik massakut pigisaqartoqanngilaq, kisianni arlalinnit oqaatigineqarpoq inissiinermit unitsitseqattaartarneq ilaqutariinnut paarsisartunut suliasaqarfimmut kiisalu ulloq unnuarlu paaqqinniffeqarfimmut malunnaatilimmik ajornartorsiutaasut.

5 V. L. L., Christina et al. (2019) *Kalaallit Nunaanni inunnik misissuineq 2018 - Inuunermi atukkat, inuusaaseq peqqissuserlu* Statens Institut for Folkesundhed

6 Dahl, K. M., Kloppenborg, H. S. & Pedersen, N. J. M. (2020). *Kalaallit Nunaanni ulloq unnuarlu paaqqinnittarfiit pillugit qulaajaaneq*. VIVE

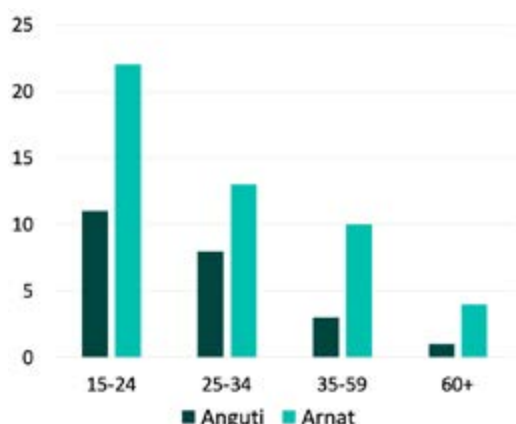
Imminut toqunneq

Aammattaq imminut toqunnerit, imminut toqunnissamik eqqarsaateqarnerit imminullu toqoriaraluarnerit amerlanerisa atugarliortoqarneranik takussutissiisuupput.

Ilusiliat 3.7-ip 3.8-llu takutippaat Innuttaasunik 2018-imi misissuinermit akissuteqartut qanoq amerlatigisut ukiuni kingullerni imminut toqunnissamik eqqarsaateqarsimarsut imminulluunniit toqoriarsimarsut, suaassusaannut ukiuinullu agguarlugit.

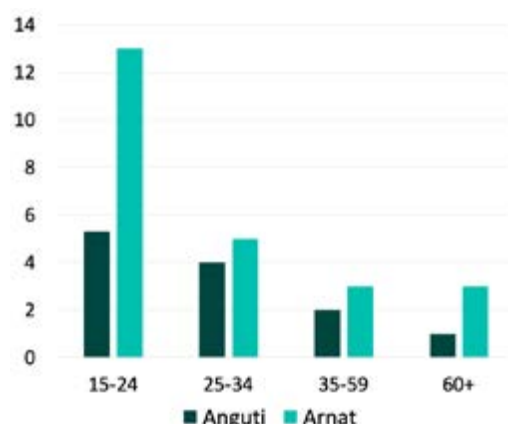
ILUSILIAQ 3.6

Kalaallit Nunaanni ukiuni kingullerni imminut toqunnissamik eqqarsaateqarsimasut ukiuinut suaassusaanullu agguarlugit, 2018.

ILUSILIAQ 3.7

Kalaallit Nunaanni ukiuni kingullerni imminut toqoriarsimasut ukiuinut suaassusaanullu agguarlugit, 2018.

Nalunaarut: Ilusiliaq inuit 2.066-t akissutaat tunngavigalugit suliaavoq. Suminngaanneermit assigiinngisut pingaartinneqarsimapput. Kalaallit Nunaanni innuttaasunik misissuineq 2018 pillugu paasisaqarnerorusukkuit paasisutissat 3.2. takukkit.

Aallerfik: Kalaallit Nunaanni innuttaasunik misissuineq 2018.

Ilusiliat takutippaat inuusuttut imminnut toqoriarsimasut amerlaqisut, taakkunanngalu niviarsiaqqat nukappiaqqanit amerlanerujussuusut. Niviarsiaqqani 15-init 24-t tikillugit ukiullit 13 pct.-ii akissuteqarput, ukiuni kingullerni imminut toqoriarsimallutik, 22 pct.-ii imminut toqunnissamik eqqarsaateqarsimallutik. Angutit 15-init 24-t tikillugit ukiullit 5,3 pct.-ingajaqqinnaat akissuteqarput ukiuni kingullerni imminut toqoriarsimallutik.

2011-mi misissuinerup takutippaa imminut toqoriarnerit amerlassusaat suminngaanneerpeqqutaalluni assigiinngitsorujussuusut. Tunumi inuusuttut affai sinnerlugit imminut toqoriarsimapput, Kalaallit Nunaata kitaata avannaani inuusuttut pingajorarterutaat imminut toqoriarsimallutik Nuummili ikinnerpaajullutik⁷.

Innuttaasunik 2018-imi misissuinerup aamma takutippaa inuit peroriartornermini imigassamik, nakuusernermik kinguaassiutitigullu atornerlunneqarsimarnermik nalaataqarsimasut akornanni imminut toqunnissamik eqqarsaateqartut amerlanerusut, *takuuk ilusiliaq 3.9.*

⁷ Akileraartarnermut Atugarissaarnermullu Isumalioqatigiissitaq (2011) Meeqqat inuusuttullu. Tunuliaqutatut nalunaarusiaq

ILUSILIAQ 3.8

Inuit imminut toqunnissamik eqqarsaateqarsimasut, peroriartorsimasullu imigassamik ajornartorsiuteqarfiusumi, nakuuserfiusumi, kinguaassiutitigullu atornerlunneqarsimasut, 2018.

Nalunaarut: Ilusiliaq inuit 1.646-it 1.985-inut amerlatigisut akissutaat tunngavigalugit suliaavoq. Suminngaanneermit assigiinngisut pingartinneqarsimapput. Kalaallit Nunaanni innuttaasunik misissuineq 2018 pillugu paasisaqarnerorusukkuut paasissutissat 3.2. takukkit.

Aallerfik: Kalaallit Nunaanni innuttaasunik misissuineq 2018.

Kalaallit Nunaanni Politiit ukiumoortumik natsorsuutaat naapertorlugu 2018-imi imminut toqussimasutut nalunaarutigineqarsimasut 43-pput, assersuunneqarsinnaalluni innuttaasut 10.000-iugaangata imminut toquttut arfineq pingasuusartut. Imminut toquttut amerlanerujussuunerat pissutigalugu inuusuttorpassuit qanigisamik ikinngutimik imminut toqussimasumik annaasaqarsimapput ilaqutariinnilu imminut toqussimasumik ilisimasaqarlutik. Imminut toqunneermit annaasaqarnek ima atugaatigilersimavoq, Kalaallit Nunaanni aliasunneq pillugu Det Nationale Sorgcenterip misissuinerani apersorneqartut arlaqartut oqaatigalugu inuunermi tunngaviumik atugassaritaaasut ilagigaat. Ajornartorsiutip qanoq ittuuneranik takussutissiinermi tamassuma ilanngunneqarnissaa pingaaruteqarpoq, imminummi toqunnikkut annaasaqarnermi qimataasut aliasunnerminnik qisuariaataat pisarioratarsinnaanera annertusisinnaammat. Aliasunnerlu pisariugaangat qimataasut imminut toqunnissamik navianartorsiornerat ilutigitillugu annertusisinnaavoq⁸.

Kikkut kannguttaatsuliortarpat?

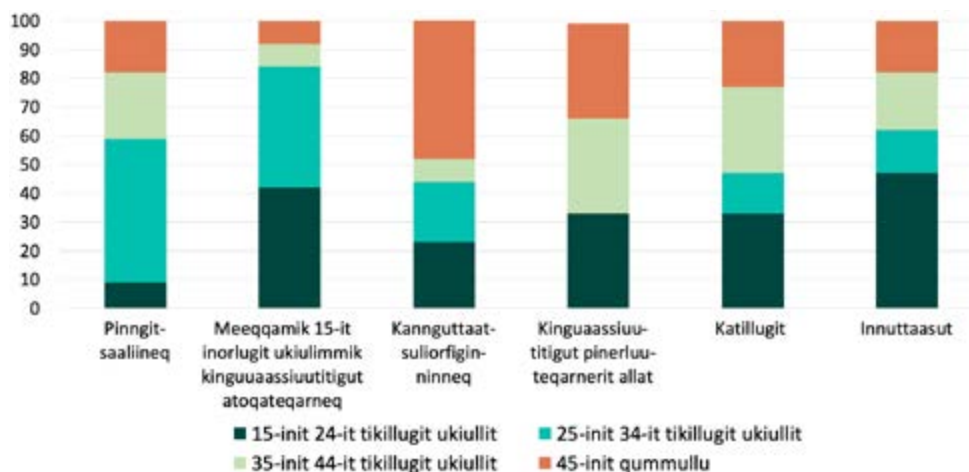
Inuusuttut atugarliornerannut kikkut kinguaassiutitigut pinerliisimanerannik nalunaarsukkani takussutissat pingajoraat. 2018-imi ilaatigut inunnit kinguaassiutitigut pinerluuteqarsimasunit inuusuttut amerlanerulluinnarput. 2018-imi kinguaassiutitigut pinerluuteqartut 70 pct.-iisa missaat inunnit 45-t ataallugit ukiulinnit pinerluutigineqarsimapput, sisamararterutaasa missaat 15-init 24-t tikillugit ukiulinnit pinerluutigineqarsimallutik.

⁸ Østergaard, G. Tina et al. (2019) Kalaallit Nunaanni aliasunneq. Aliasunneq pillugu misissuineq aliasunnermillu nalaataqartut neqeroorutillu pillugit qulaajaaneq. Det Nationale Sorgcenter.

Meeqqanut kinguaassiutitigut pinerluuteqarnernut tunngatillugu inuusuttunut immikkut ittumik amerlalluinnartunut aalajangiisoqartarsimavoq. Meeqqanut kinguaassiutitigut pinerluuteqarnerit 80 pct.-iisa missaat inunnit 35-it ataallugit ukiulinnit pinerluutigineqarsimapput, 40 pct.-illu missaat 15-init 24-t tikillugit ukiulinnit pinerluutigineqarsimallutik. Assersuutigissagaanni innuttaasut 40 pct.-iinit ikinnerusut 35-it ataallugit ukioqarput, innuttaasullu 18 pct.-iisa missaat 15-init 24-t tikillugit ukioqarput.

ILUSILIAQ 3.9

Kalaallit Nunaanni kinguaassiutitigut pinerluuteqarnernut pineqaatissiinermik aalajangiiffigineqartut, pinerluutinut unnerluutigineqartullu ukiuinut agguarlugit, 2018.

Nalunaarut: Ukiut ulloq 1. januaari 2018 nalunaarsorneqarnerat.

Aallerfik: Naatsorsueqqissaartarfik namminerlu naatsorsuinerit.

Inuusuttut kannguttaatsuliorfarnerannut pissutaasut arlaliusinnaapput, Kalaallit Nunaannilu kinguaassiutitigut pinerluutit pillugit nalinginnaasumik ilisimasat amigarpup. Kalaallit Nunaanni Politiit Tasiilamut nalunaarutaat naapertorlugu, pinerluuteqarsimasut 6 pct.-ii siusinnerusukku kinguaassiutitigut pinerluutinut nalunaarutigineqartuni pinerlineqarsimasuusarpup. Saniatigut aamma 22 pct.-ii inummut navianaatilimmik pinerluuteqarnernut, soorlu nakuusernert⁹, nalunaarutigineqartuni pinerlineqarsimasuusimallutik.

Sulisussarsiorneq attassinertu

Suleqatigiissitaq sulinermini sulisunik sulisussarsiornermik attassinermillu nalinginnaasumik ajornartorsiuteqarnermik naammattuugaqarpoq. Meeqqanut inuusuttunullu tunngasuni suliasaqarfiit assigiinngitsut suleqatigiinnik ilinniagalinnik amigaateqarnerujussuaq oqaluttuarineqarpoq. Sulisussaaleqineq kommunit allaffeqarfiini, meeqqerivinni, atuarfinni, ilaqutariinnut sullissivinni kiisalu ulloq unnuarlu paaqqinniffinni atuuppoq. Isumaginninnermut tunngasumik ilinniagaqartut immikkut ittumik amigaati-

⁹ Kalaallit Nunaanni Politiit (2018) Tasiilaq. Tasiilami meeqqat inuusuttut 2014-2018-ip akornanni kinguaassiutitigut atornerlunneqarsimasut pinaveersaartitsinissamullu suliniutissatut innersuussutit.

gineqarput, taakkuuppullu meeqqat inuusuttullu sumiginnarneqarnerannik pinaveersaartitsinermik, nassaarnernik passussinernillu suliaqaqataasussat kiisalu siusissukut suliniuteqarnernik ikorfartuillutillu isumaginninnikkut suliassani oqimaatsuni isumaginnittussat.

Sulisunik ilinniarsimasunik amigaateqarnermut takussutissat ilagaat atorfiit inuttanngitsut, sulisut taarseraannerujussuat isumaginnittoqarfinnilu sullissisut suliassaat amerlavallaarujussuat. Taamaattoqarneratigut meeqqat inuusuttullu pillugit nalunaaruteqarnerit amerlanerisa nalunaarutilli nukingiutiginaqit iliuuseqarfigineqarnerisa akuttunerat suliamik ilisimasallit arlaqartut oqaatigaat.

Nalunaarutini arlaqartuni¹⁰ uppernarsineqarpoq meeqqat inuusuttullu atugarliortut ikorfartornissaannut isumaginnittoqarfinni sullissisut pingaarutilimmik ajornartorsiu-taasut nalunaarutillu takutippaat meerarpassuit inuusuttorpassuillu sumiginnarneqaraangata oqartussaasunit ikiorneqarnej ajortut.

Ajornartorsiummulli atatillugu ersarilluinnarpoq aqqissuussaanikkut apeqqutit, soorlu atorfeqarnermi atugassarititat, aningaasarsiat annertussusaat, oqaatsitigut aporfii il.il. sulinermut tassunga atugassarititaasunut sammitinneqarsinnaanngitsut. Peqataasulli ilanngunneqartut arlaqartut tamarmiullutik aqqissuussaanikkut apeqqutit

¹⁰ Isumaginninnermut Inatsisinillu Atuutsitsinermut Naalackersuisoqarfimmi Nakkutilliinermik Ingerlatsiviup Nakkutilliinermi nalunaarusiaa (2017) *Kalaallit Nunaanni meeqqanik inuusuttunillu isumaginninnikkut aarlerinartorsiorlutik sullissinermi Kalaallit Nunaanni Namminersorlutik Oqartussanik tapersersuinermik suliniarneq, Misissueqqissaarinnermit nalunaarusiaq.*

pillugit ajornartorsiutit, siunissamilu attanneqarsinnaasunik meeqqanut inuusuttunullu atugarliortunut aaqqiissuteqarnissamik qulakkeerinninniarnermut sunniuteqarsinnaanerat, erseqqissarpaat. Taamaammat nalilerneqarpoq aporfiit siunissami isumagi-neqartariaqartut sulisut amerlanerulersinneqarsinnaanngorlugit piginnaasallu eqqortut kajumitsilerlugit, taamalu meeqqanut inuusuttunullu atugarliortunut piujuaannartitsisumik siunissamilu attanneqarsinnaasumik suliniuteqarfigineqarnissaat qulak-keerneqarsinnaalissalluni.

Ilinniartitaaneq siunissarlu

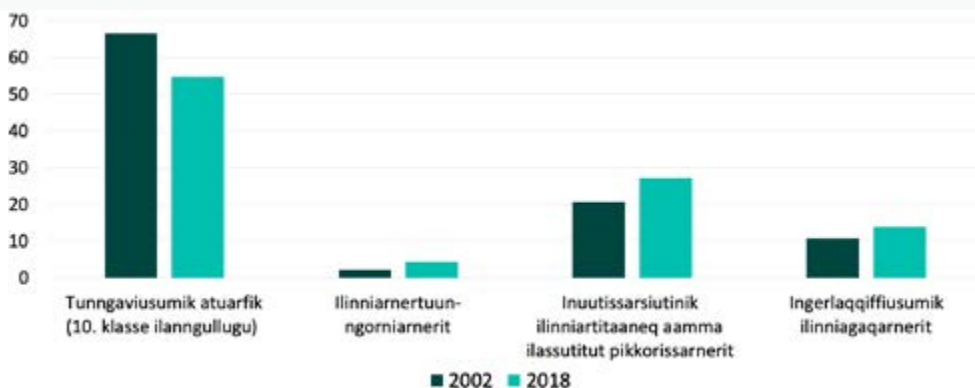
Innuttaasut ilinniagaqarnikkut inissisimanerat sulisussarsiornermi ajornartorsiutinut nalinginnaasumik nassuaataasut ilagaat. 2018-imi 25-nit 64-it tikillugit ukiullit affaat sinnerlugit tunngaviumik atuarfik ilinniagaasa qaffasinnerasaraat. Nunani Avannarlerni nunat sinnerinut sanilluikkaanni tamanna qaffasinnerujussuuvoq, taakkunani pct.-it qulit 20-llu akornanni tunngaviumik atuarfik qaffasinnerpaamik ilinniagarisimallugu¹¹.

Inuusuttorpassuilli angajoqqaaminnit allaanerusumik siunissaqarusullutik oqarput. Tamanna assersuutigalugu piviusulersaarummi nangeqattaartumi "De unge grønlændere: Fremtidsdrømme"-mi takuneqarsinnaavoq. Inuiaqatigiit ilinniagaqarnissamik suliffeqarnissamilu periarfissaqarnissartik kissaatigaat.

Ilinniagaqassutsip qaffakkiartornera ersarissumik aamma takuneqarsinnaavoq. Ilinniarnertuunngorniarmimmi, inuussutissarsiutinut ilinniarfinni ingerlaqqittumillu ilinniarfinni ilinniagaqarsimasut 2002-mit 2018-imut amerliartorsimapput *takuuk ilusiliaq 3.11*. Piffissami tassani innuttaasut piginnaasaqalersitsisumik ilinniagaqartut (inuussutissarsiutinut ilinniarneq ingerlaqqittumillu ilinniarneq) pingajorar terutingajaanik amerlisimapput, piffissami tassani ilinniarnertuunngortut marloriaatinngorsimallutik. Ineriartornermulli isiginiarneqassaaq 2002-mi inissisimaffiup appasinnerujussuusimanagera.

ILUSILIAQ 3.10

Kalaallit Nunaanni 25-nit 64-it tikillugit ukiullit akornanni ilinniakkap qaffasinnerpaaffia, 2002 aamma 2018.

Nalunaarut: Ilinniakkap inissisimaffia ukiullu ukiup naanerani naatsorsorneqarsimapput. Ilassutaasumik ilinniartitsinerit Inuussutissarsiutinut Ilinniartitaanertut ilaatinneqarput. Aallerfik: Naatsorsueqqissaartarfik namminerlu naatsorsuinerit.

¹¹ OECD'ip nalunaarsuineri naapertorlugu innuttaasut 25-iniit 64-it tikillugit ukiullit 2018-imi qaffasinnerpaamik tunngaviumik atuarfimmik naammassinnissimasut amerlassusaat.

Eqikkaaneq

Ajornartorsiutit ersarissumik takutippaat, Kalaallit Nunaanni meeqqanut inuusuttunullu atugarliortunut suliniuteqarnerup pitsanngorsarneqarnissaa pisariaqartoq.

Nalunaarummi matumani aaqqiissutissatut innersuussutit saqqummiunneqartut iliu-sissatut pilersaarutit periusissiallu pioreersut ikorfartorpaat, erseqqissarpaat ilassu-teqarfigalugillu, *takuuk boksi 3.1*. Ilutigitillugu iliuuserineqartut iluaqutaalereersut an-nertusarlugillu inerisarnissaat aallaavigineqarpoq. Matumani naatsorsuutigineqarpoq suliniutaasut piujuaannarnerulissasut suleqatigiinnerullu qaangiutereernerani ingerla-teqqinneqarsinnaasasut.

Ajornartorsiutit aalajangiisussamit ataasiinnarmit aaqqiissutissarsineqarsinnaanngil-lat. Akisussaaffimmik suliniutinillu ataatsimoorluni suliniuteqartoqartariaqarpoq, suleqatigiittoqartariaqarluni agguasoqartariaqarlunilu. Taamaammat suliniutissat ilaasa Namminersorlutik Oqartussanit allallu kommuninit kivinneqarnissaat pingaar-tinneqarpoq. Inuiaqatigiinnilu inuit peqataanissamut periarfissaqartillugit. Suliniutis-sat piviusunngortinniarlugit sulinermit kommunit, Namminersorlutik Oqartussat, inuia-qatigiinni inuit Danmarkimilu oqartussat naleqquttut akornanni qanittumik suleqati-giinnermik pilersitsisoqarnissaa pingaaruteqarpoq.

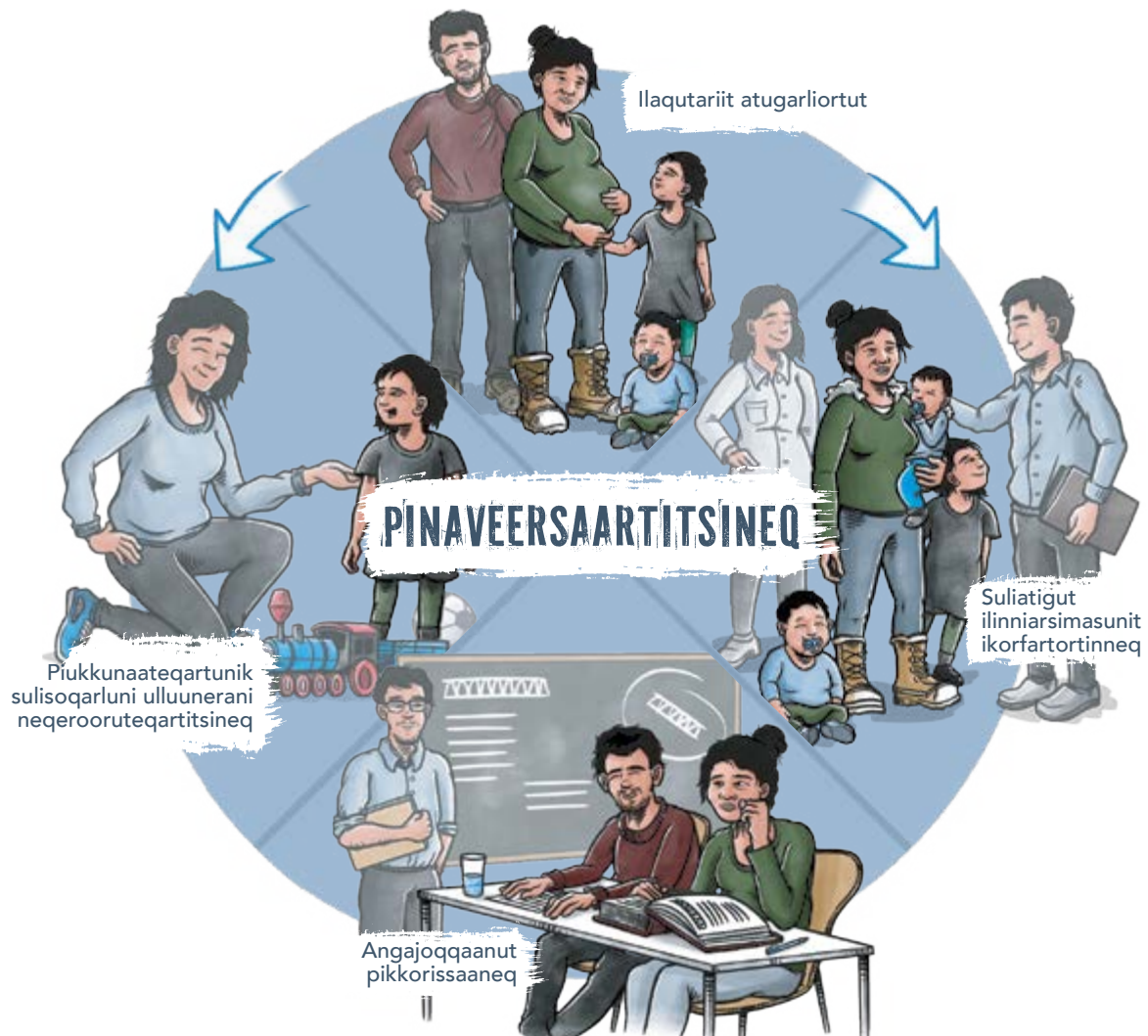
Aningaasaqarnikkut, allaffissornikkut piginnaasatigullu pissarsiarineqarsinnaasut pissutigalugit iliuuserineqartunik tullerriiaaraluni pingaarnersiulluar toqartariaqarpoq. Pingaarnersiunerimi inissiisarnermut tunngasut itinerusumik sammineqannginnissaa suleqatigiissitamit aalajangerneqarpoq. Ilaqutariinnik paarsisartunik ingerlaavartumik piginnaangorsaaneramik iliuuseqartoqareenera ilaatigut pissutigalugu taamannak killiliisoqarpoq *takuuk boksi 3.1*. Suliniut taanna 2019-imi pilertortumik suliniuteqarnermut atatillugu ilaqutariinnut paarsisartunut tunngatillugu misissueqqissaarnermik malitseqartitsineramik ilaneqarpoq.

Ilutigitillugu nuna tamakkerlugu ulloq unnuarlu paaqqinniffinnik annertusaanermik pitsaassusaanillu qaffassaanermik Naalakkersuisut suliaqarput. Ulloq unnuarlu paaqqinniffinnut tunngatillugu misissueqqissaarnermik arlalinnik aamma aallartitsisoqarsimavoq. Inaarutaasumik inernerit 2020-p qiteqqunnerani/naanerani piareersimanissaat naatsorsuutigineqarpoq. Maliitseqartitsinissamut naalakkersuinikkut allaffissornikkullu kingorna aalajangiisoqassaaq.

Suleqatigiissitaq ineqarnermut tunngasunik itinerusumik misissueqqissaartoqarnissaanik aamma killiliisimavoq. Inissiat amerlavallaanik ineqarfigineqartut inissaaleqinerlu pillugit ajornartorsiutit, atorfimmuut atatillugu inissianik amigaateqarneq ilanngullugu, annertuumik ajornartorsiutaanerak akulikitsumik oqaatigineqartarsimavoq. Ajornartorsiutip tamassuma aaqqiissutissarsinissaa akisussaaffeqarfik alla aqquutigalugu Naalakkersuisunit sulissutigineqarpoq.

4. Meeqqanut
inuusuttunullu
atugarliortunut
pitsaanerusumik
suliniuteqar-
nissamut
innersuussutit

Kapitalimi matumani suleqatigiissitap innersuussutai sammisassat suliniutigineqartussallu aalajangersimasut 2020-2023-mi atuutilersinneqarsinnaasut tulleriiarlugit saqqummiunneqarput.

Siusissukkut suliniuteqartarneq pinaveersaartitsisarnerlu

Meeqqanut inuusuttunullu atugarliortunut siusissukkut suliniuteqarnikkut ajornartorsiutit annertusinissaasa pinaveersimatinnissaannut ilapittuutaasarpoq, kiisalu meeqqat inuusuttullu siunissaasa pitsaanerulernissaannik qulakkeerinnilluni. Kommunini pinaveersaartitsinermik suliaqartarneq siusissukkullu suliniuteqartarneq pitsanngorsarneqarluarsinnaapput.

Angajoqqaat piginnaasaannik ukkataqarneruneq: Meeqqap ineriartornera ikorfartorniarlugu angajoqqaat eqqortunik piginnaasaqarnissaat meeqqamut pingaarutilerujussuvoq. MANU angajoqqaat piginnaasaannik ukkataqarluni suliniuteqarnermut assersuutaavoq, angajoqqaanngoqqaalersunut angajoqqaanngoqqilersunullu kiisalu meeqqanut sisamat tikillugit ukiulinnut angajoqqaanut, meeravissiaqartunut angajoqqaarsianullu nuna tamakkerlugu angajoqqaanik piareersaatitut pikkorissaatitsinerulluni. Nammineq piumassutsimik nalunaartoqartarpoq maannamullu ilaqtariinnut ingerlalluarnerusunut iluaqutaaneramik takussutissaqarluni. Ilaqtariinnilli atugarliortunik suliaqarnermit misilittakkat takutippaat taakkununga pikkorissaanerit nalequssarnerusariaqartut malunniutilimmillu ikorfartuinissaq pisariaqartinneqartoq.

Suliassaqarfiit assigiinngitsut suleqatigiinnerat: Siusissukkut suliniuteqarneq iluat-sissappat suliassaqarfiit assigiinngitsut suleqatigiinnerat qanittumik suleqatigiinnis-sutaasariaqarpoq, soorlu peqqinnissaqarfiup (ernisussiorlut, peqqissaasut) kommu-nemilu inunnik isumaginnittoqarfinni sulisut akornanni. Nalinginnaasumik inunnik isumaginnittoqarfik meeqqap ilaqutaasullu ajornartorsiornerannik suliaqartut nalu-naaruteqarnerisigut ilisimatinneqareersimasarpoq. Kommuninili inunnik isumaginnit-toqarfinnit malitseqartitsineq nalinginnaasumik amigarpallaanngikkuni kingusinaar-pallaartumik aallartinneqartarpoq. Kommunini arlalinni suliaqartut immikkoortortallu akisussaaffiisa suliassaasalu agguarnerat aamma ersarluppoq, taamalu meeqqat pillu-git suliassat tiguneqanngitsoorsinnaasarlutik. Taamaammat siusinaartumik suliniute-qarnerup suliassaqarfiit assigiinngitsut suleqatigiinnerisa pitsanngorsarneqarnissaa pisariaqarpoq.

Ulluunerani neqeroorutini sulisut piginnaanngorsarneqarnerat: Ilisimatusarnerit ta-kutippaat meeqqat ineriartornerannut atugarissaarneranullu, ingammik meeqqat atu-garliortut eqqarsaatigalugit, ulluunerani neqeroorutini sulisut piginnaasaat pitsaasu-mik iluaqutaasumik aalajangiisuunerpaajusut¹². Taamaammat suliaqartut meeqqami inuusuttumiluunniit atugarliornermut ersiutinik takunnissinnaatinniarlugit sakkuler-sorneqarnissaat aalajangiisuullunnarpoq, soorlu aamma pisuni taamaattuni qanoq passussinissamik ilisimanninnissaat aalajangiisuusoq – meeqqap inuusuttulluunniit ulluinnarni ikorfartornissaa eqqarsaatigalugu kiisalu kommunemut angajoqqaanullu attaveqarneq suleqateqarnerlu eqqarsaatigalugu, qulaani taaneqartut naapertorlugit.

Kisianni ulloq unnuarlu paaqqinniffinni perorsaasutut ikiortitut ilinniarsimannngitsutut sulisut amerlasoorujussuupput. Sulisut affaasa missaat (47 pct.) perorsaasutut ikior-taapput. Perorsaasut ikinnerungaatsiarput sulisut tallimartarerutaasa missaannillutik (22 pct.), sulisunilu perorsaarnermut attuumassuteqartumik ilinniagaqarsimasut pinga-jorarterutaasa missaanniillutik (31 pct.). Ullup affaanik ullorlu naallugu sulisut agguar-nerannut tamarmik katikkaanni, ulluunerani paaqqinnittarfinni akunnerit katillugit ator-neqartut affai sinnerlugit perorsaasutut ikiortinit ilinniarsimannngitsunit isumagi-neqarput¹³.

Ulluunerani paaqqinnittarfinni najukkani ataasiakkaani sulisoqarnikkut aalajaallisaaso-qarnissaanik, kiisalu aqutsisunik sulisunillu siunnersuinikkut meeqqanut aarlerinartor-siorlutut meeqqanullu sumiginnarneqartunut nassaarnissamut, pinaveersaartitsinis-samut passussinissamullu assigiissakkamik ataatsimut periuseqarnissamik qulakkee-rinninnissamut immikkut pisariaqartitsisoqarpoq.

Ajornartorsiutit piffissaagallartillugu isumaginissaannut pinaveersaartitsineq siusis-sumillu nassaarneq pingaaruteqarput. Taamaammat suliniuteqararneq siammasissu-mik pitsanngorsarneqassaaq, taamaaliornikkut Kalaallit Nunaat tamakkerlugu mee-q-qanut inuusuttunullu tamanut iluaqutaasumik angajoqqaat, ulluunerani paaqqinnittar-finni sulisut, namminneq piumassutsiminnik sulisut suliassaqarfillu assigiinngitsut suleqatigiinnerat patajaanneroqqullugu.

.....
¹² Christoffersen, M.N. et al. (2014). *Daginstitutioners betydning for børns udvikling. En forskningsoversigt.* SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd

¹³ Epinion Ilinniartitaanermut Aqutsisoqarfimmu (2017). Ulluunerani paaqqinnittarfinnik erseqqissaaneq

Namminneq piumassutsiminnik meeqqanut tunngatillugu isumaginninnikkut suliniuteqartarnermut ukkataqarnerulerneq: Namminneq piumassutsiminnik suliaqartut nukittoqutigaaq oqartussaasut iliusaannit allaanerusunik iliuseqarnissamut neqeroorsinnaammata. Ilaatigut ikiuinissamik, siunnersuinissamik peqqissaanissamillu neqeroorsinnaapput taamaaliornikkullu saaffinnut amerlanerusunut allatut anngussinnaallutik. Najukkami inuiaqatigiinni isumaginninnikkut ataqatigiissitsinermik pilersitseqataapputtaaq, innuttaasut akornanni tatiginninneq ammanerlu pitsanngorsarneqarluni, taamalu sumiginnaanermik allatulluunniit atugarliornermik takussutissanik siusissukkut takunnissinnaallutik. Ilutigitillugu namminneq piumassutsiminnik suliaqartut (kattuffiit) najukkami atukkanut naleqqussartarput taamaalillutillu nunaqarfimmi illoqarfimmilu piusinnaallutik.

Nammineq piumassutsimik sulinerup patajaallisarnissaa suliassaqarfiit soqutigisaqatigiiffiillu assigiinngitsut suleqatigiinnissaat ujar torneqarpoq, siammasissumillu isumaqatigiissutigineqarluni meeqqanut tunngatillugu inuiaqatigiinut akisussaaffimik kivitsinissamut nammineq piumassutsimik suliaqartut kattuffiit kivitseeqataasasut.

Tamanna piviusunngortinneqarsinaaniassammat Namminersorlutik Oqartussat, kommunit kattuffillu akornanni ileqqussanngorlugu suleqatigiinnerunissap pilersinneqarnissaa Kalaallit Nunaanni kattuffinnit ujar torneqarpoq. Kattuffiit isumaginninnikkut suliniuteqarnernut tunniusseqataasussatut ilanngunneqarnerunissaasa qulakkeernissaa siunertarineqarpoq. Tamanna ullumikkut atuutinngilaq, kattuffiillu sunik tunniusaqarsinnaanerannik najoqqutassiat ataatsimullu paasinnineq amigaatigineqarpoq. Kommunit arlaqartut oqariartuutigaat namminneq piumassutsiminnik suliaqartut qanoq ilillutik suleqatigissanerlugit ilisimanagu. Kattuffiit immikkuullarilluinnartumik piukkunnassusaat ullumikkornit pitsaanerujussuarmik atorluarneqassapput.

Pissuseqataanik Danmarkimi aningaasaateqarfiit ataqatigiinnerusumik suleqatigiinnissamik ujartuipput, kingunerisaa tassaammat tamakkiisumik anguniagaqarnani killilimmillu sunniutilimmik siammasissumik suliniutinut pullaveqarneq. Suliniutit equngasumik aggurineqarsimasutut misigineqarportaaq, illoqarfiit ilaanni amerlanerullutik ilaanilu ikinnerullutik soqaraniluunniit – aningaasaateqarfimmut kattuffimmullu nukillalaarnartumik.

Neqerooruterpassuit aamma namminneq piumassutsiminnik sulisunik pinngitsuuisinnaanngereerput. Ilutigitilluguli nalunaarutigineqarpoq nammineq piumassutsimik suliussarsiorneq ajornartorsiutaagaluttuinnartoq. Tamanna allanngortinneqassaaq nammineq piumassutsimik sulinerup nalinganik ilisimasat ilisimanninnerlu pillugit siammarterinikkut meeqqanullu tunngatillugu isumaginninnikkut nammineq piumassuseq atorlugu suliniuteqarnermi atugassarititaasunik pitsaanerulersitsisunik pilersitsinikkut.

BOKSI 4.1

Siusissukkut suliniuteqarnerup tulleriaarnermi pingaarnerutinneqarnissaa innersuussutigineqarpoq

1. Pikkorissarnerit naleqqussakkat meeraaqqaanillu siunnersortinit sunniutilimmik ikorfartuinikkut ilaqutariit atugarliortut angajoqqaat piginnaasaanik piorsaavigalugit ikiorneqassapput.
2. Sullissisut peqqissaasullu/ernisussiortullu akornanni suliassaqarfiit assigiinngitsut akornanni suleqatigiinneq pitsaangorsarneqassaaq, taamaaliornikkut atugarliuutinik sumiginnaanernillu ersiutit siusinnerusukkut paasineqarlutillu iliuuseqarfigineqarsinnaaqqullugit.
3. Ulluunerani paaqqinnittarfinni sulisut pikkorissarneqarlutillu piginnaangorsarneqassapput, atugarliuutinik sumiginnaanernillu ersiutininik siusinnerusukkut paasinnissinnaangortillugit.
4. Meeqqanut tunngatillugu isumaginninnikkut namminneq piumassutsiminik suliqaartut atugassarititaat pitsaangorsarneqassapput, taamaaliornikkut isumaginninnikkut ajornartorsiutinik sapinngisamik sukkanerpaamik aaqqiissutissanik inuiaqatigiinni inuit siunnersuuteqarsinnaalersillugit.

Kommunini sullissinermik pitsannorsaaneq

Meeqqat ilaqutaallu atugarliortut ikiorneqarnissamik pisariaqartitsigaangata isumaginnikkut oqartussat piffissaagallartillugu eqqortumik ikiuussinnaanissaat kiisalu meeqqap ilaqutaasullu atugaannik malitseqartitsinerup qulakkeernissaanut qitiulluinarput. Kommunini inunnik isumaginnittoqarfiit isumaginnikkut isumannaallisaaneranni qitiupput. Meeqqat inuusuttullu pillugit suliassarpasuit arlalitsigullu pisariulluinnartut passunnissaat ajornartorsiutaasorujussuuvoq. Ilaatigut pissutaapput:

Amigartumik sullissineq: Kommunini kommunillu assigiinngitsut akornanni aaqisuussaasumik sullissinermik periuseqartoqanngilaq. Ilutigitillugu inatsisit atuutsilerinneqarniarnerat ajornartorsiutaasorujussuuvoq. Nalunaaruteqartoqartillugu piffissaagallartillugu iliuuseqartoqarneq ajorpoq aalajangersimanatillu isumaginnikkullu suliani misissuineq iliuusissatullu pilersaarutit amigaataallutik. Qaavatigullu meeqqat, ilaqutaasut attaveqarfiillu naammattumik ilanngutitinneqarneq ajorput.

Sulisut taarseraannerujussuat kiisalu sulisunik piukkunnaatilinnik attassinerup amigataanera: Sullissinermut tunngatillugu 2017-imi misissueqqissaarnerup¹⁴ takutip-paa kommunini sullissit 33 pct-it missaannaat inunnik siunnersortitut ilinniagaqartut. Sullissit sinneri siunnersortimut ikiortitut, inunnik isumaginnittut, isumaginninnermi ikiortitut allamilluunniit akunnattumik sivisuumilluunniit ilinniakkamik tunuliaqutaqarput. Misissueqqissaarnerup aamma takutippaa isumaginninnermut siunnersortitut ilinniagaqartut amerlasuut kommunimi atorfitsik qimallugu allatut atorfinittartut. Isumaginninnermut siunnersortit 200-t missaanniittut affaat suliassaqarfitsik qimassimavaat.

Sulisumut ataatsimut suliassat qaleriiaattut: Sullissit ataasiakkaat suliassaat 70-it 200-llu akornannik amerlatigisunik suliassaateqartut missiliorneqarpoq. Kisitsisit qaffasinnerujussuat sulisut taarseraannerujussuannik isumaginnikkullu suliassatigut piginnaasakinnerannik ilagaanni nalunaarutigineqartunik kiisalu isumaginnikkut suliassat sularineqarnerannik iliuusissatullu pilersaarutinik suliagarnerup amigarneranik arriippallaamilluunniit passunneqarnerannik kinguneqarpoq.

Meeqqanut inuusuttunullu atugarliortunutatugarliortunut suliassaqarfimmut tunngatillugu piginnaangorsaanissamut pikkorissarnissamullu periarfissanik tamakkiisumik takunnissinnaannginneq: Meeqqanut inuusuttunullu atugarliortunut suliassaqarfimmut tunngatillugu piginnaangorsarnissamut piukkunnarsarnissamullu neqeroorutit pioreersut ataatsimut takuneqarsinnaanissaat ujar torneqartorujussuuvoq. Ataatsimut takunnissinnaannginneq pissutigalugu pikkorissarnerit saaffigisanut naammattumik naleqqussarneqanngillat, neqeroorutit piumasallu ataqatigiinnerat naammangillat pikkorissarnerillu neqeroorutigineqartut qaleriiaartumik imaqartinneqarput imaluunniit pikkorissarnerit isumaginninnermut tunngasuni ilinniartinnit ataatsimoortumik iluaqutaasumik ilaatinneqartariaqarlutik. Suliamik ilisimasalinnut piginnaasanik suliassarpasuarunik pisariusunik passussinnermi atugassaannik ineriartortitsisoqannginnera tamakkiisumik takunnissinnaannginnerup kinguneraa.

.....
¹⁴ Ilaqutariinnermut, Naligiissitaanermut, Isumaginninnermut Inatsisinillu Atuutsitsinermut Naalakkersuisoqarfik: Eqikkaasumik nalunaarussiaq, januaari 2017, Deloitte.

Misilittakkat takutippaat akuttunngitsumik piginnaangorsaalluni pikkorissarnerit, issiaqatigalugit ilinniarititsinerit qanittumillu malitseqartitsinerit aqutugalugit sullissineq pitsannqorsarneqarsinnaasoq. Ataatsimoorussamik IT-mik aqutsissut sullissinermut aamma ikorfartuisinnaavoq paasissutissallu tunngavigalugit aqutsinermut iluaqutaassalluni. Kommunit tallimat tamarmik elektroniskimik sullissinermut allaqaatinullu aqutsissumik (ESDH) atuutilersitsissapput.

Kommunini sullissinermi ajornartorsiutit pissutigalugit meeqqanut inuusuttunullu kiisalu ilaqaataannut atugarliortunut iliuuseqarneq qitiusoq sanngiippallaarpoq. Kommunini sullissinerup pitsaassusaata qaffannissaanut siunertaqarluni iliuuseqarfigineqartariaqarpoq. Meeqqat inuusuttullu atugarliortut amerlanerusut piffissaagalartillugu ikiorneqarnissaat qulakkiissavaa ajortumillu uteqattaartoq kipitinneqarluni.

BOKSI 4.2

Meeqqanut inuusuttunullu tunngatillugu kommunini sullissineq malunnaatilimmik pitsannqorsarneqarnissaa innersuussutigineqarpoq

5. Kommunit oqartussaaffii assigiinngitsut akornanni suleqatigiinnikkut taartinillu ikiorteqarnikkut suliat meeqqanut inuusuttunullu tunngasut suliarineqanngitsut ikilisarneqassapput.
6. Kommunini tallimani tamani sullissinermi ataatsimut periusissaq atulersineqassaaq, taamaaliornikkut najoqqutassiat, ilutsit suliasallu allattorsimaffii ilanngullugit, sullissisunit tamanit atuinissaat qulakkeerneqassalluni. Tassunga ilanngullugit aqutsisunik sulisunillu piginnaangorsaaneq issiaqatigalugillu ilitersuineq ingerlanneqassapput, qaffasissumik pitsaassusilimmik sullissinerup ikorfartornissaanut sakkulersorneqassallutik. Ilutigitillugu isumaginninnermut suliasanut ESDH-mik aqutsissutip atuutilersinneqarnissaanut Pitsaaliuinnermut Isumaginninnermullu Aqutsisoqarfik ikorfartuissaaq.
7. Internetikkut pikkorissarnernut isaaftimmik pilersitsinikkut meeqqanut inuusuttunullu tunngasuni sulisunut pikkorissaatit pioreersut sueneri tamakkiisumik takuneqarsinnaalissapput, pikkorissaatit neqeroorutigineqartut naleqqussarnerisigut pikkorissarnerillu soraarummeerutigineqarsinnaasut amerlinissaasa qulakkeerneratigut.

Meeqqanut inuusuttunullu atugarliortunut neqeroorutit amerlanerusut

Meeqqanut inuusuttunullu atugarliortunut isumaginninnikkut sulinermi iliuuseqarnermut qitiullunnarpoq, inuttut nukissaqarnerisa nukittorsarnissaannik peqqinnartumillu ineriartornissaannut ikorfartornissaannik imaqartunik neqerooruteqarnissaaq, taamaaliornikkut inuunermi ingerlaqqinnissaannut sapinngisamik ikiorneqarsinnaaqqullugit. Suliniutigineqartut ingerlalluartut ullumikkut arlaqarput ikiuukkumanissamullu aamma periarfissaqarluni. Arlalinnili utaqqisunut allattorsimaffeqarpoq neqeroorumullu meeqqat inuusuttullu sivisuumik utaqqisariaqartarlutik. Ajornartorsiutaasuni ersarissaatigineqarpoq:

Meeqqat inuusuttullu atugarliortut unnukkut unnuakkut sapaatillu akunnerisa naanerini paarinerlunneqarnissamut sumiginnarneqarnissamullu atugarliortut naammattumik isumannaallisaanikkut aqqiivigineqanngillat: Meeqqat pingaarnertut unnukkut, unnuakkut sapaatillu akunnerisa naanerini mianernarnerpaasartut nalilerneqarpoq kinguaassiutitigullu kannguttaatsuliorfigineqarnissamik, angajoqqaat imigas-

sartornerat pissutigalugu paarinerlunneqarnissamik imaluunniit allatut sumiginnarneqarnissamik aarlerinartorsiornerpaasarput. Taamaammat meeqqat inuusuttullu atugarliortut amerlavallaat paarsinnaasumik inersimasortaarunnermut angerlarsimasinnaajunnaarnermulluunniit pisinnaasarput. Kalaallit Nunaanni Politiit oqaluttuarput meeqqat inuusuttullu amerlaqisut unnuakkut aqqusinerni angalaaginnartut takussaa-sartut aningaasarsiffiillu nalaanni amerlanerusartut.

Taamaattoqartillugu sunngiffimmi sammisassaqtitsiviit orniguttarfiillu illersuutaapput meeqqanullu attaveqaataallutik. Orniguttarfiit meeqqanik atugarliortunik aamma nassaarsinnaapput nalunaaruteqarlutillu. Pisariaqtitsinerli naammassiniarlugu orniguttarfiit naammangillat. Taamaammat meeqqat atugarliortut unnukkut, unnuakkut sapaatillu akunnerisa naaneranni qimarnguivigisinnaasaannik arlalinnik pilersitsinissaq pisariaqarpoq. Sumiiffik toqqissisimaffigisinnaasaat siunnersorneqarnissamut, nerinissamut unnuinissamullu periarfissiisoq.

Ilaqutariinnut Sullissivinni suliarineqartut nukissat piginnaasallu tassaniittut eqqarsaatigalugit siammasippallaqaat: Kommunit meeqqanut, inuusuttunut ilaqa-taannullu atugarliortunut ikiuiniarneranni Ilaqutariinnut Sullissiviit qitiupput. Ilaquta-riinnut Sullissiviit 16-iusut Kalaallit Nunaanni tamakkerlugu agguataarneqarsimapput, meeqqap najugaqarfia aallaavigalugu sumiiffinni qanigisani ikiuinissamut periarfissiil-lutik. Ilaqutariinnullu sullissiviit sumiiffimmi najukkami akulikitsumik neqeroorutitu-aasarpoq. Ilaqutariinnut Sullissiviit qitiusumik suliaasaqarnerat pissutigalugu amer-lanerit siammasissorujussuarnik suliaqartariaqartarput soorlu ilaqutariinnik katsor-saanermik, pitsaaliuineramik, siunnersuineramik, ikiuigasuarnermik, peqqissutsimik siu-arsaanermik katsorsaanermillu suliaqarnermik. Suliassarisartagaat aamma qitiusumik suliaasaannit allaanerusunik aamma ingerlatsisarput soorlu AA-mi ataatsimiinnerit, pujortarunnaarniarluni pikkorissarnerit utoqqarnullu sammisassaqtitsinerit.

Ilaqutariinnut Sullissiviit kommuninit ingerlanneqarput kommunillu ataasiakkaat nam-minneq aalajangertarpaat Ilaqutariinnut Sullissiviup kikkut saaffigissanera iiliusis-sallu suut neqeroorutigineqassanersut. Siunertaq, suliassat neqeroorutillu qitiusumit annertunerusumik nassuiarneqarsimangillat kiisalu meeqqap inuusuttullu pisariaqar-titaat qitiutinneqarnissaat qanoq pitsaanerpaamik qulakkeerneqarnissaanut ataatsi-mut najoqqutassanik aalajangersaasoqarsimanani. Ilaqutariinnut Sullissivinnik misis-sueqqissaarnerit takutippaat anguniakkat ersarissut kiisalu sullissivimmi suliassat aamma/imaluunniit suliassat killilerneqarnissaat amigaatigineqartut¹⁵.

Meeqqat inuusuttullu atugarliortut amerlanerusut pisariaqartitaminnik ikiorneqas-sappata Ilaqutariinnut Sullissiviit siammasissumik suliaat killilerneqartariaqarput, neqeroorutit meeqqanut inuusuttunut ilaqa-taannullu atugarliortunut annertunerusu-mik neqerooruteqartilerlugit. Ilaqutariinnut Sullissiviit siunissami ilaqutariinnut siam-masinnerusumik iliuseqarnissamik neqerooruteqarsinnaalerumaarnerat aallaavigi-neqarsinnaavoq.

.....
¹⁵ Isumaginninnermut Aqutsisoqarfik (2017) *Kalaallit Nunaanni meeqqanik inuusuttunillu isumaginninnikkut aarlerinartorsiorunik sullissinermi Kalaallit Nunaanni Namminersorlutik Oqartussanik tapersersuineq, misissueqqissaarinnermit nalunaarusiaq* Ilaqutariinnermut, Kultureqarnermut, Ilageeqarnermut Naligiissitaanermullu Naalakkersuisoqarfik (2011) Ilaqutariinnut Sullissivinnik nalilersuineq 2010/2011.

Meeqqanut inuusuttunullu kinguaassiutigut atornerlunneqarsimasunut illoqarfinni nunaqarfinnilu ornigulluni katsorsaansamik neqeroorutinik amerlanerusunik pisariaqartitsisoqarpoq. Meeqqanik katsorsaajartorlutik angalasartoqatigiit Meeqqanik katsorsaajartorlutik angalasartoqatigiit 2015-imi aallartinnikut meeqqanik inuusuttunillu kinguaassiutigut atornerlunneqarsimasunik ornigulluni katsorsaansamut neqeroorutaavoq pingaarutilik. Meeqqanik katsorsaajartorlutik angalasartoqatigiit tarnip pissusaanik ilisimasalinnik katsorsaasunillu inuttaqartoq erseqqissaanissaq najukkamilu katsorsaanissaq siunertaralugu illoqarfinnut nunaqarfinnullu angalasarpog.

Meeqqanik katsorsaajartorlutik angalasartoqatigiit ulloq manna tikillugu suliniutip iluaqutaaneraniq qulakkeerinnissimavoq ilaatigullu meeqqat pillugit suliassanik 100-t missaanniittunik suliqaarsimalluni. Piviusumilli pisariaqartinneqartut annertunerujussuunissaa nalilerneqarpoq. Ilutigitillugu illoqarfinni katsorsaansamut neqeroorutit suli amerlanerusut ujarorneqarput. Taamaattumik sukkanerusumik erseqqissaaneq katsorsaanerlu tulleriarinermi pingaarnersiorneqartariaqarput, meeqqat ilaqutariillu pisariaqartitaminnik sukkanerpaamik ikiorneqarsinnaaqullugit. Meeqqat kinguaassiutigut atornerlunneqarsimasut pillugit qulaajaaneq katsorsaanerlu kiisalu pisimasunik katersaatinit, meeqqap inuunermi atugarisaanik, pissarititaanik, avatangiisaanik kulturikkullu ataqatigiinnerannik sillimaffigalugit ilisimasanik atuutilersinneqarnerusimasunik aamma ujarutisoqarpoq.

Taamaammat meeqqanut inuusuttunullu atugarliortunut neqeroorutit assigiinngitsut amerlineqarnissaat pisariaqarpoq, meeqqat inuusuttullu amerlanerusut illoqarfinni aamma nunaqarfinni pisariaqartitaminnik ikiorneqarsinnaanissaat ilaatigut qulakkeerneqassammat.

Meeqqat inuusuttullu atugarliortut neqeroorutinik naleqquttunik pisariaqartitsippot, inuunermi ingerlariaqqinnissaminnut eqqortumik ikiorneqarlutillu pitsaanerpaamik ikiorluarneqarniassammata. Meeqqamut ikioqqusumut oqartussat ikiuisinnaasumut innersuussisinnaanngippata meeraq marloriaammik sumiginnarneqassaaq. Neqeroorutini pioreersuni piginnaaneqarnerusunik qulakkeerinninnissaq pisariaqarpoq, meeqqat inuusuttullu amerlanerujussuit pisariaqartitaminnik ikiorneqarsinnaaqullugit.

BOKSI 4.3

Meeqqanut inuusuttunullu atugarliortunut neqeroorutit amerlineqarnissai innersuussutigineqarpoq

8. Meeqqanut inuusuttunullu atugarliortunut sammititanik unnukkut, unnuakut sapaatillu akunnerisa naaneranni orninneqarsinnaasunik amerlanerusunik pilersitsisoqassaaq.
9. Ilaqutariinnut Sullissiviit meeqqanut, inuusuttunut ilaqutaannullu atugarliortunut annertunerusumik siunnerfilerneqassapput.
10. Meeqqanik katsorsaajartorlutik angalasartoqatigiit marloriaatinngortinneqassapput, meeqqat inuusuttullu amerlanerusut illoqarfimminni nunaqarfimminnilu ikiorneqarsinnaalersillugit. Ilutigitillugu Qitiusumik Siunnersuisarfik patajaallisarneqassaaq.

Meeqqat inuusuttullu kinguaassiutikkut atornerlunneqarsimasut inatsisitigut illersugaanerat pitsanngorsarneqassaaq

Kinguaassiutitigut atornerluinerpassuit eqqorneqartunut, qanigisaannut inuiaqatigiinnullu tamakkiisumik annertuumik sunniuteqarput, *takuuk kapitali 3*. Tamassuma sania-tigut eqqugaasoq pinerliisorlu imminnut ilisimasarikkajupput najukkamilu inuiaqatigiinni inooqataallutik. Atornerlunneqarnermit eqqarsartaatsikkut kingunerlutsitsiner-mut eqqugaasullu inatsisitigut illersugaanerat isumalerujussuuvoq, ingammik piner-liisup pinerluttulerinermi suliap aallartinnissaanut naammattumik tunngavissaqarsi-mangippat.

Kinguaassiutitigut atornerluineq ajorluinnartunik kinguneqarsinnaavoq, ilaallutik isumaginninnikkut ajornartorsiutit, atornerluineq imminullu toqunneq. Eqqortumik katsorsarneqanngikkuni ajortumillu uteqattaartumik kipititsisimangikkuni atornerlunneqarsimasup kingusinnerusukkut atornerluisutut inississinnaanera aamma aarlerinaateqarpoq.

Ajornartorsiummut pingaarutilimmik aalajangiisuusut arlaliunerat nalilernerqarpoq, matumani:

Meeqqamik kinguaassiutitigut atoqateqarluni allatulluunniit kinguaassiutitigut iliorluni pinngitsaaliinermik suliani pineqaatissiissutinik qaffaaneq: Naalackersuisut kinguaassiutitigut atornerluineq akiorniarlugu periusissiaanni – Killiliisami – atuarneqarsinnaavoq misissuinerit assigiinngitsut takutikkaat innuttaasut pingajorarterutaat kinguaassiutimikkut atornerlunneqarsimasut. Atornerluineq eqqugaasumut itisuumik innarliisinnaavoq, taamaammat pinerliisup pineqaatissiissutaa innuttaasut inatsisitigut illersugaasutut misigisaannut naapertuuttariaqarpoq. Meeqqanik 18-it ataallugit ukiulinnik kinguaassiutitigut atoqateqarluni allatulluunniit kinguaassiutitigut iliorluni pinngitsaaliinernik suliani pineqaatissiissutit qaffannerisigut tamanna anguneqasaaq.

Kinguaassiutitigut atornerluinernik suliat sukkasuumik sunniutilimmillu passunneqartassapput: Kinguaassiutitigut atornerluinerpassuit eqqugaasunut inuunermi atugasarititaannut, qanigisaasunut inuiaqatigiinnullu tamakkiisumut annertuumik sunniuteqartarput. Suliani taamaattuni Kalaallit Nunaanni oqartussani akisussaaffeqartuni sunniutilimmik qajannaatsumillu suliniuteqartuarnissaq taamaammat pingaaruteqarpoq. Kinguaassiutitigut atornerluineq isumaginninnikkut ajornartorsiuterpassuarnik malitseqartarpoq. Meeqqanut inuusuttunullu kinguaassiutitigut atornerluinernik suliat siusissukkat suliniuteqarfigineqarnerat sunniutilimmillu passunneqarnerat ikorfartorniartarlugit misissuinerit unnerluutiginninnerillu sunniuteqarluarnerulersinnissaasa

qulakkeernissaa pissusissamisoorsinnaavoq. Kalaallit Nunaanni Politiinit meeqqanut kinguaassiutitigut atornerluinernik suliat ukkatarineqareerput. Ukkatarinninnerat ikorfartorniarlugu innersuussutigineqarpoq politiini immikkoortortamik, kinguaassiutitigut atornerluinernik sulianik ukkatarinnissinnaasumik, suliaqartussamik pilersitsisoqassasoq. Suliani misissuinernut eqqugaasunillu videokkut killisiuinernut kingornalu immaq pinerluttoqarneranik misissuisoqarneranut atatillugu uppersaatinik katersinernut tunngatillugu atuutissaaq. Immikkoortorta sinerissami politiinut ikiuussinnaanera aamma atuuppoq.

Inunnut kinguaassiutitigut kannguttaatsuliornermik pissusilersortartunut sammititamik katsorsaaneramik neqeroorteqanngilaq: Killiliisami periusissiaq naapertorlugu pissutsit qanoq innerannik napsitsiniarluni siunissamilu atornerluinerit pinaveersaartinniarlugit eqqugaasunik ikiunerit assigalugit kinguaassiutitigut kannguttaatsulior tartut kannguttaatsulior tarnerat unitsinniarlugu ikiorneqartariaqarput. Inuit kinguaassiutitigut kannguttaatsuliornermik pissusilersortartut ikorfartorlugillu katsorsar nissaat, siunissami meeqqanik atornerluinerit pinaveersaartinniarlugit, suliaqarnermut pingaaruteqartorujussuuvoq. Suliniutit aamma pinerliisinnaasunut meeqqanik kinguaassiutitigut atoqateqarnermik eqqarsaateqarlutillu takorluuisunut atornerluinissaannik pinaveersaartitsivigineqarsinnaapput.

BOKSI 4.4

Kinguaassiutimikkut atornerlunneqarsimasut inatsisitigut illersugaanerisa qulakkeernissaanut annertuumik iliuuseqartoqarnissaa innersuussutigineqarpoq

- 11.** Meeqqanik kinguaassiutitigut atoqateqarluni allatullu kinguaassiutitigut iliuuseqarluni pinngitsaaliinerni pineqaatissiissutit qaffannissaat.
- 12.** Kalaallit Nunaanni Politiini immikkoortortamik meeqqanut kinguaassiutitigut atornerluinernik akiuinermik suliaqartussamik pilersitsineq.
- 13.** Kalaallit Nunaanni Pinerluttunik Isumaginnittuni kinguaassiutitigut pinerluteqarsimasutut pineqaatissinneqarsimasunut iliuusissamik pilersitsineq.
- 14.** Nuummi Pineqaatissinneqarsimasunut Inissiisarfimmi katsorsagassanut inissaliisoqarnissaa.
- 15.** Kalaallit Nunaanni Pinerluttunik Isumaginnittut Katsorsaanerimut attaveqatigiinnut ilanngunneqassasoq.
- 16.** Pinerliisimasunut isertitsivimmeereernerimik eqqartuunneqarsimanani-luunniit katsorsaavimmik sullissivimmik pilersitsineq.

5. Malitseqartitsineq Atulersitsinerlu

Innersuussutit ataavartumik malitseqartinneqartarnissaat atulersinneqarnissaannullu ikorfartuisoqartarnissaa pisariaqartoq suleqatigiissitaq naliliivoq. Taamaammat siunnersuutigineqarpoq naalakkersuisoqarfinni, aqutsisoqarfinni kommuninilu aqutsisunik sinniisunik naleqquttunik inuttalerlugu kalaallit-qallunaallu aqutsisoqatigiivini piler-sitsisoqassasoq, atuutsitsilerneramik siumullu ingerlasoqarneranik tamakkiisumik akisussaaffeqartussamik. Aqutsisoqatigiit periusissanik sammiviliisunillu aalajangiisinaatitaasariaqarput. Aqutsisoqatigiit suliniutit pilersinneqarnerannik ukiuni sisamani tulliuuttuni malinnaasinnaavoq, qulakkeerniarlugu meeqqanut inuusuttunullu atugarliortunik allannguisumik ilumut iluaqutaanersut, isumannaallisillugit tunngavilerneqarsimanersut suleqatigiinnerlu naappat ineriartorteqqinneqarsinnaanersut. Sulineq pil-lugu ukiumut marloriarluni aqutsisoqatigiit nalunaarusiortassaaq Danmarkimilu naalakkersuisunut, Naalakkersuisunut kommuninullu tamassuminnga ilisimatitsissuteqarluni.

Ilutigitillugu suliniutit Pitsaaliuinnermut Isumaginninnermullu Aqutsisoqarfimmi tunngavilerneqartussat atulersinniarnernannut sulinermi suliniutit qajannaatsumik periaatsitigullu ikorfartorneqartumik malitseqartinneqarsinnaapput.

Takussutissiinerit malitseqartinneqarnerat

Suliniutinut aalajangersimasunut atulersinneqartunut kiisalu nakuusernerit, angerlarsimaffinni eqqissiviilliornermik kinguaassiutitigullu kannguttaatsuliornerit pillugit nalunaarutiginninnernut kiisalu imminut toqunnernut takussutissiinernut attuumassuteqartunut takussutissiinernut aalajangersimasunut malitseqartitsisoqarsinnaavoq.

Anguniakkanik malitseqartitsinerni naalakkersuinikkut-periusissatigut suliniutinik pitsanngorsaalluni suliassaqarfiit assigiinngitsut akornanni sulinerup kiisalu meeqqanut, inuusuttunut ilaqaatannullu atugarliortunut qanoq isumaqarnerisa malinnaaffigineqarsinnaanissaa siunertarineqarpoq. Suliniutit siunnersuutigineqartut atulersinneqarnerini ineriartornerannik malinnaasinnaajumalluni suleqatigiissitamit piumasaqaatit pingasut malinneqarnissaat innersuussutigineqarpoq, *takuuk boksi 5.1*.

BOKSI 5.1.

Suliniutit siunnersuutigineqartut atuutsinneqalernissaannut piumasaqaatit attuumassutillit

- Nalunaarutigineqartut amerlassusiisa amerliartornerat
- Kommunit ingerlatsiviini meeqqat inuusuttullu atugarliortut pillugit suliat suliarineqanngitsut amerlassusiisa killiffiat
- Meeqqanut inuusuttunullu kinguaassiutitigut kannguttaat suliorfigineqarsimasunut katsorsaanissamut periarfissat

Tamakkiisumik suliniuteqarnermi meeqqat inuusuttullu atugarliortut atugaasa pitsanngorsarnissaat atugarissaarnerisalu annertusinissaat siunertarineqarpoq. Suliniutit taamaallaat ukiuni sisamani sulissutigineqareerlutik toqqaannartumik sunniutaannik takussutissarsinissap ajornakusoorsinnaanera naatsorsuutigisariaqaraluarluni tamasma naalakkersuinikkut ukkatariuarneqarnissaat aalajangiisuusutut isigineqarpoq.

Taamaammat malitseqartitsinermut meeqqat inuusuttullu atugarissaarnerannik takussutissat pingasut ilanngunneqarnissaat siunnersuutigineqarpoq, *takuuk boksi 5.2*. Meeqqat inuusuttullu atugarliortut atugarissaarnissaannik isumalimmik atukkat ineriartornerannut uuttorneqarsinnaasut aalajangersimasut pingaarnerit ilagimassuk takussutissat toqqarneqarsimapput.

BOKSI 5.2.

Meeqqat inuusuttullu atugarliortut atugarissaarnerannut takussutissat

- Nakuusernermik, angerlarsimaffimmi eqqissiviilliornermik kinguaassiu-titigullu atornerluinernik/kannguttaatsuliornernik nalunaaruteqarnerit amerlassusaat.
- Inissiinerit amerlassusiisa amerliartornerat.
- Meeqqat inuusuttullu akornanni imminut toquttut amerlassusaat.

Atulersitsinermut suliatigut periaatsitigullu ikorfartuineq

Pitsaaliuinnermut Isumaginninnermullu Aqutsisoqarfik ukiuni aggersuni annertuumik suliassaqqarpoq, katsorsaannermut neqeroorutitik annertusaanermik nutaanillu pilersitsinermik, kommunit suliatigut periaatsitigullu ikorfartorlugit kiisalu inuiaqatigiinni inuit suliqaartut nukittunerusut annertusarneranni qitiulluni. Tamassuma qaavatigut aqutsisoqarfik pingaarutilinnik naalakkersuinikkut tulleriiaarinermi pingaarnersiukkanik sulianik ingerlataqareerpoq, ilaatigut Killiliisap kiisalu Angajoqqaat meeqqanik sumiginnaasarnerat akiorniarlugu nuna tamakkerlugu iliussissanut pilersaarutaata malitsigisaanik suliassat.

Pitsaaliuinnermut Isumaginninnermullu Aqutsisoqarfik ikorfartorniarlugu Danmarkimi Isumaginninnermut Aqutsisoqarfimmik suleqateqarneq ingerlaannassaaq. Satspuljemi suliniummumut "Kalaallit Nunaanni meeqqanik inuusuttunillu isumaginninnikkut atugarliortunik sullissinermi Namminersorlutik Oqartussanik tapersersuineq"-mut (2017-2020) ilaatillugu Isumaginninnermut Aqutsisoqarfik suliniutinut aalajangersimasunut tunngatillugu sullissinermut, ilaqutariinnut sullissivinnut, ulloq unnuarlu paaqqinniffinnut kiisalu piginnaasanik ineriartortitsinernut tunngatillugit suliatigut periaatsitigullu qanimut ikorfartuisimavoq. Satspuljemi suliniutaasoq aqputigalugu misilittakkat pitsaasut pissarsiarineqarsimasut siunissami aallaavigineqassapput suliniutissallu aallaavigalugit suleqatigiinneq nangeqqinneqassalluni.

6. Innersuussutit
itisilerlugit
nassuiarneri

INNERSUUSSUT 1. Pingaartumik ilaqtariit qajannartut erloqisullu immikkut ukkataralugit angajoqqaat piginnaasaannik nukittorsaaneq

Suleqatigiissitap innersuussutigaa angajoqqaat piginnaasaannik annertusaanermik suliniutaareersoq (MANU) annertusarneqassasoq ilaqtariit qajannartut erloqisullu ukkatarineru-neratigut meeraaqanillu siunnersuisut atorlugit sunniutilimmik ikorfartuinikkut.

Meeqqat ineriartornerannik, isumassornerannik il.il. ikorfartuinerusinnaalersillugit taamalu sumiginnaanermik pitsaaliuilluni, angajoqqaat atugarliortut sakkulersorneqarnissaat siuner-tarineqarpoq.

Suliniutip nassuiarnera

Angajoqqaanik pikkorissaaneq pioreersoq, MANU aqutigalugu, atortullu pioreersut aallaavigalugit ilaqtariinnut immikkut atugarliuuteqartunut siunnerfilimmik pikkorissarnernik Pitsaaliuinnermut Isumaginninnermullu Aqutsisoqarfik ineriartortitsissaaq.

Pikkorissarnerup MANU-mi pikkorissarnernut allanut sanilliullugu allaanerusutigissavaa tunngaviusumik pikkorissutsimik taamalu iliornerusunik sammitinneqarnerussammat. Pikkorissarneq nammineq misiliinnermut iliuuseqarnermullu sammitinneqassaaq, Ilaqtariit immikkut atugarliuuteqartut ulluinnarni atorsinnaasaminnik aalajangersimasunik sakkussaqalersinniarlugit. Taamaammat saqqummiusseriaaseq immikkut sammineqassaaq, soorlu filminik, videunik ilitersuutinik takusassanillu atuinerunikkut.

Pikkorissarnerit angajoqqaanut naartunermiit meeqqap pingasunik ukioqalernissaata tun-gaanut sammitinneqassaaq, taamaalilluni meeraq ulluni 1000-ini siullerni, meeqqap ineriartorneranut aalajangiisuulluinnartumi, malinnaavigineqassalluni. Eqimattat mikisunnguak-kaarlugit pikkorissarnerit ingerlanneqassapput, attaveqaaqatigiinnermik pilersitseqataasus-saassalluni. Pikkorissarnerit peqinnissaqarfimmi sulisunit ingerlanneqartarnissaat aallaaviuusaaq.

Pikkorissarnerit allanngorarsinnaanngorlugit najukkani aqqissorneqassapput. Assersuuti-galugu pikkorissarnerit unnukut ingerlanneqarsinnaassapput. Takkunnernut attassinernul-lu tamanna qulakkeerinneqataassaaq. Attassineq suli pitsaanerulersinniarlugu angajoqqaat pikkorissarnerup aallartinnerani tunngaviusumik pisariaqartitanik poortukkamik tunineqas-sapput soorlu milutsitsinermi akiseq, naalungiarsulerinnermut akiseq, nangit, pinngussat ati-sallu. Poortukkanik inerisaaneq agguaanerlu sapinngisamik suliniaqatigiiffimmut naalakker-suisutiguunngitsumut suliakkiutigineqassaaq.

Ilaqtariit immikkut atugarliuuteqartut annertusisamik ikorfartorneqarnissaminnut MANU-mut attuumassuteqartinneqarnissaminnut periarfissaqassapput. Tamanna meeraaqanun siunnersortit, assersuutigalugu napparsimmavinni sulisut, Ilaqtariinnut Sullissivinniittut allarluinnarmeersumilluunniit aqutigalugit qanoq iliornissamut siunnersuillutilluunniit ilit-sersuisinnaapput.

Ilaqtariinnut immikkut atugarliuuteqartunut immikkut sammisumik ingerlatsinerup sania-tigut, MANU-p neqeroorutai ilaneqassapput meeqqanut tallimanit arfinilinnut ukiullit anga-joqqaavilu ilaatinneqalerlutik. MANU-mi pigineqareersut aallaavigalugit atortussat Pitsaa-liuinnermut Isumaginninnermullu Aqutsisoqarfimmit inerisarneqassapput.

INNERSUUSSUT 2. Kommunini sullissisut, peqqissaasut ernisussiortullu akornanni suliassa qarfiit assigiinngitsut akornanni sulialinnik suleqatigiinneq patajaatsoq

Suleqatigiissitap innersuussutigaa kommunini sullissisut peqqinnissa qarfimmilu sulisut soorlu najukkani peqqissaasut ernisussiortullu akornanni suliassa qarfiit assigiinngitsut akornanni suliallit suleqatigiinnerup patajaallisarneqassasoq.

Ilaqutariit immikkut atugarliuteqartut sapinngisamik siusinnerpaamik paasineqarnissaat sukkanerpaamillu ikiorneqarnissaat siunertarineqarpoq. Taamaaliornikkut meeqqat ilaqtariilluunniit qajannartut erloqisullu suliassa qarfiit akornanni katataannginnissaat qulakkeerneqassaaq soorlu aamma suliat assigiinngitsut akornanni oqaloqatigiinneq pisassalluni, meeqqat ilaqutaallu ataasiakkaat ikorfartorneqarnissamut pisariaqartitaat suliassa qarfiit assigiinngitsut akornanni sulisunit aqutsisunillu oqaluuserineqarsinnaassallutik. Suleqatigiinnerup patajaallisinneratigut meeqqanut inuusuttunullu ilaqutaannullu iluaqutaasumik siusissumik iliuuseqarnissamut periarfissat pitsaanerulernissaat qulakkeerneqassaaq.

Suliniutip nassuiarnera

Suliassa qarfiit assigiinngitsut akornanni soorlu kommunini najukkani isumaginninnermut, atuarfeqarnermut, atualersimangitsunut peqqinnissamullu tunngasuni, aqutsisut sulisullu patajaatsumik suleqatigiinnermik ineriartortitsinissaq pisariaqarpoq. Taamaammat Pitsaaliuinnermut Isumaginninnermullu Aqutsisoqarfik suliniutip "Ilaqutariinnut naartusunut siusissumik iliuuseqarneq"-up atulersinniarneranut suli ingerlasumut ullumikkornit annertunerusumik ikorfartuissaaq, suliassanik aqqissuilluni, ataqatigiissilluni, siunnersuilluni ikiuullunilu.

Sulia qarfiit ataatsimoorutigaat, suliat aalajangersimasut pillugit nalinginnaasumik tassungalugu tunngatillugu suliassa qarfiit assigiinngitsut akornanni sulialinni suliat pillugit oqaloqatigiinnerit, suleqatigiiffiit, atuuffiit akisussaaffiillu ingerlaavartumik qulakkeertussaammassuk. Ilassutitut ataatsimiinnerni misilittakkat ator neqartut pitsaanerpaat pillugit paarlaasseqatigiiffiusinnaapput.

Suliassa qarfiit assigiinngitsut akornanni suleqatigiinneq ingerlalluassappat qitiusumit qanimit malinnaavigineqartariaqarnera qitiusumiillu ataatsimiinnernik aqqissuinerneq ikiuuttoqartariaqarnera Pitsaaliuinnermut Isumaginninnermullu Aqutsisoqarfiup misilittagaraa. Soorlu aamma qitiusumit ataatsimiisitsinernut ikiuuttoqartussaalluni. Taamaammat najukkani Siusissukkut suliniuteqarnerup atulersinnissaanik ikorfartuinerup ullumikkornit annertunerulernissaa patajaallisikkumallugu aqutsisoqarfimmi nuna tamakkerlugu siunnersuineq pitsanngorsarneqartariaqarpoq.

Suleqatigiinnermik aalajangersimasumik ataatsimiittarnerit saniatigut najukkani isumasioqatigiinnerit ingerlanneqartassapput, Pitsaaliuinnermut Isumaginninnermullu Aqutsisoqarfik najukkani peqqinnissamik suliaqartut suleqatigalugit siusissumik ujaasinermillu suliniuteqarnerit pingaaruteqassusaat pillugit ilisimasanik siammarterissallutik. Suliassa qarfiit assigiinngitsut akornanni suleqatigiinnermik tamanna patajaallisitsissaaq suliaqartullu siusissukkut suliniuteqarnermik suliaqartut sakkulersorneqassallutik.

"Ilaqutariinnut naartusunut siusissukkut iliuuseqarneq"-mik nalilersuinermit ilisimasat qulaanilu taaneqartunit misilittakkat tunngavigalugit, meeqqanut ilaqutaannullu qajannartunut erloqisunullu tunngatillugu suliassa qarfiit assigiinngitsut akornanni suleqatigiinnermut najoqqutassamik atugassarititallu nassuiaataannik aqutsisoqarfik suliaqassaaq. Najoqqutassani atugassarititallu nassuiaataanni atuuffiit, meeqqanut ilaqutaannullu qajannartunut erloqisunullu tunngatillugu akisussaaffiit suliassallu agguataarnerat, misilittakkat ator neqartut pitsaanerpaat assersuutaat ilanngullugit, najoqqutassaqartinneqassapput.

INNERSUUSSUT 3. Ulluunerani neqeroorutini sulisunik pikkorissaaneq piginnaasanillu ineriartortitsineq

Suleqatigiissitamit innersuussutigineqarpoq ulluunerani neqeroorutini sulisunik najukkami pikkorissaaneq piginnaasanillu ineriartortitsineq qulakkeerniarlugu angalaqatigiittartunik pilersitsisoqassasoq, ilanngullugit meeqqanik sumiginnaanermik siusissukkut nassaarneq pinaveersaartitsinerlu immikkut ukkatarineqassasut. Taamaaliornikkut meeqqat sumiginarneqartut sumiginarneqaratarsinnaasulluunniit nassaaralugillu ikorfartornissaanut ulluunerani neqeroorutini sulisut pitsaanagerusunik sakkussaqaalissapput.

Suliniutip nassuiarnera

Ulluunerani neqerooruteqarfinni sulisut kalaallit meeqqanik sumiginarneqaratarsinnaasunik sumiginarneqartunillu nassaarnissamik, pitsaaliuineramik isumaginninnermillu ilisimasanik pikkorissartinneqassapput.

Pikkorissarneq Danmarkimi Praksiskonsulentinit ikorfartorneqartoq (ilitersuisumik ilitersuineramik periaaseq), Danmarkimi Børne- og Undervisningsministereqarfimmi Styrelsen for Uddannelse og Kvalitet-imit aaqqissorneqartumik, Ilinniartitaanermut Aqutsisoqarfimmit angalaqatigiittartunit kalaallinit ingerlanneqassaaq. Kalaallit angalaqatigiittartut praksiskonsulentit suleqatigalugit siunnersuineramik suliniuteqarnermik ineriartortitsissapput, ulluunerani neqeroorutit meeqqanik aarlerinartumik inissisimasunik siusissumik nassaarnissamut, pitsaaliuinissamut isumaginninnissamullu suliassaannik ikorfartuisinnaasunik. Periaaserineqartut ilaatigut nassatarissavaat ulluunerani neqerooruteqarfinni sulisunut aqutsisunullu sammititamik angalaqatigiittartut ilitersuillutillu pikkorissaasarnissaat.

Siunnersuinerup ingerlariaasissaannik najoqqutassiortoqassaaq, suleqatigiinnerup aaqqisornissaanut pilersaarut, aallartisarluni isumasioqatigiinneq, suliat periaatsillu pillugit ilisimasanik saqqummiineq siusissumillu nassaarniarnermi ingerlaatsit ilanngullugit. Siunnersuinerup ullukkut paaqqinnittunut, meeraaqqerivinnut meeqqerivinnullu qanoq sammitinneqassaneramik aalajangiineramik najoqqutaq imaqassaaq. Angalasartoqatigiit sulinerat illoqarfinnut nunaqarfinnullu qanoq pitsaanerpaamik agguataarneqassaneramik aamma aalajangiisoqassaaq.

Kommunini tungavilerneqarsimanissaa qulakkeerniarlugu kommunini tallimani tamani perorsaanermut siunnersortinik suleqateqarneq pilersinneqassaaq. Pitsaaliuinermut Isumaginninnermillu Aqutsisoqarfimmit suleqateqarneq aamma pilersinneqassaaq, aqutsisoqarfik suliassaqarfimmi suliniutinut sinnerinut pitsaassutsimik qulakkeerinninnermik ataqatigiissaarinnermillu ikiuissalluni.

INNERSUUSSUT 4. Nammineq piumassutsimik meeqqanik isumaginninnermut tunngatillugu suliniuteqarnermut sinaakkutit patajaatsut

Suleqatigiissitamit innersuussutigineqarpoq, isumaginninnikkut naalakkersuinermi ajornartorsiutinik aaqqiissuteqarnerni inuiaqatigiinni inuit peqataatinneqarnerulernissaat. Tamanna siullermik qulakkeerneqassaaq peqatigiiffiit ikiunnissamut neqeroornissamut periarfissarissaarnerulersinniarlugit, nuna tamakkerlugu ataqatigiissaarisartunik pilersitsinikkut nammineq piumassutsimik meeqqanik isumaginninnermut tunngatillugu sulinermi sinaakkutit patajaallisarlugit. Ataqatigiissaarisartut nammineq piumassutsimik peqatigiiffiit, Kalaallit Nunaanni Oqartussat kommunillu akornanni suleqatigiinnermik ileqqussanngortitsinerunermik pilersitsissaaq, taamaaliornikkut meeqqanut inuusuttunullu tunngasuni ataatsimut aaqqiissutissanik suleqatigiinnernillu pilersitsisoqassalluni. Siunnersuut tamanna Kalaallit Nunaanni inuiaqatigiinni inunnit kissaateqarnermit aallaaveqarpoq.

Suliniutip nassuiarnera

Meeqqanut tunngatillugu nammineq piumassutsimik suliniutinut nuna tamakkerlugu ataqatigiissaarisartussanik pilersitsisoqassaaq, Namminersorlutik Oqartussat inuiaqatigiinnilu inuit/kattuffiit kiisalu kommunit akornanni paasissutissiinermik, ikorfartuinermik ataatsimullu suleqatigiissutigisanik ineriartortitsinernik suliaqartussamik, tassuunakkullu inuiaqa-

tigiinni suliniutinut isumaginninnerup iluani nammineq piumassuseq atorlugu kattuffiit kivit-seqataanerusinnaalersillugit.

Ataqatigiissaarisartunut pingaarutilik alla tassaavoq Danmarkimi aningaasaateqarfinit nunami attaviussammat, Namminersorlutik Oqartussanit kommuninilu ujar torneqartumik, suliniutaareersunik qallinngitsumik, suliassanut ikiuukkumanissamut neqeroorsinnaalis-sallutik.

Ataqatigiissaarisartut aamma suliarissavaat nammineq piumassutsimik sulinerup naleqas-susaata iluaqutaaneratalu siammarternissaa, peqatigiiffiit nammineq piumassutsimik sulis-sanik pissarsillutillu ilaasortaatitsiinnarnissaannut aamma iluaqutaasussamik. Suliassa-qarfimmi ataatsimut pilersaarusiornikkut tamanna ilaatigut pissaaq.

Ataqatigiissaarisartut aamma suliassarissavaat suliniutini pilersaarutinilu suut ingerlanne-qarnersut ingerlanneqarsimanersullu kiisalu suut angusaqarluarfigineqarsimanersut tamak-kiisumik takusinnaanissaat. Siunnersuutigineqarpoq ataatsimut internetikkut isaaffiliorto-qassasoq, pilersaarutit suut ingerlanneqarnerannik namminneq piumassutsiminnik sulisut kattuffiillu takunnissinnaaniassammata suullu ikiuuffiginissaannut neqeroortoqarsinnaas-sallutik.

Ataqatigiissaarisartut sulinerat Kalaallit Nunaanni *namminneq piumassusertik naapertor-lugu sulisut suleqatigiinnissamut isumaqatigiisummik* ikorfartorneqassaaq. Suleqatigiin-nissamut isumaqatigiissut Namminersorlutik Oqartussanit, kommuninit kiisalu namminneq piumassusertik naapertorlugu sulisut peqatigiiffiit kattuffiinillu sinniisunit ataatsimoorlu-ni suliarineqassaaq. Suleqatigiinnissamut isumaqatigiisummi suleqatigiit akornanni atugas-sarititanik aalajangersaanissamik siunertarineqarpoq najoqqutassiallu makkuninnga ima-qassallutik:

- Suliassat akisussaaffeqarfiillu suunerisa oqaasertalernerqarnissaat kiisalu oqartussat namminnerlu piumassusertik naapertorlugu sulisut akornanni akisussaaffinnik inuttallu agguataarnerat.
- Nammineq suliniuteqarnermi paaseqatigiissutissat tamassumalu isumaginninnermi ajornartorsiutinik aaqiinissamut qanoq iluaqutaasinnaanerisa oqaasertalernerat.
- Suliniutigineqartut tulleriarinermi pingaarnersiorneqarsimasut nammineq piumassusertik naapertorlugu sulisunit peqataaffigineqarsinnaasutut nalilerneqartut.
- Kommunit namminnerlu piumassusertik naapertorlugu suliaqartut peqatigiiffiisa kattuffiisalu akornanni suleqatigeeriaatsinik assersuutit, tassunga ilanngullugit peqateqarnissamut isumaqatigiissutinut assersuutit.

INNERSUUSSUT 5. Meeqqat inuusuttullu pillugit suliat suliarineqanngitsut ikilisarnissaat

Suliat qaleriiaarnerannik annikillisarnissaannut kommunit ikiorneqarnissaat suleqatigissitamit innersuussutigineqarpoq.

Meeqqanut tunngatillugu suliassat amerlassusiisa ikilisinneqarnissaannut kommunit ikiorneqarnissaannik siunnersuut siunertarineqarpoq, taamaaliornikkut meeqqat inuusuttullu pisariaqartitaminnik piffissaagallartillugu ikiorneqarsinnaaqqullugit. Suliniuteqarnikkut nalunaaruteqarnernik nutaanik suliassanillu najukkani sullissisut piffissaqarlutillu nukissaqalissapput. Kommunini sullissinermik ikorfartuinissamik innersuussummut suliniutaasoq manna attuumassuteqarluinnarpoq, *takuuk innersuussut 6*.

Suliniutip nassuiarnera

Kommuneqarfik Sermersuumi Tasiilami suliniuteqarasuarnermi misilittakkat aallaavigalugit kommunit sinnerini assingusumik suliniuteqartoqassaaq. Kommunit meeqqat inuusuttullu pillugit suliassaatai attorneqanngitsorpasuit isumaginissaannut ikiorneqassapput.

Suliaqartartut Danmarkimi kommunit, paarlattaasartussarsiuussisarfik aamma/imaluunniit kalaallit namminersortut suleqatigiinnissamut isumaqatigiissuteqarfiginerisigut sulisussarsiarineqassapput.

Suliaqartartut tassaassapput sullissisut sisamat arfinillillu akornanittut ilaqutariinnillu katsorsaasut marluk, qaammatini sisamani paarlakaattumik atorfeqartinneqartussat. Kommunini ataasiakkaani atukkat tunngavigalugit suliaqartussat amerlassusissaat nalilerneqartassapput. Sullissisut sullissinermik ikiutissapput, isumaginninnikkut misissuinernik ingerlatsinermik iliuusissatullu pilersaarusiornernik issiaqatigalugillu ilitersuinerit ilanngullugit. Ilaqutariinnut katsorsaasut katsorsaanermik issiaqatigalugillu ilitersuinerik ikiutissapput.

Kalaallit Nunaanni ataatsimut najoqqutassat IT-millu ikorfartuineq aallaavigalugit ikiuisoqassaaq.

Suliniut sulisunik ilisimasalinnik inuttalik Qeqqata Kommuniani, Kommune Kujallermi aamalu Avannaata Kommuniani ingerlanneqassaaq. Qeqertalik Kommunip kissaateqarnera naapertorlugu kommunimi meeqqat inuusuttullu pillugit sulianik sullissinermut ikorfartuilluni suliniuteqarneq Qitiusumik Siunnersorteqarfimmit immikkut suliniuteqarnikkut namminersortulluunniit aqqutigalugit ingerlanneqassaaq.

Kommunini ataasiakkaani kommunillu sinerini aqutsisunit sulisunillu atugassanngorlugit suliniuteqarnermit ilikkakkat katersorneqassapput.

INNERSUUSSUT 6. Kommunini sullissinermik ikorfartuineq

Suleqatigiissitamit innersuussutigineqarpoq kommunini sullissinerup malunnaatilinnik kivinneqarnissaanut iliuuseqartoqassasoq.

Taamaammat siunnersuutip siunertaraa kommunini tallimani sullissisut aqutsisullu isumaginninnermi assigiinnik amerlanerusunillu sakkulerneqarnissaat, sullissinerisa ingerlanerani ikiuutissatut suliallu pisariaqanngitsumik ullumikkutut qaleriiaalernissaasa pakkersimaarneqarnissaat neriutugalugu, *takuuk innersuussut nr. 5.*

Suliniutip nassuiarnera

Siunnersuut marloqiusamik suliniuteqarnermik imaqarpoq.

Siullertut ilitsersuinnermi atortut, ilutsit tulleriiaagassallu ilanngullugit, sullissisunit assigiit atornerneqarnissaat qulakkeerniarlugu kommunini tallimani ataatsimut sullissinnermi periutsit atulersinneqassapput. Aqutsisunik sulisunillu pikkorissaanerit issiaqatigalugillu ilitsersuinnerit aamma tassani ilaassapput, pitsaasumik sullissinerup ikorfartornissaanut sakkulersorneqassallutik. Aappaattut isumaginninnermi ESDH-mik aqutsisummik atulersitsinnermut Pitsaaliuinnermut Isumaginninnermullu Aqutsisoqarfik ikorfartuissaaq.

Ilitsersuutininik atulersitsineq, tassunga ilanngullugit ilutsit tulleriiaagassallu. Sullissinnermi ilitsersuutissanik atulersitsiniarluni ingerlatsineq ingerlaannassaaq. Ilutigitillugu atornerluinernik passussinermik ukkataqarnissamut, Ilaqutariinnillu Sullissivinnik suliaasaqarfiit assigiinngitsut akornanni suleqatigiinnerup qanoq patajaallisarnissaanik aamma imaqassaaq. Atulersitsinissamik suliaqarnerup ilaa isumaginnittoqarfinnut najukkanilu Ilaqutariinnut Sullissivinnut/illunut sammitinneqassapput. Qitiusumik Siunnersuisarfik aamma isumaginnittoqarfinni aqutsisunut sammisunik pikkorissartitsinissamut neqerooruteqassapput, pitsaasumik sullissinissamut ikorfartuinissamik tassuunakkut sakkulersorneqassallutik. Pikkorissarnermut atortut ilitsersuinnermik videonik ilaneqassapput, ESDH-mik aqutsisummik attavilerneqarsinnaasumik. Pikkorissarnerit najukkani siullermik ingerlanneqassapput, nunaqarfinni sulisut aamma peqataasinnaallutik. Pikkorissarnerit siunissami soraarummeerutaasinnaangussapput, *takuuk innersuussut nr. 7.*

Ilisimatitseqatigiinnerup tunngavilerneqarnissaa qulakkeerniarlugu Qitiusumik Siunnersuisarfimmi nuna tamakkerlugu ataqatigiiaanik najoqqutassiortoqassaaq (*peer-to-peer koncept*), kommunini sulisunut sammitinneqartunik. Kommunini inuit qitiusumik inissimasussatut toqqarneqarsimasut akornanni attaveqatigiinnermik pilersitsisoqassaaq.

ESDH-mik aqutsissutip atulersinneqarnera aallartinneqarpat, Pitsaaliuinnermut Isumaginninnermullu Aqutsisoqarfik isumaginninnikkut suliaassanik aqutsisummik atulersitsinnermik ikorfartuissaaq ilaatigut workshoppit aqutugalugit kiisalu ilutsit tulleriiaagassallu atulersinnerinut atatillugu. ESDH-mik aqutsisummik atulersitsinerup malitsigisaanik sullissineq assigiissarneqassaaq kommuninilu IT-mik ikorfartorneqartumik paasissutissiivimmik tunngaveqalissallutik.

Nalunaarut aqutugalugu atulersitsineq ikorfartorneqassaaq, taamaalilluni kommunini tallimani sullissinnermi periaatsit assigiiaartut qulakkeerneqarniassammat. Nalunaarummi ilitsersuutininik atuinermut ataatsimut najoqqutassanik aalajangersaasoqassaaq. Kingorna sullissinnermut tunngatillugu pikkorissarinnikkut atulersitsineq ikorfartorneqassaaq.

INNERSUUSSUT 7. Isumaginninnikkut meeqqanut inuusuttunullu tunngatillugu pikkorissarnissanut piginnaangorsaanissanullu neqeroorutitik pioreersunik tamakkiisumik takunnissinnaaneq

Suleqatigiissitamit innersuussutigineqarpoq isumaginninnikkut meeqqanut inuusuttunullu tunngatillugu pikkorissarnissanut piginnaangorsaanissanullu neqeroorutitik pioreersunik tamakkiisumik takunnissinnaalernissaq pilersinneqassasoq. Tamanna pikkorissarnermut isaaffimmik pilersitsinikkut, pikkorissarnernik neqeroorutigineqartunik naleqqussaaneqarpoq pikkorissarnerillu soraarummeerutigineqarsinnaasut qulakkeerisut pissaq.

Siunertarineqartoq tassaavoq, piginnaasaqarnerulersitsiniarluni pikkorissaanernik pioreersunik kommunit pitsaanusumik tamakkiisumik takunnissinnaalersinnissaat aammalu kommunit pisariaqartitaannut annertunerusumik naammassinninnissamik qulakkeerinninnissaq. Aamma siunertarineqarpoq Namminersorlutik Oqartussanit nunamilu ilinniarfeqarfinni pikkorissarnerit neqeroorutigineqartut ataqatigiissilerneqarnissaat. Taamaaliornikkut pikkorissarnerit ilinniarnerillu suliatigut imminnut uigiutigiilersinneqassallutik pikkorissarnerillu ECTS-/ECVET-pointinut naleqqiullugit nalilerneqartalernissaat imaluunniit ilinniagaqarnissamat, tunngaviusumik ilinniarfinnut ingerlaqqit tumillu ilinniarfinnut, akuerisaassutigineqarsinnaasunik soraarummeerutaasinnaallutik.

Suliniutip nassuiarnera

Siunnersuut suliniutitik pingasunik imaqarpoq:

- 1. Isumaginninnermi meeqqanut inuusuttunullu tunngatillugu pikkorissarfissat pikkorissarnissamullu pisariaqartinneqartut pillugit tamakkiisumik takunnissinnaaneq.** Pikkorissarfissanut piginnaangorsarnissamullu neqeroorutitik pioreersut takusassiari-neqarnissaat kommuninilu pineqartuni pisariaqartitat nalilerneqarlutik. Kommuninit, ilinniarfinnit inuusutissarsiutinullu suliassaqarfimmit isumaginninnermut tunngasunik pikkorissaanissamat piginnaangorsaanissamullu neqeroorutitik pioreersut qanoq suli-niuteqarfigineqarnerat aamma misissorneqassaaq. Pikkorissarfissat piginnaangorsar-fissallu sorliit ilinniarfeqarfinni ECTS-/ECVET-pointinut naleqqiunneqartarnersut aam-ma qulaajarneqassaaq. Suliamut tassunga atatillugu Piginnaasavinnik nalilersuineq aqputigalugu kommunini isumaginninnermi meeqqanut inuusuttunullu tunngasuni na-leqquttutut isigineqartuni ilinniarsimangitsut piginnaasaannik misissuisoqassaaq.
- 2. Pikkorissarnernut ilinniaqqinnernullu isaaffimmik pilersitsineq pikkorissarfissanillu allatsitsiviliortoqarneq.** Namminersorlutik Oqartussani Pitsaaliuinnermut Isumaginnin-nermullu Aqutsisoqarfimmi pikkorissarnernut ilinniaqqinnernullu isaaffimmik pilersit-sisoqassaaq, pikkorissarnissamat ilinniaqqinnissamullu neqeroorutitik tamakkiisumik takunnissinnaalersitsisumik. Isaaffik aqputigalugu pikkorissarnissanik kommunit toq-qaannartumik aamma inniminniisinnassapput. Kommuninut nassiussorneqarsinnaa-sumik pikkorissarfissanik allatsitsiviliortoqassaaq.
- 3. Pikkorissarnernik naleqqussaaneq.** Pikkorissarfissat sorliit tunngaviusumik ilinniarfinni ilinniaqqiffissanilu ilinniagaqarnissamat tigusassutaasinnaasumik soraarummeeruti-taqassanersut nalilersorneqassaaq. Tamanna ilinniar titaanermut suliassaqarfik suleqa-tigalugu pissaq. Ilinniakkanik nutaanik pilersitsinissamat pikkorissarfissallu pioreer-sut naleqqussarnissaannut aamma periarfissaqassaaq, pikkorissarnissamat piginnaan-gorsarnissamullu ujjartorneqartunik naaperiaalluarnerusoqarsinnaaqqullugu.

INNERSUUSSUT 8. Meeqqanut ornittagassaannik misiliutitut pilersitsineq

Suleqatigiissitamit innersuussutigineqarpoq, kommunini tamani ataatsimik illoqarfinni/nunaqarfinni tallimani meeqqanut qimarnguimmik misiliutitut pilersitsisoqassasoq.

Ornittagassanut tunngatillugu siunertarineqartoq tassaavoq, unnukkut unnuakkullu, pingaartumik sapaatit akunnerisa naaneranni akissarsiffinni meeqqat inuusuttullu atugarliortut toqqissillutik sumiiffissaqarnissaannut qulakkeerinninnissaq.

Suliniutip nassuiarnera

Meeqqanut ornittakkat meeqqanut inuusuttunullu 18-it ataallugit ukiulinnut ilaqutariinnit ingerlanerluttuneersunut kiisalu unnukkut unnuakkullu sumiiffissaqarnissamik pisariaqartitsisunut neqeroorutaassapput.

Meeqqanut ornittagassani siunnersorneqarnissamut, nerisaqarnissamut unnuinissamullu periarfissaqassaaq. Assersuutigalugu unnummiit aqaguani ullaap tungaanut ammasinnaapput, pingaartumik sapaatit akunnerisa naaneranni. Ornittagassat illuutigeriikkaniissinnaapput soorlu atuarfinni, sunngiffimmi ornittakkani, orniguttarfinni pioreersuni imaluunniit ulloq unnuarlu paaqqinniffinni.

Meeqqat inuusuttullu tamarmik misissuiffigineqaqqaarnatik ornigussinnaassapput. Meeqqanulli ornittagassat inuusuttunut "klubi nutaaq"-nngunnginnissaat pingaaruteqarpoq. Angajoqqaat akisussaaffimminnik iperaanissaannut aamma akuersaarnermik aamma kinguneqanngisaannassaaq. Taamaammat ornittakkat isumaginninnikkut oqartussanik qanimut suleqateqassapput. Meeqqat inuusuttullu atuisut tamarmik nalunaarsorneqassapput, nalunaaruteqartoqarnissaa meeqqat ilaqutaasalu atugarliortut ataavartumik ikorfartorneqarnissaat qulakkeerniarlugu.

Meeqqanut ornittagassat Inatsisartut inatsisaat nr. 20, 26. juni 2017-imeersoq naapertorlugu kommunit meeqqamik ikorfartuinissamut pisussaaffiannik akisussaaffiannillu atorunnaarsitsinngitsumik neqeroorutaassapput.

Aaqqissuussineq

Meeqqanut ornittagassanik kommunini tallimani pilersitsinissamut aningaasaliisoqarnissanik suliniuteqarnermik kinguneqassaaq. Meeqqanut ornittagassat NGO-t suleqatigalugit pilersinneqarlutillu ingerlalluarneqarsinnaapput inuiaqatigiinnilu najukkani ilaatinneqalerlutik.

Isumaginninnermut, Ilaqutariinnut Inatsisinillu Atuutsitsinnermut Naalakkersuisoqarfik misiliinerup piviusunngortinnissaanut akisussaasuvoq ingerlaneranilu ingerlaavartumik ikorfartuinissamut misiliinerullu naanerani anginngitsumik naliliinissamut qulakkeerinnissalluni.

INNERSUUSSUT 9. Ilaqutariinnut Sullissiviit sulinerat meeqqanut, inuusuttunut ilaquataannullu atugarliortunut siunnerfilerneqassaaq

Suleqatigiissitamit innersuussutigineqarpoq Ilaqutariinnut Sullissivinni tamani (Meeqqanut Ilaqutariinnullu Sullissivissani) suliassaqarfiit assigiinngitsut akornanni pisussaaffiliisumillu suliassat suuneri suussusersineqassasut kiisalu Ilaqutariinnut Sullissiviit neqeroorutaat allanngortinneqassasut ataatsimullu suliassat suussusaat naapertorlugit inuttalersorneqassasut.

Suliniutip siunertaraa Ilaqutariit Sullissiviisa suliniutaasa pitsanngorsarneqarnissaat meeqqap inuusuttulluunniit pisariaqartitaat suliniuteqarnerni tamani qitiutinneqartarnissaat. Sulineranut atugassarititaasut aamma ersarinnerulissapput katsorsaanissamullu neqeroorutit sammivilerneqarlutik, meeqqanut, inuusuttunut ilaquataannullu atugarliortunut ikorfartuillutillu katsorsaanermut annertunerusumik killilerneqarlutik. Nukiit pigineqartut atorlunarnerujumallutik Ilaqutariinnut Sullissivinni sulisut aamma piginnaanngorsarnissamut perarfissaqassapput.

Angajoqqaat meeqqanik sumiginnaasarnerat akiorniarlugu nuna tamakkerlugu iliuusissanut pilersaarummi suliniutigineqartut Ilaqutariinnut Sullissivinnut tunngasut innersuussummit ikorfartorneqarput. Ilanngullugu najukkani neqeroorutit "meeqqanut ilaqutariinnullu sullissivinni" ataatsimoortinneqalernissaat qimarnguillu ilaqutariinnut sullissivinnut ataatsimut aqutsisoqartillugit attuumassuteqartilernissaat ilaatigut pilersaarutigineqarpoq.

Suliniutip nassuiarnera

Siunnersuut suliniutitik sisamanik nassataqarpoq.

"Meeqqanut ilaqutariinnullu sullissiviit" suliassa nassuiarnissaat. Ilaqutariinnut Sullissivinnut ataasiakkaanut suliat suunerinik nassuiaatinut ilusiliisoqassaaq, meeqqap atugarissaarneranik ikorfartuisoqarnissaa aallaavigineqassalluni. Suliat suunerinik nassuiaasiornermi sullissivinni assigiinngitsunik nukissaqarlutillu pisariaqartitsisoqarnera eqqarsaatigineqassapput. Sullissivinni suliat suunerinik nassuiaasiornikkut qimarnguut najugaqatigiiffiillu aamma nassuiarneqassapput. Saaffigisanut minnerpaamik annerpaamillu piumasaqaatit nassuiarneqassapput. Neqeroorutitik tulleriiarilluni pingaarnersiuneranut atatillugu suliniutinit pitsaaliuiffiusunit allanit isumagineqarsinnaanersut aalajangerneqassaaq.

Meeqqanut ilaqutariinnullu sullissiviit pillugit nalunaarusiorneq. Suliat suunerannik nassuiaat nalunaarummik ilaneqassaaq, saaffiit, qitiusumik suliassat, neqeroorutit kiisalu kommuni ataasiakkaani meeqqanut ilaqutariinnullu sullissiviit annerpaamik minnerpaallu suliassarisassaattut naatsorsuutigineqarsinnaasut ilanngunneqassallutik. Ilaqutariinnut sullissivinni ataasiakkaani suliat suunerinut nassuiaasiornerni illoqarfinni mikinerusuni nunaqarfinnilu pisariaqartitanut kommunit naleqqussaasariaqarsinnaanerat nalunaarummi eqqarsaatigineqassaaq.

Suliniutitik allanngortitsineq. Kommunit nammineerlutik sullissiviit nalunaarut naapertorlugi allanngortissavaat aalajangiiffigisinnaallugulu meeqqanut ilaqutariinnullu sullissivimmut atatillugu najugaqatigiiffimmik pilersitserusunerlutik.

Piginnaanngorsaanermik ineriartortitsinermut najoqqutassiorneq ingerlatsinerlu. Imarisaa-nut, saaffigisanut pilersaarutinullu tunngatillugu piginnaanngorsaanermut ineriartortitsinermik najoqqutassiorneqassaaq. Piginnaanngorsaanerit ingerlanneqassapput. Pikkorissarnermik pilersitsisoqassappat siunissami soraarummeerutigineqartartunut ilanngunneqassapput.

INNERSUUSSUT 10. Meeqqanut inuusuttunullu atugarliortunut kinguaassiutitigut atornerlunneqarsimasunut katsorsaanissamut neqeroorut pitsanngorsarneqassaaq

Suleqatigiissitamit innersuussutigineqarpoq meeqqanut inuusuttunullu atugarliortunut kinguaassiutitigut atornerlunneqarsimasunut ornigulluni katsorsaaneq pitsanngorsarneqasasooq. Tamanna pissaq, meeqqanik katsorsaajartorlutik angalasar-toqatigiit pioreersut marloriaatinngortinnerisigut katsorsaasunik sisamanik ilanerisigut, meeqqat inuusuttullu atugarliortut amerlanerit illoqarfinni nunaqarfinnilu pisariaqartitaminnik katsorsarneqarsinnaasunngorlugit. Taamatuttaaq kinguaassiutitigut atornerluinerit pillugit ilisimasat katsorsaariaatsillu Kalaallit Nunaanni tunngavilersinnaajumallugit, Qitiusumik Siunnersuisoqatigiit piorsaavigineqassapput.

Suleqatigiissitamit aamma innersuussutigineqarpoq tarnip pissusaanik ilisimasalinnik attasiner-mut sulisussarsiornernullu iluaqutaasinnaasunik iliuseqartoqassasooq, katsorsaanis-samut neqeroorutit ilaneqarnerat piujuaannartinneqarsinnaanissaat qulakkeerniarlugu.

Meeqqat inuusuttullu ukioqanngitsunit 18-it tikillugit ukiullit kinguaassiutimikkut atornerlunneqarsimasut pingaarnertut saaffigineqarput. Pineqartut tassaasinnaapput meeqqat inuusuttullu angerlarsimaffimmini najugaqartut – ajornanngippallu ilaqtariinnut sullissivimmukartartut, kiisalu meeqqat inuusuttullu allami najugaqartut, soorlu ulloq unnuarlu paaqqinniffinni atuarfiullu angerlarsimaffiini imaluunniit ilaqtaminni paarsisartuni ilaqtaminniluunniit najugaqartut. Tulliattut saaffigineqartut tassaapput meeqqat inuusuttullu meeqqanut inuusuttunullu allanut kinguaassiutitigut kannguttaatsuliortutut pissusilersortut.

Suliniutip nassuiarnera

Siunnersuut suliniutinik pingasunik nassataqarpoq.

Meeqqanik katsorsaajartorlutik angalasar-toqatigiit pioreersut marloriaatinngortinneqasapput sisamanik katsorsaasunik nutaanik, tarnip pissusaanik ilisimasalinnik marlunnik tarnip pissusaatigut katsorsaasunillu marlunnik atorfinitsitsinikkut. Meeqqat inuusuttullu kinguaassiutimikkut atornerlunneqarsimasut namminnerluunniit kinguaassiutitigut kannguttaatsuliortutut pissusilersorsimasut amerlanerusut misissorneqarlutillu katsorsarneqarsinnaanissaannut iluaqutaassapput. Ilutigitillugu ilisimasanik katsorsaanerullu meeqqat akornanni ulluinnarni suliaqartunut tunngavilerneqarnerunissaanut katsorsaasartut taper-siissapput. Meeqqanik katsorsaajartorlutik angalasar-toqatigiit amerlinerisigut illoqarfinnut nunaqarfinnullu noqqaasunut amerlanerusunut anngussinnaanissaq siunertarineqarpoq.

Qitiusumik Siunnersuisarfik patajaallisarneqassaaq, kinguaassiutitigut atornerluinerit pillugit ilisimasat katsorsaariaatsillu Kalaallit Nunaanni tunngavilerneqarniassammata. Tamanna pissaq Qitiusumik Siunnersuisoqarfimmi sulisut amerlanerusut immikkut suliasaqarfinnut nussornerisigut kingornalu Meeqqanik katsorsaajartorlutik angalasar-toqatigiit sulinerannik ikorfartuullutik. Kinguaassiutitigut atornerluineq pillugu ilisimasanik katsorsaariaatsinillu tunngaviliiniarnermi elektroniskimik ernumanermut uuttortaammik ineriartortitsiner-mut, ilinniartitsinernut, pikkorissarnernut siunnersuinernut siunersuinernullu Københavnimi Januscenteri ikiuutissaaq.

Tarnip pissusaanik ilisimasalinnik amerlanerusunik attasiner-mi sulisussarsiornermilu iluaqtissanik suliniuteqartoqassaaq, tamannami massakkut ajornartorsiutaasorujussuuvoq. Taamaamat Kalaallit Nunaanni tarnip pissusaanut inatsimmik suliaqarlunilu atulersit-sisoqarnissaanut kiisalu ajornannginnerusumik sulisinnaanermut akuersissuteqarsinnaaneq siunertarlugu Kalaallit Nunaanni tarnip pissusaanik ilisimasallit akunnerni 160-ini siunersuinermik siunnersorneqarnissamik piumasaqaammit immikkut akuersissuteqarfigineqar-nissamut periarfissanik misissuisoqassaaq.

INNERSUUSSUT 11: Kinguaassiutitigut atoqateqarnikkut allatigulluunniit kinguaassiutitigut iliuuseqarnikkut meeqqanik pinngitsaaliinerni pineqaatissiissutit sivitsorneqarnissaat

Suleqatigiissitamit innersuussutigineqarpoq inunnik 18-it ataallugit ukiulinnik kinguaassiutitigut atoqateqarluni allatigulluunniit kinguaassiutitigut iliuuseqarluni pinngitsaaliinerni pineqaatissiissutit 50 pct.-imik sivitsorneqassasut, *pinerluttulerinermut inatsimmi §77 takuuk.*

Suliniutip nassuiarnera

Meeqqanik pinngitsaaliinerni, imaappoq inunnik 18-it ataallugit ukiulinnik kinguaassiutitigut atoqateqarluni allatigulluunniit kinguaassiutitigut iliuuseqarnerni, pineqaatissiinerit 50 pct.-imik sivitsorneqarnissaat innersuuteqarnermi siunertarineqarpoq.

18-it inorlugit ukiulinnik pinngitsaaliinerni, pinerliisup nakuuserneq siorasaarinerluunniit atorlugit kinguaassiutitigut atoqateqarnissamut kinguaassiutitigulluunniit allatigut iliornikkut pinngitsaaliisumut pineqaatissiissutit sivitsorneqarnissaat innersuussut nassataqassaaq, *pinerluttulerinermut inatsimmi §77, imm. 1, nr. 1 takuuk.*

Pinngitsaaliinerni, 18-it inorlugit ukiulimmik pineqarnerminit akiuussinnaanngitsumik pinerliisoq kinguaassiutitigut atoqateqarpat allatulluunniit kinguaassiutitigut iliuuseqarpat pineqaatissiissutit sivitsorneqarnissaannik innersuussut aamma nassataqassaaq, *pinerluttulerinermut inatsimmi §77, imm. 1, nr. 2 takuuk.*

Pinngitsaaliinerni pinerliisoq meeqqamik aqqaneq-marluk ataallugit ukiulimmik kinguaassiutitigut atoqateqarpat allatulluunniit kinguaassiutitigut iliuuseqarpat pineqaatissiissutit sivitsorneqarnerannik innersuussut aamma nassataqassaaq, *pinerluttulerinermut inatsimmi §77, imm. 1, nr. 3 takuuk.*

Pinerluttulerinermut inatsimmi §77 imm. 1, nr. 1-3-mi pinerlunnerit ilungersunartut assigiingitsut arlaqartut pineqarput, ilaallutik saassussilluni pinngitsaaliinerit allatullu meeqqamik aqqaneq-marluk ataallugit ukiulimmik kinguaassiutitigut atoqateqarnermit allatut iliornerit pinerluutigineqartullu inatsisit atuuttut naapertorlugit pinerluutigineqartut ilungersunassusaa apeqqutaatillugu qaammatalunnit ukiorpasuarunut pineqaatissinneqarsimasunut inissiisarfimmiinnermik aalajangiiffigineqartarlutik.

Pinerluttulerinermut inatsimmi §77, imm. 1, nr. 1 naapertorlugu pinngitsaaliinermut massakut pineqaatissiissutinut assersuutit pinerlunnikuunngitsumullu pinngitsaaliinermut ataatsimut pisumut 50 pct.-imik sivitsuinerup sunniutaanik assersuut *takuuk boksi 6.1:*

BOKSI 6.1

Assersuut

Suliaq, 35-inik ukiullip qulinik ukiulimmik pinngitsaaliisup massakut pineqaatissiisarneq naapertorlugu ukiuni pingajuat qeqqanit sisamaat qeqqanut pineqaatissinneqarsimasunut inissiisarfimmiitinneqarnissaa aalajangerneqassaaq. Siunnersuummi suliap assingani pinerliisoq ukiuni sisamaat affaasa missaannit ukiut tallimat tikillugit pineqaatissinneqarsimasunut inissiisarfimmiititsinermik aalajangiisoqassaaq.

INNERSUUSSUT 12. Kalaallit Nunaanni Politiini immikkoortortamik meeqqanut kinguaassiutitigut atorerlunneqarsimasunik sammisaqartussamik pilersitsineq

Suleqatigiissitamit innersuussutigineqarpoq Kalaallit Nunaanni Politiini immikkoortortamik meeqqanut kinguaassiutitigut atorerluinernik akiuinermik suliaqartussamik pilersitsisoqassasoq. Meeqqanut inuusuttunullu kinguaassiutitigut atorerluisimasoqartillugu sulianik sukkasuumik sunniutilimmillu suliaqarnissamut ikorfartuinissat siunertarineqarpoq.

Suliniutip nassuiarnera

Meeqqanut kinguaassiutitigut atorerluinerit pillugit sulianut immikkoortortaq katersuuffittut atorneqassaaq. Immikkoortortaq sulianik misissuisinnaassaaq tassungalu atatillugu nalilerlugu sinerissami politeeqarfinni politiit sulinerannik ikiuunnissamut qanoq pisariaqartitsisoqartiginersoq. Videokkut killisiuinerit immikkoortortamit ingerlanneqartarnissaat tunngaviusariaqarpoq, nalileereernermit suliamik ingerlatsineq najukkani politeeqarfinit ingerlanneqarsinnaallutik.

Pinasuartumik toqqissimatitsilernissaq siunertaralugu iliuuseqartoqarnissaa immikkoortortamit paasineqarpat, immaqa illoqarfimmi nunaqarfimmiluunniit aalajangersimasumi immikkut ittumik ajornartorsiuteqarpat imaluunniit suliap aalajangersimasup annertussusaata kingunerisaanik, najukkami politeeqarfiup sulineranik immikkoortortamit ikorfartorneqarsinnaavoq assersuutigalugu innuttaasunik oqaloqateqarluni ataatsimiisitsinikkut, atuarfinni suliffinnilu saqqummiinikkut kinaanermillu isertuussilluni oqaloqateqarnissamik periarfisiinikkut.

Meeqqanik inuusuttunillu kinguaassiutimikkut atorerlunneqarsimasunik siammasinnerusumik suliaqarnissap qulakkeerneqarnissaa siunertaralugu suliani tamani immikkoortortaqarfimmi attaveqarfissamik toqqaasoqartassaaq, pinerlineqarsimasut qanigisaasalu siunnerorneqarnissamik suliallu ingerlarniganik ilisimatinneqarnissamut attavigisinnaasaannik.

Suliaqartunik naleqquttunik ilinniartitseqqinnernik, ilisimatitseqatigiinnerunermik kiisalu ataqatigiissakkamik sunniutilimmillu suliniuteqarnissaaq qulakkeerniarlugu oqartussanut allanut, ilanngullugit Pitsaaliuinermut Isumaginninnermullu Aqutsisoqarfimmik, kommuninik peqqinnissaqarfimmillu suleqateqarnerup pitsaangorsarnissaannik ukkataqarnermik immikkoortortaqarfik aamma isumaginnittuussaaq.

Aaqqissuussineq

Immikkoortortaqarfimmi politikommissæri, unnerluussisoq politiillu qulingiluat sulisorineqarsinnaapput, videokkut killisiuinerinik, misissuinerinik sullissinernillu ingerlatsisussat. Immikkoortortami aamma ilinniagartuumik sulisoqarsinnaavoq, misissueqqissaarnernik, suliassaqarfiit assigiinngitsut akornanni pilersaarutinik, ilisimatitseqatigiinnernik oqartussaarfinnillu allanik suleqateqarnerinik suliaqarsinnaasumik ilaatigullu angalanernik ataqatigiissaarinernik, videokkut killisiuinerit allattornerannik allaffissornikkullu suliassanik assigiinngitsunik ikiuussinnaalluni.

Immikkoortortaqarfik Nuummi qullersaqarfimmi inissinneqassaaq, sinerissamili illoqarfinnut nunaqarfinnullu aamma angalasinnaassalluni najukkani sulianik ikiuukkiartarluni, soorlu videokkut killisiuinerinut eqqartuussivitsigoortitsinernullu tunngatillugu.

INNERSUUSSUT 13. Kinguaassiutitigut pinerluuteqarsimasutut Kalaallit Nunaanni Pinerluttunik Isumaginnittuni inissinneqarsimasunut iliussisaq

Suleqatigiissitamit innersuussutigineqarpoq kinguaassiutitigut pinerluuteqarsimasutut pineqaatissinneqarsimasunut Kalaallit Nunaanni Pinerluttunik Isumaginnittuni inissiisarfimmiitinneqartunut marloqiusamik suliniummik ineriartortitsisoqarlunilu atulersitsisoqassasoq. Kalaallit Nunaanni kinguaassiutitigut pinerluuteqarsimasutut pineqaatissinneqarsimasut inissiisarfimmiinneranni saaffigisamut tunngatillugu periaatsit ilisimaneqartut tunngavigalugit pinerluttaalisitsinermik ikorfartuillunilu pitsanngorsaaniisaaq siunertarineqarpoq.

Suliniutip nassuiarnera

Kalaallit Nunaanni Danmarkimilu periaatsit ilisimaneqartut misilerarneqarsimasullu isumasarsiorfigalugit marloqiusamik eqimattanik tunngaveqartumit suliniuteqarnissaq tunngaveqarpoq.

Aallartitassami siullermi siunertarineqarpoq kinguaassiutit atornerat, kinguaassiutitigut ineriartorneq killillu – nammineq allallu – pillugit ilisimasanik aalajangersimasunik pisariitsumillu inissiisarfinniittunut siammarterinissaq. Saaffigineqartut akornanni kinguaassiutit atornerat pillugit paasinnillunilu paasisimasaqarnerup killeqarnera ajornartorsiutaasoq

ilisimaneqarpoq sammisarlu paquminartutut isigineqarsinnaalluni. Iliuusissaq Nuummi Pinerluuteqarsimasunut Inissiisarfimmi inerisarneqarlunilu misilerarneqareerpat Kalaallit Nunaanni inissiisarfimmi tamani neqeroorutigineqassaaq ataavartumillu ingerlanneqartassalluni.

Aallartitassap aappaanni suliniutigineqartoq nunani tamalaani pinerluttaalisitsinermi nersugaasumi periuseq RNR (Risk-Need-Responsivity), Danmarkimi Pinerluttunik Isumaginnittunit atorineqartoq aallaavigalugu inerisarneqassaaq. Siunertami eqimattanik tunngaveqarluni sapaatit akunnerisa arfineq-pingasut ingerlaneranni ataatsimiinnerit 16-it ingerlanneqassapput. Aallaavittut naatsorsuutigineqassaaq inissineqarsimasup kinguaassiutitigut pinerluuteqarsimasutut eqqartuunneqarsimasunut ataatsimoortumik suliniutigineqartumi aallartitassamik siullermik ingerlatsisimassasoq. Siunertaq Nuummi Pinerluuteqarsimasunut Inissiisarfimmi matoqqasortaaniittut ammasortaaniittullu neqeroorutigineqarsinnaapput. Siunertarisaq tamakkerlugu ingerlassinnaajumallugu inissiisarfimmiinnerup naanissaanut piffissaqarlunissaa naatsorsuutigineqassaaq. Aallaavittut siunertap Nuummi kisiat ingerlanneqarnissaa eqqarsaatigineqarpoq. Siunertamik nalilersuinermut atatillugu siunertap nunaanni inissiisarfimmi ilaanni tamaniluunniit ingerlanneqarsinnaanersoq nalilersorneqarumaarpoq.

Sunniuteqarneranut aamma aalajangiisuusaaq Pineqaatissinneqarsimasunut Inissiisarfimmi suliniutigineqartut allat tunngavigalugit pineqaatissinneqarnermi malitseqartitsinermik ataavartumik suliaqarneq iperagaanermilu oqartussaasunik naleqquttunik suliatigut suleqatigiinneq. Taamaammat pingaaruteqarpoq inuiaqatigiinnut akuujartoqqinnerup nalaani iperagaareernermilu kommuninit allaniillu suliaqartunit malitseqartitsisarnissaaq, Pinerluttunik Isumaginnittut piffissami killiligaasumi aqunneqaqqissaartunillu avatangiiseqarluni inissiisarfimmiittoq tigummiartarmassuk. Kinguaassiutitigut pinerluuteqarsimasutut eqqartuunneqarsimasut arlaqartut (tarnikkut) katsorsarneqarnissamik, atornerluinermik katsorsarneqarnermik kiisalu ilaqtutanut inunnullu allanut attaveq(aqqi)lernissamut ikiorneqarnissamik aamma pisariaqartitsisarput soorlu aamma ilinniartitaanikkut suliffeqarnikkullu suliniuteqarnissamut arlaqartut pisariaqartitsisartut.

Siunniussami naleqqussarneqarsimasumik inerisaaneq, KiG-imi peqataasut naleqquttut ajornanngippallu sulianut immikkut ilisimasallit avataaneersut (JanusCentret) suleqatigalugit, Koncern Resocialiseringimi (KRE) Pinerluttunik Isumaginninnermut Pisortaqarfimmi sulianut immikkut ilisimasalinnit naleqquttunit ingerlanneqassaaq. Siunertanik aqutsisus-sanik isertitsivimmilu nakkutilliisunik aallarniutaasumik ilinniartitsillunilu piginnaanngorsaaneq KRE-mit aamma ingerlanneqassaaq. Tamassuma kingorna ataavartumik ilinniartitsineq KiG-mit tiguneqassaaq, pisariaqarpat KRE-mit ikiorneqarluni.

Atulersitsinerup ukiunik marlunnik sivilissuseqarnissaa naatsorsuutigineqarpoq. Tamassuma saniatigut inerisaanerup piareersarnerullu ukiumik ataatsimik sivilissuseqarnissaa naatsorsuutigineqarpoq, tamassuma kingorna ingerlatsilinnginnermi suliniut misilerarneqarlunilu naleqqussarneqassaaq.

INNERSUUSSUT 14. Nuummi Pineqaatissinneqarsimasunut Inissiisarfimmi katsorsagassanut inissaliisoqarnissaa.

Inunnut kinguaassiutitigut pinerluuteqarsimasutut eqqartuunneqarsimasunut Nuummi Pinerluuteqarsimasut Inissiisarfiata ammasortaani katsorsaavittut inissanik arfineq-pingasunik aqqaneq-marlunnik inissaliisoqarnissaa suleqatigiissitamit innersuussutigineqarpoq. Kinguaassiutitigut pinerluuteqarsimasunut pineqaatissiivimmik avatangiiseqartitsinissamik ukkataqarnissaq siunertarineqarpoq, pinerluttaalisitsinermik suliniuteqarneq katsorsaanerlu siunertaralugit eqqartuunneqarsimasunik aqqissuussamik misissuisoqarlunilu ulluinnarnik aqqissuussanik pilersitsisoqassalluni.

Suliniutip nassuiarnera

Siunnersuummi aamma naatsorsuutigineqarpoq:

- Kalaallit Nunaanni inuit kinguaassiutitigut pinerluuteqarsimasutut eqqartuunneqarsimasut kikkuneri tunuliaqutaallu pillugit ilisimasaqarfimmik suliaqarnissamut tungavissaqalerneq.
- Inuit kinguaassiutitigut pinerluuteqarsimasutut eqqartuunneqarsimasut pillugit peqqinnisaqarfimmi kommuninilu suleqatigiinnermut atatillugu "saaffissamik ataatsimik" politikkeqarnissamut pilersitsineq taamaaliornikkullu Kalaallit Nunaanni Pinerluttunik Isumaginnittut oqartussaasullu allat akornanni suleqatigiiffiup ajornannginnerulerlunilu pisariunnginnerulissammat.

Siunnersuut iluatsissappat kinguaassiutitigut pinerluuteqarsimasutut eqqartuunneqartunut katsorsaavinnut inissani inissimasut pineqaatissinneqarneranni immikkut ittumik ingerlatsivigineqarnissaannut ineriartortitsisoqarnissamik piumasaqaatitaqarpoq, makkuninnga imaqartunik:

- Suliniummik misissuineq pilersaaruserlu.
- Aqqissuussamik eqqoriaruminartumillu suliffeqarnermik suliniut, tassani eqqarsartaatsikkut sanngiitsunut suliniutit immikkut pingaartillugit siunertalimmillu ingerlatsineq (aamma takuuk Kinguaassiutitigut pinerluuteqarsimasutut Kalaallit Nunaanni Pinerluttunik Isumaginnittuni inissinneqarsimasunut suliniutissatut siunnersuut).
- Inissiisarfimmi tarnip pissusaanik ilisimasalimmit/tarnip pissusaanik katsorsaasar-tumit katsorsarneqarneq/oqaloqateqarneq.
- Peqataasunik naleqquttunik suleqateqarnermik ukkataqarneruneq, ilanngullugit misissuinerimi Dronning Ingridip Napparsimmavia kiisalu Allorfik atornerluiner-mik katsorsaaneq eqqarsaatigalugu, saaffigisanut attuumassutilimmik suliniutaagajuttoq.
- Iperagaanermut atatillugu oqartussaasunik attuumassutilinnut tunniussineq ataqatigiissaarinerlu pillugit suliniuteqarneruneq.

Kinguaassiutitigut pinerluuteqarsimasutut eqqartuunneqarsimasut tamarmik katsorsaaner-mik inissanut inissinneqarsinnaanaviannnginnerat eqqarsaatigissagaanni, Nuummi Pineqaatissinneqarsimasunut Inissiisarfinni ilisimasat amerliartuinnartut inissiisarfiit sinnerinut siaruarlutillu atornerqarsinnaalissapput. Taamaammat Nuummi sulisut attuumassuteqartut inissiisarfinni allani nakkutillisoqarfinnilu ilitseruillutillu suliner-mut ilanngussisinnaanis-saat pillugit pilersaaruser-toqassaaq.

INNERSUUSSUT 15: Kalaallit Nunaanni Pinerluttunik Isumaginnittut Katsorsaannermut attaveqaqatigiinnut ilanngunneqarnissaa

Suleqatigiissitamit innersuussutigineqarpoq Nuummi Pineqaatissinneqarsimasunut Inis-siisarfirmi tarnip pissusaanik ilisimasallit aammalu tarnip pissusaanik katsorsaasartut Danmarkimi Katsorsaannermut attaveqaqatigiinnut atassutilerneqassasut, kinguaassiutitigut atoqatigiinneq pillugu ilisimasanut attuumassutilinnut illuatungeqarluni sungiusarnerit pissarsiassallu eqqarsaatigalugit.

Inuit kinguaassiutitigut pinerluuteqarsimasutut eqqartuunneqarsimasut pineqaatissinneqarneranni katsorsaannermut atatillugu Kalaallit Nunaanni Pinerluttunik Isumaginnittuni tarnip pissusii pillugit ilisimasat annertusarneqarnissaasa ikorfartorneqarnissaa siunertarineqarpoq.

Suliniutip nassuiarnera

Inuit kinguaassiutitigut pinerluuteqarsimasutut eqqartuunneqarsimasut Nuummi Pinerluuteqarsimasunut Inissiisarfirmiinneranni aalajangersimasumik naliliisoqareernerani tarnip pissusaanik ilisimasalimmik imaluunniit tarnip pissusaanik katsorsaasartumik oqaloqateqarnermik ullumikkut ingerlatsivigineqarsinnaapput.

Kalaallit Nunaanni tarnip pissusaanik ilisimasallit sulisut saaffiit siamasissut sullippaat saaffigisanullu immikkut ilinniagaqaratik peqqinnissaqarfimmilu siunnersorneqarlunilu siunersiuinissanut periarfissat killeqarlutik.

Inuit kinguaassiutitigut pinerluuteqarsimasutut eqqartuunneqarsimasunut Nuummi Pineqaatissinneqarsimasunut Inissiisarfirmiittunut suliniutaasoq pitsanngorsarniarlugu tarnip pissusaanik ilisimasallit marluk tarnip pissusaanillu katsorsaasoq ataaseq Danmarkimi inis-siisarfirmi Katsorsaannermut attaveqatigiiffimmi atorfeqartunut atassuserneqassapput, suliatigut siunnersorneqarluni siunersiuinissat piginnaasallu ataavartumik qaffassartuarnissaat siunertarineqarlutik.

BOKS 6.2

Katsorsaannermut attaveqaqatigiit pillugit

Danmarkimi peqqinnissamat oqartussat pinerluttunillu isumaginnittut akornanni suleqatigiissutigalugu Katsorsaannermut attaveqatigiiffik 1997-imi pilersinneqarpoq. Attaveqaqatigiiffik massakkut Danmarkimi Pinerluttunik Isumaginnittunit, Righospitalimi Sexologisk klinikimit, Middelfartimi tarnikkut nappaatilinnut sullissivik Risskovimilu tarnimikkut nappaatilinnut immikkoortortaqarfimmit sinniisoqarput. Attaveqaqatigiiffimmi suliffeqarfiit arlalinnik sullissivimmik suleqatigiillutik sulipput inunnillu kinguaassiutitigut pinerluuteqarsimasutut eqqartuunneqarsimasunut atatillugu suliatigut suliniuteqarnernut tamakkiisumik akisussaallutik. Suliffeqarfiilli katsorsaanikkut ilisimatusarnikkullu nammineerluinnarlutik atuupput, tamannali pillugu katsorsaannermut attaveqaqatigiiffimmut ilisimatitsisarnissamat pisussaaffeqarlutik. Attaveqaqatigiiffik ataqatigiissarinermik aamma atorfeqarpoq taannalu Righospitalimi Sexologisk Klinikimiilluni. Ataqatigiissarinermik atorfik peqatigiiffinnit peqataasunit sisamaasunit marlunnik aqutsisoqatigiinnit ingerlanneqarpoq peqataasullu immikkoortuupput namminneerlutik ingerlasut.

INNERSUUSSUT 16. Inersimasunut meeqqanut inuusuttunullu 18-it inorlugit ukiulinnut kinguaassiutitigut kannguttaatsuliornermik pissusilersortartunut katsorsaанermik sullissivimmik pilersitsinissaq

Suleqatigiissitamit innersuussutigineqarpoq inersimasunut meeqqanut inuusuttunullu 18-it inorlugit ukiulinnut kinguaassiutitigut kannguttaatsuliornermik pissusilersortartunut katsorsaанermik sullissivimmik Pitsaaliuinnermut Isumaginninnermullu Aqutsisoqarfiup ataani pilersitsinissaq ikorfartorneqassasoq. Killiliisa pillugu periusissiamik atulersitsinerup ilaattut innersuussaavoq.

Katsorsaанermut sullissivimmi siunertarineqassaaq, meeqqanut inuusuttunullu kinguaassiutitigut siunissami atornerluinissat unitsillugillu pinaveersaartinnissaat. Kannguttaatsuliortunut sammititamik tamakkiisumik isigaluni suliniummik periusissamik inerisaaneq, ullumikkut kannguttaatsuliornerit unitsinniarlugit ikiorneqarnissaannik ukkataqartumik neqerooruteqanngimmat. Kiisalu suliniutip pitsaassusaanik qulakkeerinninnermut suliasaqarfimmi ilisimasanik katersineq suliniutinillu allanik pisariaqarsinnaasunik inerisaaneq.

Suliniuummi pingaarnertut saaffigineqarput inersimasut eqqartuunneqarsimasut eqqartuunneqarsimangitsullu, meeqqanut inuusuttunullu 18-it ataallugit ukiulinnut kinguaassiutitigut kannguttaatsuliornermik pissusilersorsimasut. Suliniuummi aappaattut saaffigineqarput eqqugaasut, qanigisaasut, suliamik ilinniarsimasut allallu sunnerneqarsimasut attuumassusillit.

Suliniutip nassuiarnera

Siunnersuut *inersimasunut kannguttaatsuliortartunut sammititamik ikorfartuinermik katsorsaанermillu neqerooruteqartumik katsorsaанermut sullissivimmik pilersitsinissamik nassataqarpoq*, qitiusumik suliassanik makkuninnga isumaginnittussamik.

Misissuineq katsorsaанerlu. Katsorsaанermik neqeroorutip imarissavaa misissuineq, katsorsaaneq, ikorfartuinermik naleqquttumik pilersitsineq pisariaqarpallu eqqugaasumik, qanigisaanik allanillu naleqquttunik oqaloqateqarneq/attaveqaqatigiinneq. Nammineq piuumassutsimik neqeroorutaavoq siullermillu siunertarineqarpoq kannguttaatsuliorsimasutut eqqartuunneqarsimasut piukkunnarlutillu piuumassuseqartut, Pinerluttunik Sullissivimmit katsorsarneqarnissamut innersuunneqarsinnaanissaasa qulakkeernissaa, taamaalluni katsorsaaneq inissiisarfimmi aallartinneqarsimasinnaasoq katsorsaанermut sullissivimmit ingerlateqqinneqarsinnaassalluni. Taamaammat naatsorsuutigineqarpoq atuisut amerlanerpaartaat kannguttaatsuliorsimasutut eqqartuunneqarsimasuussasut. Tamassuma saniatigut innuttaasut toqqaannartumik saaffiginnissinnaassapput namminerlu piuumassutsiminnik atuisunit Tusaanngamit, meeqqanut ilaqutariinnullu sullissivinnit, kommunini sullissisunit, peqqinnissaqarfimmit allaniillu innersuunneqarsimasunit katsorsaанermut sullissivik siunissami tigusaqartalernissaa iluatsittumik ingerlanissaanut piumasaaqataavoq.

Inuiaqatigiinni inooqataaleqqinnissamut sungiusarneq. Oqartussaaffiit attuumassusillit suleqatigalugit iliuusissatut pilersaarusiortoqassaaq, katsorsaанerup naammassereernerani naammattumik malitseqartitsinissaq qulakkeerniarlugu ajornangippallu isumaginninnikkut aarlerinaataasinnaasunik pinngitsoortitsisoqarluni. Inuiaqatigiinni inooqataaleqqinnissamut sungiusarneq pisinnaavoq eqqugaasup atornerluisullu akornanni akunnermuliuttarnikkut, attaveqaqatigiinnik ataatsimiisitsinikkut, peqatigiit pingasut oqaloqatigiinnerisigut, ilaqutariit oqaloqatigiissinnerisigut il.il.

Misilittakkat atorlugit ilisimatusarneq. Suliniutip sunniutaanik ilisimasanik katersinermi sullissivik ikiuutaassaaq, Kalaallit Nunaanni kinguaassiutitigut pinerluutit qanoq takussutisartaqarnerannik ilaatigut atorneqartussanik. Katsorsaанermik sullissivimmik pilersitsinerup ilaattut Sexologisk Klinik, Psykiatrisk Center Københavnilu suleqatigiinnissamik isumaqatigiissusiortoqassaaq aallartisarnerullu nalaani ilinniartitaanermik, siunersuiinermik siunnersuinermillu ikiuutissalluni.

MEEQQAT INUUSUTTUAQQALLU PILLUGIT SULEQATIGIINNEQ

Kalaallit danskillu oqartussaaffeqarfiisa
assigiinngitsunik suliallit akornanni
suleqatigiinneq.

Isumaginninnermut Aqutsisoqarfiup
Meeqqanut, Inuusuttunut
Ilaqutariinnullu
Naalakkersuisoqarfimmik
suleqateqarneratigut.

Isumaginninnermut Aqutsisoqarfik nittartakkakku ugguuna saaffigalu
annertunerusumik paasisaqarit iass@nanoq.gl

Kalaallit Nunaanni meeqqanut inuusuttullu atugarliortunut pitsaanerusumik suliniuteqarnissaq pillugu kalaallit danskil- lu oqartussaasoqarfiisa assigiinngitsunik suliallit akornanni suleqatigiinneq nunatsinni kommunini tallimaasuni tamani, Kalaallit Nunaanni aamma Danmarkimi Isumaginninnermut Aqutsisoqarfinni, Styrelsen for Undervisning og Kvalitet i Danmark (Danmarkimi Atuartitsinnermut Pitsaassutsimullu Aqutsisoqarfik), Social- og Ældreministeriet (Isumaginninnermut Utoqqarnullu ministeriaqarfik), Justitsministeriet (Inatsisinik atuutitsinnermut ministereqarfik) aamma Meeqqanut, Inuusuttunut Ilaqutariinnullu Naalakkersu- isoqarfimmit qitiutinneqarpoq.

KKalaallit Nunaani meeqqat inuusuttullu inuuniarnermikkut atugarliortut sullinneqarnerinik inerisaanissaq piorsaanissarlu ataatsimoorluta akisussaaffigaarput.

Ataatsimoorluta anguniakkavut angusinnaajumallugit aamma pitsaasumik allannguisinnaajumalluta, sutigut tamatigut suleqatigiilluarnissaq piumasaqaataavoq.

- Heidi Lindholm, Meeqqanut, Inuusuttunut Ilaqutariinnermullu Naalakkersuisoqarfimmi pisortaq.

Meeqqanut, Inuusuttunut Ilaqutariinnullu Naalakkersu- isoqarfiup Isumaginninnikkullu Aqutsisoqarfiup Danmarkimi aammattaq kommunini suleqatit peqatigalu- git tapersersuinissaq suliassaraat. Naalakkersuisoqarfiup Isumaginninnermut Aqutsisoqarfiullu kommunit tamaasa immikkut ukiumut marloriarlugit ataatsimeeqatigisarpaat, aamma kommunit tamaasa ataatsimoorlutillugit pisortat aqutsisooqatigiillu ukiup affakkaarlugit ataatsimiinnissat sioqqullugu ataatsimeeqatigisarlugit.

Taakkua saniatigut Isumaginninnermut Aqutsisoqarfiup immikkut ittumik sulianik tamanik takunnissinnaaneq suliassaraa, suliaqarfinni assigiinngitsuni suleqatigiinnut suliaqarlutik attuumassuteqartut ikiortarnissai, Suliniutit 1-miit 10-mut aamma 16 Isumaginninnermut Aqutsisoqar- fimmit suliarineqartut siumut ingerlanneqarnissaannik qulakkeerinnittarnissaq, kiisalu taakkua ingerlanneqarneri pillugit nalunaarusiortarnissaq. Meeqqanut, Inuusuttunut Ilaqutariinnullu Naalakkersuisoqarfiup pisortaqartigiit aqutsisooqatigiillu kiffartuuttarpai, aamma aqutsisooqati- giinni aalajangerneqartut malitseqartittarlugit. Aquts- isooqatigiinni ilaasortaapput Meeqqanut, Inuusuttunut Ilaqutariinnullu Naalakkersuisoqarfimmi pisortaq, Social- og Ældreministeriaqarfimmi pisortaq, Justitsministeriaqarfimmi (Inatsisinut atuutitsinnermut ministeriaqarfimmi) immikkoortortaarfimmi aqutsisoq kiisalu Qeqqata Kommuniani pisortaaneeq.

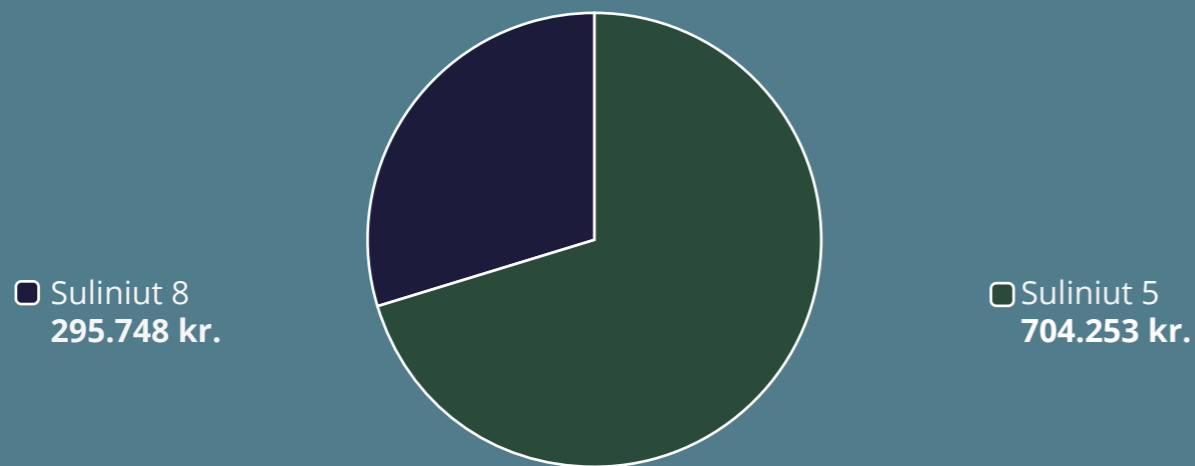

Isumaginninnermut Aqutsisoqarfiup Suliniutit 11-t ingerlappai, taakkua isumaginninnerup iluani meeqqanut inuusuttunullu suliaqarfimmiipput. Suliniutit tamarmik immikkut sulisumik ataatsimik arlalinnilluunniit inuttaqarput, taakkua kommuninik, ulluunerani paaqqinnittarfinnik aamma Danmarkimi Isumaginninnermut Aqutsisoqarfimmik suleqateqarput. Kommunini tamani suliniutigineqartut pillugit pitsaasumik suleqatigiinnissaq aalajangiisuvoq. Suliniutini sulisut suleqatigisartakkatik tamaasa tikeraartarpaat, qanimullu oqaloqatigisarlugit, taamaaliortarput kommuninut, illoqarfinnut nunaqarfinnullu tamanut sulinerup nalimmassarneqarnissaa qulakkeerniarlugu. Qanimut suleqatigiinnerup siunertaa tassaavoq, meeqqanik inuusuttullu suliaqarfimmi 2023-p kingorna patajaallisaasussanik suliniutinik ingerlatsinnermullu suliassanik pilersitsinissaq.

Kalaallit Nunaanni meeqqanik inuusuttunillu suliaqarfimmi unammilligassat arlallit suliarinnaajumallugit kommunit tallimat tamaasa, uagut naalakkersuisoqarfipput aamma danskit Isumaginninnermut Aqutsisoqar- fiat ukiuni marlungulersuni maanna suleqatigeersimalerpavut. Suliassa- qarfimmit ataatsimit unammilligassat kisermaallugit aaqqinneqarsinnaann- gillat, aamma suleqataasut tamarmik soqutiginnillutik sulinissat apeqquta- alluinnartuavoq. Kalaallit Nunaanni suliniutit imminnut akilersinnaasussaa- pput, aamma siunissaq qaninneq, akunnattumik sivilissusilik kiisalu siunis- saq ungasinnerusoq eqqarsaatigalugit allannguisinnaasussaallutik. Maan- nakut suliniutini ataasiakkaani inernerit takusinnaasavut 2023-ip naanissa- ata tungaanut siunissamilu meeqqanik inuusuttunillu inuuniarnermikkut atugarliortunik sullissiniarnissatsinnut pingaarutilimmik nukittorsaavoq.

- taama oqarpoq Helene Broberg Berthelsen, Aqutsisoqarfimmi pisortaq, Isumaginninnermut Aqutsisoqarfik

2020

Taakkunanga 80 million koruuniniit danskit naalakkersuisuisa Kalaallit Nunaanni meeqqat inuusuttunillu inuuniarnermikkut atugarliortut sullinneqarnerinut patajaallisaatissatut 80 millioner koruuninik immikkoortortitaannit, Kalaallit Nunaat 69,9 mio. koruuninik pissarsivoq. Aningaasat sinneri danskit lsumaginninnermut

Aqutsisoqarfiani Aqutsisoqarfimmilu linniaritsineq aammalu Pitsaassuseq (STUK) aammattaaq uuttortaasartoqatigiit suliniutaannik tapersersuinnermut ingerlassaput, uuttortaasartoqatigiinnit kisitsisitigut malitseqartitsineq qulakkeerneqassalluni.

Aningaasat, tassa 69,9 mio. koruunit, Danmarkimiit pissarsiarineqartut agguataarneqarneri titartakkat tulliuuttut takutip-paat. Suliniutit ataasiakkaarlutik tamarmik ukiut tamaasa atulernerminniit naatsorsorneqartumik qanoq agguataarivigineqarsimaneri naatsorsorneqartarput.

2021

Allaffissorneq

Allaffeqarfik pingasunik nutserisoqarpoq, suliniutinut tamanut ataqatigiissaarisartoqarluni Meeqqanut Inuusuttunut Ilaqutariinnullu Naalakkersuisoqarfimmi allattoqarfeqarluni, suliniutillu pillugit tapersersuutaasumik Danmarkimi lsumaginninnermut Aqutsisoqarfik suleqatigineqarluni.

Suliniutit

Suliniutit ataasiakkaat aningaasanik agguagaangata suliniutini pilersaarusermikk suliallit akissarsiaannut taper-taasarput, aammattaaq kommunini suliniutinut suleqatigiinnernullu, ilaatigut isumasioqatigiinnernut, ineriartortitsinnermut aammattaaq paasissutissat saqqum-mersinneqartarnerinut ingerlasarlutik.

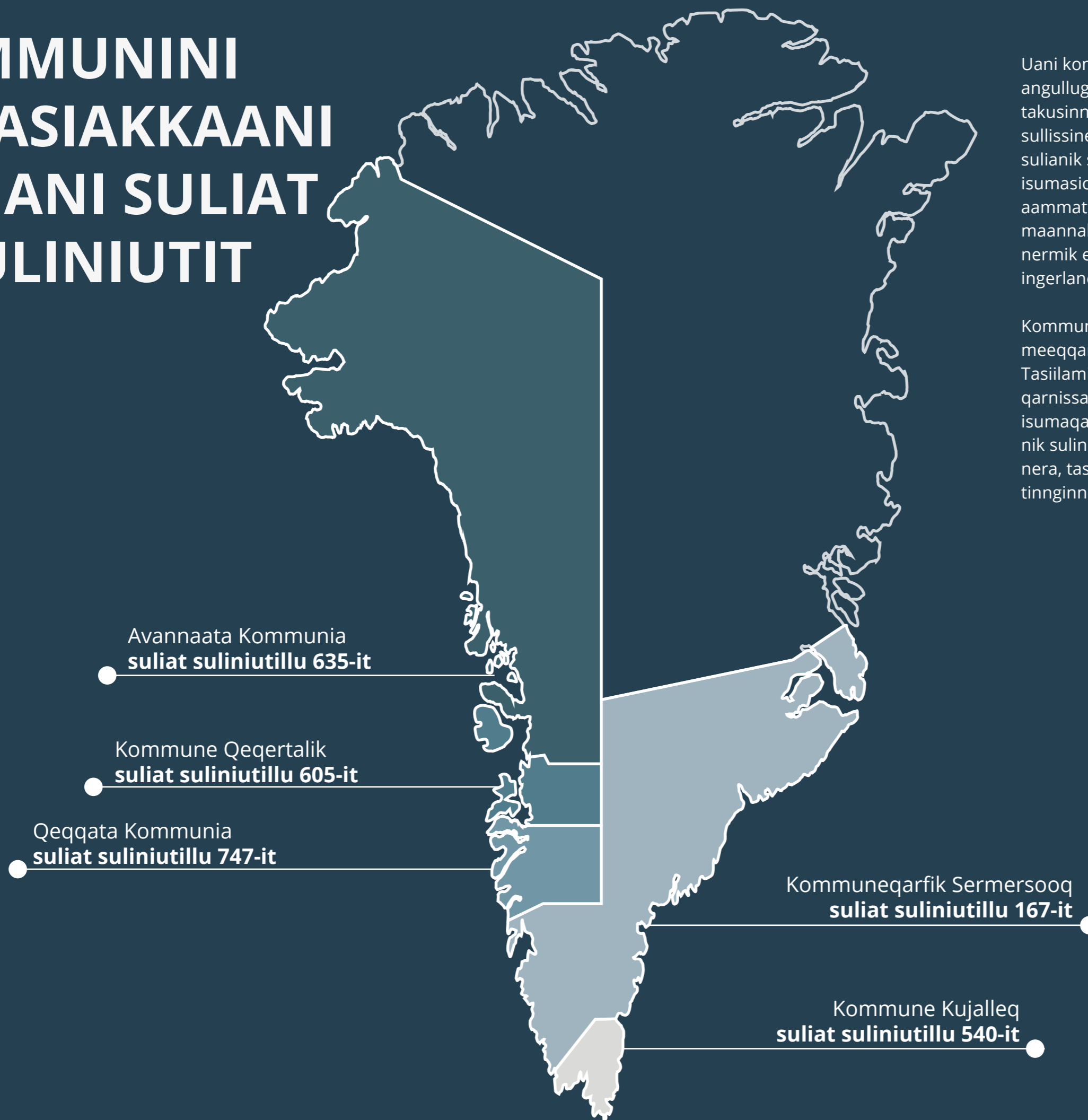
2022

2023

KOMMUNINI ATAASIAKKAANI TAMANI SULIAT & SULINIUTIT

Uani kommunini suliat suliniutillu 2022 august angullugu ilanngullugulu ingerlanneqarsimasut takusinnaavatit. Tassaapput innuttaasunik sullissinerit, piginnaangorsaanerit, aamma sulianik suliaqartartunik pikkorissarsimasunik isumasioqatigiissimasunillu tapersersuineq aammattaaq sanileralugit ilitsersuinerit. Kisitsisit maannakkorpiaq aningaasatigut qanoq inissisimamermik ersitsisuupput, suliniutinillu suliaqarnerup ingerlanerani allanngorartuullutik.

Kommuneqarfik Sermersooq suliniutit sioqqullugit meeqqanut inuusuttunullu suliaqarfimmii Tasiilami 2019-imi pinasuartumik suliniuteqartoqarnissaanut ikiorserneqarnikuvoq. Tamatumani isumaqarpoq kommuni taamaattumik ikinnerusunik suliniuteqarsimamnera sulianillu suliaqarsimamnera, tassa suliniutit suliallu arlallit suliniutit aallartinginnerannili ingerlanneqarnikummata.

SULINIUT

Suliniut 1-imi angajoqqaat inuuniarnermikkut atugarliortut meeqqamik ineriartorneranni tapersuinissamut isumassuinissamullu piginnaasaasa nukittorsernissaat tapersorsorneqartussaavoq. Tamanna MANU-p neqeroorutaata annertusineratigut ilaqtariinnillu atugarliortunik annertusisamik tapersuinikkut pissaaq.

“ Meeraqareeraluarlunga MANU pillugu atuartitsinermi peqataavunga. Tamatuma inuttut ineriartortissimavaanga. Tassani paasilerpara pitsaanerusemik perorsaasinnaasugut. Tamatumani uagut angajoqqaatut aappariittugut pis-sutsit pillugit oqaloqatigiinnerulersinnaanitsinnik kinguneqarpoq, taamaattumillu aamma suleqatigiissinnaanerulerluta. ”

- taama anaanaq sisamanik meeralik MANU pillugu atuartitaareernermi kingorna oqaaseqarpoq.

MANU pillugu paasissutissat eqaannerusemik ator-neqartarnissaat toqqammavissiuunniarlugu najukkani sulianik suliallit MANU pillugu suleqatigiit suleqatigisarpaat. Siunertaavoq siammasissumik ilaqtariit sullinnissaat atuartinneqarnissamullu soqutiginninnerulersinnissaat.

Oktobari 2022-mi MANU pillugu ilitersuisut pikkorissartinneqassapput. Pikkorissaanermi pikkorissartut MANU pillugu paasissutissaniit atuagarsornikkut, sulinikkut peror-saanikkullu tunngavissaminnik pissarsisarput, taamaalillutik angajoqqaq, sulianik sulialit siunissamilu MANU pillugu atuartitsisartunik atuartitsisinnaangorniassammata, pikkorissaanermi Paarisami MANU pillugu sulisut, Isumaginninnermik Aqutsisoqarfiup ataaniittunit, tapersorsorsuutaasarlutik.

MANU

MANU-miit paasissutissat "meeraq tallimat-arfinilinnik ukiulik"-mut tunngasut, tassaasut najoqqutassat katitikkat, meeqqaanut qppersagaq, kortit pinnguaatit, pinnguaatit aamma titartakkanik aalasuliaq, kommuninut nassiussorneqarnikuupput paasissutissallu ator-neqalernikuullutik.

Suliniut 1-ip MANU atorlugu aalajangersi-masumik siunniussaqaarneq nangeqqis-savaa, ilaqtariit atugarliortuusinnaasut imaluunniit ilaqtariit atugarliortut pillugit suliniutinik ineriartortitsineq immikkut qitiutinneqassalluni.

Suliniut 2-p najukkani kommunimi sulianik suliaqartartut peqqissaa- nermillu ilinniagaqar- simasutut suliaqartartut akornanni suleqatigiin- neq patajaallisassavaa.

“ Qeqertarsuarmi Siusissukkut Iliuseqartartoqatigiit Teams aqutigalugu Paarisa ataatsimeeqqatigaat. Avitseqatigiinneq iluaqutaasimaqaaq. Tamatumani ima paasineqassaaq illoqar- finni allani suleqatit allat avitseqatigisinnaaneri toqqissisitsar- toq ataatsimullu paaseqatigiilersitsisartoq. ”

- taama oqarpoq Qeqertarsuarmi Siusissukkut Iliuseqartartuni sulisoq.

Suliniut 2-p Kalaallit Nunaanni illoqarfinni nunaqarfinnilu tamani Siusissikkut Iliuseqar- tartut suliasaqarfiit assigiinngitsut aqutigalugit suleqatigiinnikkut nukittorsernissaat siunniullugu sulissutigineqarpoq. Siunertaavoq qulakkiissallugu ilaqutariit atugarliortut tapersorsorneqarnissaq pisariaqartitartik pissagaat, taamaalillutik meeraat toqqissisi- mallutik isumassorneqarlutillu peqqinnartumik inuuneq aallartissinnaaniassammassuk.

“ Uagut Ilulissani Siusissukkut Iliuseqartartunisulisuusugut Paarisamiit tikeraarneqarnikuuvugut. Attaveqatigiinniss- amut, ataatsimoorluta paaseqatigiinnissamut periarfissallu assigiinngitsut atorpeqarsinnaasut pillugit siunnersorneqar- simanerput iluaqutigisimavarput. ”

- Ilulissani meeqqerisuni TIG-imi sulisoq

Suliniut 2-p Siusissukkut iliuuseqartartoqatigiit suleqatiginerisa saniatigut nuna tamakkerlugu siunnersuisarfiup qanoq atorpeqassanera aamma allaaserileruttorpa.

Nuna tamakkerlugu Siusissukkut iliuuseqartartut eqimattakkuutaat tamarmik septem- ber 2022 isumasioqatigiissinneqarput.

Suliniut 3-p ulluunerani neqeroorutini sulisut piginnaasaanik qaffassaa-neq aamma piginnaasanik inerisaaneq tapersersortusaavai. Sumiginnaanerup siusissukkut paasiniartarnissaa pinaveersaartinnissaalu immikkut qitiutinneqarput.

Suliniut 3 2022-p upernaani kommunini pingasuni isumasioqatigiinnernik ingerlatsivoq.

“

Siullermik Kommune Qeqertalik sinnerlugu illoqarfinni nunaqarfinnilu meeqqanik paaqqinnittarfinni piginnaasatigut ineriartortitsisoqarnikuunera qujassutigerusuppara, tamannalu atorluarsinnaakutsoorpoq. [...]

Kommune Qeqertalimmi suliassanut ataqatigiissaarisutut Aasianni pikkorissaanermut peqataanera pissarsiaqaatigin-gaatsiarpara. Anguniakkanik piviusunnngortitsinissannut suleqatissaqalerpunga, sakkussallu sorliit atussanerlugit ilisimasaqarnerulerlunga.

Tamanna tassaavoq Kommune Qeqertalimmi meeqquerivinniit ataatsimoorussamik oqariartuut.

”

- Maren A. Clasen, ulluunerani neqeroorutinut ataqatigiissaarisartoq.

Kufferti

Suliniut 3-mik suleqateqarnermi siusissukkut paasiniaasarnerup qanoq pingaarute-qartiginera erseqqissarneqarpoq. Meeqqap pisariaqartitsinera naapertorlugu pina-veersaartitsineq siusissukkullu iliuuseqarneq assersuutaasinnaapput. Suliniutip 3-p sulisut "kuffertimik" immikkut ittumik ilisarititsivigai, taanna siusissukkut maluginnin-niarnermut sakkutut atorneqarsinnaavoq.

Kommunit kuffertip iluaniittut ulluinnarni atoruminartinne-qarput. "Kuffertip" iluaniittut kommuninut peqataasunullu ataasiakkaanut tulluarsarneqassapput.

Kommunini ulluunerani neqeroorutini sulisut siusissukkut paasiniaasarnerannik qaffassaanissaq kuffertip immikkut qitiutippaa.

"Kufferti" ulluunnerani neqeroorummi sulisunut, ulluunerani neqeroorutini aqutsisumut, tullersortinut kiisalu kommunini perorsaaneq pillugu siunnersortinut saqqummiunneqarnikuvoq.

Marts 2022-imi Kommune Kujalleq kommuninit siullersaalluni "kufferti" pillugu saqqummiivigineqarpoq – tamatuma kingorna Qeqqata Kommunian April 2022-imi aamma Kommune Qeqertalik maj 2022-imi saqqummiivigineqarput. 2022 ukiukkut Avannaata Kommunian kingornanilu Kommuneqar-fik Sermersooq sakkussat pillugit saqqummiivigineqarput.

SULINIUT

Suliniut 4 kajumissutsumik sulinerup pitsaanerumik sinaakkusersorneqarnissaanut iluaqutaassaaq. Siunertaavoq kattuffiit suliaqarfitik assigiinngitsut aqcutigalugit suleqatigiinnissaat, aamma kalaallit oqartussaasui suleqatiginerisigut meeqqat inuusuttullu suliassaqrifiini ataatsimut aqqiissutissanik pilersitsinissaat.

Allanut ikiuuttarneq kalaallit kulturianni initoqaaq. Suliniummi aqqiissuussamik kajumissutsumik ikiuunneq ataatsimuussutsumik pilersitsisar-toq isumaginnikkullu aqqiissutinut taper-taasartoo qitiutinneqarpoq.

Suliniut 4 nuna tamakkerlugu suliniuteqartunik 213-inik oqaloqateqarsimavoq.

Nunap iluani sumiiffinni allani nammineq kajumissutsumik qanoq sulisoqartarnerisooq tusarlugu assut uatsinnut iluarpoq. Kommunit ilai nammineq kajumissutsumik sulisoqartarneq pillugu malittarisassaqtut massakut tusarparput, aamma uagut kommunitisinni tamanna sulissutigerusupparput. Suliaqarfiit assigiinngitsut naapisinneqarneri assut pitsaavoq isumassarsinarlunilu.

- isumasioqatigiinnermi taama oqarpoq kommunimi isumaginninnermut pisortaqaq.

Qanoq iliorluni nammineq kajumissutsumik sulisoqarsinnaanera paasisaqrifigalugu uagutsinnut iluarpoq. Illoqarfinniit nunaqarfinniillu allanit avinngarusimasorujussuurtut misigisimasarpugut, taamaattumik iluatitsinissatsinnut isumassarsiorfissatsinnik amigaaqartarpugut. Taamaattumillu ilissinnik oqaloqateqartarneq (ataqatigiissaarisut uani pineqarput) nittartakkamilu paasisutissanik amerlanernik atuartarnissaq uagutsinnut pingaaruteqarpoq, taamaalilluta maani ineriartorniassagatta.

- illoqarfiup pisortaa isumasioqatigiinnerup nalaani taama oqarpoq

Qulaani pineqartut suleqatigiinnerisigut inuiaqatigiit oqartussallu akornanni oqaloqatigiinnermik pilersitseqataavoq. Oqaloqatigiinnermi nammineq kajumissutsuminnik suliaqartut oqaluttuaat, unammillernartitaat kiisalu najukkami periarfissat pisariaqartitallu pillugit qitiutinneqarput. Aammattaaq inuinnaat kattuffiisa qanimut suleqatiginerisigut suleqatigiit immikkut ilisimasallit pilersinneqarnerinik kinguneqarpoq, taamaalilluni suleriaqqinnissaq taper-serneqarluni.

Suliniut 4 aamma inuinnaat kattuffiinnik, nunap tamarmi kommuniinik, Namminersorlutik Oqartussanik, Naalackersuisunik, inuusutisarsior-tunik, aningaasateqarfinnik aamma peq-qinnissaqarnerup ilinniartitaanerullu iluani suliffeqarfinnik isumasioqatigiissitsillunilu attaveqaatinik pilersitsissaq pillugu ulloqartitsisarnikuuvoq. Siunertaavoq - suliaqartut assigiinngitsut akornanni - isumaginninnerup iluani meeqqanut suliaqarfinni nammineq kajumissutsumik sulisarnerup ataatsimoorluni qanoq nukittor-serneqarsinnaanerata misissornissaat Tamassuma inerneraa - nunami nammineq kajumissutsuminnik sulialinnut pitsangorsaanisap iluatsinnissaanut tunaartaasussanik arlalinnik innersuussutiliortoqarneranik. Innersuusutit suliniuteqartut nammineq kajumissutsuminnik suliaqartut atugaannik periarfissaanillu pitsangorsaanissai pillugit oqaloqatiginissaannut ator-neqassapput.

Taamatuttaaq nammineq kajumissutsuminnik suliniuteqartut akornanni suleqatigiinnermik misilittakkanillu avitseqatigiinnermik pitsangorsaanarluni attaveqaqatigiinnikkut ataatsimii-sitsinerit ataavartumik ingerlanneqarput. Namminneq piumassutsuminnik suliallit suliniutillu equmaffiqeqarnerulernissaat nersorniarnissaallu pillugit pitsaanik oqaluttuortalinnik paasi-tisiaaneq KNR-ikkut ingerlanneqarpoq. Tamatumunnga atatiluguttaaq qarasaasiatigut attaveqaasioqarfigeqarsinnaasumik pilersitsisoqarpoq; www.paarisa.gl/frivillighed - tassuuna innuttaasut kajumissutsuminnik sulerusuttut allatsissinnaapput, kattuffiit aningaasaliivigin-eqarnissaminnik qinnuteqarsinnaapput, kajumissutsuminillu suliniuteqartut nammineq ka-ju-missutsumik suliaqarnermi attuumassutilinnit attavigineqarsinnaallutik.

Ilissinnik naapitsineq pissarsiaqarnaqaaq, taamaalilluta nammineq kajumissutsumik sulineq killiffisiorparput. Aammattaaq nittartagaq assorsuaq torragaara, uani pineqarpoq (ref. www.paarisa.gl/frivillighed), tassani paasisutissat iluaqutaasinnaalluurtut pissarsiarineqarsinnaapput.

- aningaasaaqarfimmit sinniisooq taama oqarpoq

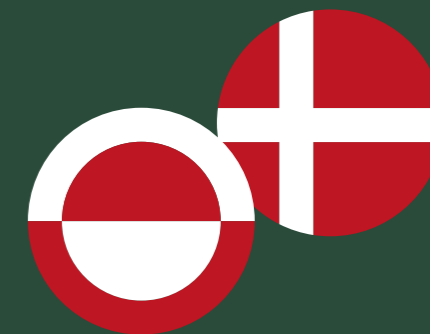

Suliniut 5 kommunini meeqqat inuusuttullu pillugit suliat suliarineqannigitsut amerlassusaannik ikilisaataasaaq. Danskitt kommuniiniit sulianik suliaqartartunik ilaqutariinnillu katsorsaasartunik kalaallit kommuniinut atukkiillutik ikiorsiisarput.

Suliniut 5 Danmarkimit sullissisunik 19-inik ilaqutariinnillu katsorsaasartunik 16-inik illoqarfinnut arfineq-pingasunut kommuninut pingasuniit-tunut sulisitsisimapput. Taassumalu saniatigut kommuni ataaseq avataaniit ikiorneqartarpoq.

2019-imi pinasuartumik suliniuteqarneq tunuliaqutaralugu, tamatumani Suliniut 5-ip aallarnisarneqarsimasumiit danskitt kommuniisa misilittagaqarfigineri tunuliaqutaralugit, 2020-ip aamma 2021-ip ingerlanerini qaammatit sisamat missaannik sivilissuseqartumik, kommunit arlallit sullissisunik ilaqutariinnillu katsorsaasunik atukkiussisarpoq. Kalaallit Nunaanniit sulianik suliaqartartut pillugit suleqatigiinnissamik isumaqatigiissusiornerit aallarnerneqarnikuupput.

“ *Sulianik suliaqartartunut tamanna iluaqutaavoq - ingammik ilinniarsimangitsunut.* ”

- Avannaata Kommuniani suliani suliaqartarnermi ikiorneqartarneq pillugu inaarutaasumik ataatsimiinnermi taama oqarpoq Aviâja Madsen, Ilaqutareeqarnermut ingerlatsivimmi pisortaq.

Danmarkimiit suliarortitat sulianik suliaqartarput imaluunniit ilaqutariinnik katsorsaasarpup, kiisalu illoqarfiit ataasiakkaat pisariaqartitaat naapertorlugit sanileralugit ilitersuisarlutik. Siullermeerutaasumik pitsaasumik akissuteqarnerup kinguneranik sulianik suliaqartarnermi danskitt kommuniinik suleqateqaq-qittoqarnissaa aalajangiunneqarpoq. Suliniut Namminersorlutik Oqartussanit aningaasaliivigineqarluni kommuninut ingerlatsinerit nuunneqarnikuuvoq.

Inunnik isumaginninnermi sullissisut danskitt tikinnissaat sioqqullugu Suliniut 5-imi illoqarfiit pineqartut Isumaginninnermut Aqutsisoqarfimmiit tikeraarneqarnikuupput. Tamatumani Suliniut 5-ip kommunit meeqqat inuusuttullu pillugit suliat allattorsimaffiinnik pilersitsinissaannik ikiorpaat. Aallarnisaanermi Isumaginninnermut Aqutsisoqarfiup Meeqqat tapersorsorneqarnissaa Inatsisartut inatsisaat pikkorissaasutigalugu kommunini aalajangersimasumik utaqqiissaasumillu sulianik suliaqartartut pikkorissarpai.

Suleqatigiinnissamik isumaqatigiissusiorneri kommuninillu tapersorsuinnermi siunertaavoq meeqqat inuusuttullu suliasartaannik suliarineqarsimangitsunik ikilisaanisaq kiisalu meeqqanik suliaqarfimmi suliasanik uninngasunik ikilisaanisaq.

Suliniut 6-ip kommunini tallimani tamani sulianik suliarinnittarnermut periutsumik ataatsimoorussamik atulersitsinissaq suliassaraa. Aammattaaq suliniut sulianik suliqaartartut aqutsisullu isumaginninnikkut sulinerminni sakkussanik atorsinnaasaannik tunniussissaaq. Taakkua saniatigut Isumaginninnermut Aqutsisoqarfik sullissinnermut IT-systemimik ataatsimoorussamik nutaamik atuutilersitsinermi ikiutissaaq.

Kommunit pingasut september 2022 aallarfigalugu meeqqanik sullissinnermut atortoq atulersimavaat. Kommunini pingasuni ilinniartitsisoqarpoq illoqarfinnilu qulini sanileralugit ilinniartitsisoqartarsimalluni.

Qeqqata Kommuniani sullissisartut

100% -ii isumaqarput

Get Organized sulinerminni annertuumik tapersersuutaasartoq.

Systemi meeqqat suliassartaannik suliqaarnermut nalimmassarneqarnikuvoq. Suliassanut nalimmaassaaneq taanna kommunit, Pisortat ataatsimoorussamik IT-mik atuinerannik suliqaartarfiup (Fælles Offentlig IT), Isumaginninnermut Aqutsisoqarfiup aamma Meeqqanut, Inuusuttunut Ilaqutariinnullu Naalackersuisoqarfiup suleqatigiillutik inerisarpaat.

Suliniut 6-ip 2022-imi kommunini tallimaasunit tamani meeqqanik inuusuttunillu suliqaarfinni IT-ip systemia Get Organized -ip atulersinneqarnissaa qitiutissimavaa.

Qeqqata Kommuniata marts 2022-imi siulliulluni meeqqanik inuusuttunillu suliqaarfimmi sullissinnermut atortoq taanna marts 2022-mi atulerpaa.

78% -iisa

Get Organizedip atuartitsissutigineqareernerata systemillu qanoq atorneqartarnissaanut ilitsersuussisoqareernerata kingorna atortoq assut iluarivaat. Sinnerisa IT system naammagintuutippaat.

88% -iisa

Get Organized sulianik suliqaartartup akisussaaffigisaminik meeqqat inuusuttullu suliassartaannik tamarmiusut takuneqarsinnaaneritut iluaqutaalluartartoq.

Qeqqata Kommuniata sulianik suliqaartartut Get Organized-imek naammagisimaarinneri uppersarpaa. Ilitsersuutit paasisutissartai aamma meeqqanik inuusuttunillu sulianik suliqaarnermut nukittorsaataapput, tapersersuutaallutik pitsaassusaanillu qaffassaataallutik.

Kommunit Isumaginninnermullu Aqutsisoqarfiup akornanni suleqatigiinneq 2022-p sinnerani nangingeqassaaq. Avannaata Kommunian aamma Kommune Kujalleq Qeqqata Kommuniani aamma Kommune Qeqertalimmi suliqaarnerit assinginik aamma suliqaarfiulissapput. Avannaata Kommuniata september 2022-mi atortoq atulerpaa. Kommuneqarfik Sermersuup Get Organized atulereernikuuaa. Meeqqat suliassartaannik suliqaarnermut systemi tapiliullugu taakkununga tunniunneqassaaq.

2023-imi Isumaginninnermut Aqutsisoqarfiup kommunillu akornanni Get Organized atornissaanut sanileralugu ilitsersuinerit malitseqartinniarlugit inaarsarniarlugillu aammattaaq kinguaassiutitigut atorerluinerit pillugit suliart qanoq ingerlanneqartarnissaat pillugu suleqatigiinneq nangeqqissaaq.

SULINIUT

Suliniut 7-ip isumaginninnermi meeqqanut inuusuttunullu suliaqarfimmi piginnaasanik qaffassaalluni pikkorissaanermik neqeroorutit pioreersut takussutissartaqalersissavai. Pikkorissaanernut nittartakkamik pilersitsisoqassaaq, kommunit pikkorissartitsinissamut tassuuna taamaalillutik inniminniinnaalissapput, pikkorissartitsinissamillu neqeroorutit kommunit pisariaqartitaannut naleqqussarneqartassapput.

Suliniut 7-ip kommunit 2022-imi ukiup affaani siullermi kommunit oqaloqatigisarnerni meeqqanut inuusuttunullu suliaqarfimmi sulisut pinginnaasanik ineriartortitsinissamut neqeroorutitik atuinerat pisariaqartitsinerallu qitiutissimavai. Misissuinnermi immersugassat apeqqutitallit atornerqarput, inuit katillutik 155-it taakkua akissuteqarfigivaat kiisalu sulisut aqutsisullu 23-t apersorneqarput - taakkunangga:

Ulloq unnuarlu paaqqinnittarfinniit innarluutilinnillu paaqqinnittarfinniit pisortat , aqutsisut sulisullu aqqaniliupput.

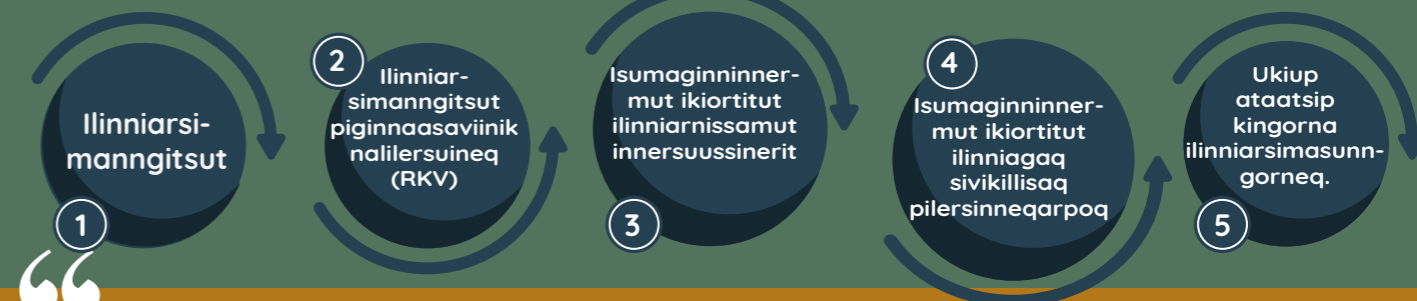
Ilaqutariit illuini aqutsisutarfineq-pingasut

kommunit inunnik isumaginnittoqarfiinit pisortat sisamat

Suliniut 7-ip kommuninut sammisassat pillugit ullorsiusiornikuuvoq, ullorsiummi takuneqarsinnaavoq sumi, qaqugu kikkunnullu pikkorissaasoqartarumaarnersoq, ullorsiuut Isumaginninnermut Aqutsisoqarfiup nittartagaaniippoq.

2021-imi Suliniut 7-ip meeqqanut inuusuttunullu inuuniarnermikkut artorsartunut ulloq unnuarlugu paaqqinnittarfinni sulisut ilinniarsimangitsunut piginnaasavinnik nalilersuinerit (RKV) marluk aallarnisarlugillu aningaasaliivigai. Tamanna ilinniarsimangitsunik ikilisaanarluni suliniarnermut ilaavoq, suliniarnermi atuagarsornikkut piginnaasanik uppersaasiisoqartarpoq siunissamilu ilinniarnissamut periarfissatigut innersuussisoqartarluni.

Suliniut 7-p misileraatigalugu atorfilinnut ilinniarsimangitsunut piginnaasavinnik nalilersuivigineqarsimasunut PI/SPS-imi Isumaginninnermut ikiortitut sivikillisamik ukiumi ataatsimi ilinniarsinnaaneq suliniut aallarnisarsimavaa. Isumaginninnermut, Sulisoqarnermut Nunamullu Namminermut Naalackersuisoqarfiup aamma Ilinniartitaanermut, Kultureqarnermut, Timersornermut Ilageeqarnermullu Naalackersuisoqarfiup qanimut suleqatigiinnerisigut tamanna piviusunngorpoq.

Ilinniarneqarsinnaasut modulitut ilusilersorlugit eqaallisakkat, kommunit, ulluunerani paaqqinnittarfiit aamma ulloq unnuarlu paaqqinnittarfiit - piffissami sivisuumi sulisuminnik amigaatiginnigatik ilinniartortitsinissaanerinik neqeroorusiornissaq pingartinneqarsimavoq. Suliaqarfiit assigiinngitsut RKV atorlugu nalilersuinerit ilinniartitaanerlu pillugit suleqatigiinneranni isumaginninnermi perorsaanikkut suliaqarfimmi atorfillit ilinniarsimangitsut Isumaginninnermut ikiortitut ilinniagaqalersinnaanerannik qulakkeerinnittoqarsimanera nuanneqaaq. Taamaalilluni kommunit, ulluunerani paaqqinnittarfiit aamma ulloq unnuarlu paaqqinnittarfiit sulisutik pitsaanerusu-mik sulisoriinnarsinnaalerpaat, sulisullu ilinniarsimassutsikkut piginnaasaat kivinneqarsinnaalerput ilinniaqqinnissamullu periarfissiisoqarluni.

- taama oqarpoq Ilinniartitaanermut Naalackersuisoqarfimmi ilinniartitaanermut siunnersorti Lilian Helberg.

SULINIUT

Suliniut 8 akissarsisoqarsimatillugu meeqqat unnukkut unnuakkullu sumiiffissaqarnissaannik qulakkeerinnissaaq. Kommunini tamani ornittakkatut neqeroorutit amerlineqarput ammasarfiillu sivitsorneqarlutik.

Ornittakkanik atuisarnerit assigiingissinnaasorujussuupput. Tasiilami, Nanortalimmi aamma Aasianni pitsaasunik misilittagaqartoqarpoq, taakkunani isumaginninnermut pigaartup meeqqat inuusuttullu ornikkattanukaattarsimavaat alakkaatillugillu. Taamaattorli 2022-imi ukiup affaani siullermi Ilulissani Sisimiunilu ornittakkat pulaar-neqartarsimangillat. Kommunit tamarmik immikkut ornittakkat pioreersut ator-paat, aamma pisariaqartitsineq naapertorlugu ammasarfiit sivitsorneqarnikuupput.

Kommunini tallimani ornittakkat atorluarneqarnerulernissaa anguniarlugu august 2022-mi aqutsisoqatigiinnit suleqatigiinnissamut isumaqatigiisummi malittarisassat allassimasut tamatumungalu ilanngussat november 2022-ip tungaanut atorunnaar-sinneqarallarnissaat aalajangiunneqarpoq. Taamaalluni kommunit tallimaasut ataa-siakkaarlutik meeqqanut ornittakkamut ingerlatsinissamut aningaasaliivigineqarnis-samut qinnuteqarsinnaaniassammata, namminerli kommunerisami ornittakkap qanoq pitsaanerusumik ingerlanneqarsinnaanera pilersaarusiorsinnaallugu. Kom-munit qinnuteqaasiorminni aningaasat sumut atorneqarnissaat nassuiaatigisas-savaat, kingornanilu aningaasaliissutigineqarsimasut sunut atorneqarsimaneri nalunaarusiarsassallugit.

Aammattaq Suliniut 8-p meeqqat inuusuttullu ornittagaasa ilisima-neqarnerunissaat siammarterlugu allagartarsualiorneq suliarisimavaa nittartagarlu aqqutigalugu paasis-sutissiilluni.

Suliniut 9-p nuna tamakkerlugu ilaqutariit illuisa 16-it pitsaassusaannik qaffassaallu-nilu ilaqutariit illuisa tamarmiusut ataatsimoorussamik sullisseriaaseqalernis-saannik suliaqarnikkut nukittorsassavai. Ilaqutariit illuisa katsorsaaniissamut neqeroorutaat siunnerfilersorneqassap-pput, sulisullu piginnaasanik ineriartortit-sinissamut periarfissaqartinneqassapput.

Suliniut 9-p pilersaarutit malillugit isumasioqatigiinnerit marluk sisamanik qulequta-llit ingerlannikuuai - ilaqutariit illuinut innersuussisarneq, aaqqissugaaneq, pingaar-siineq piginnaasatigullu pisariaqartinneqartunik qulaajaaneq. Ilaqutariit illui oqalo-qatiginerisigut ilaqutariit illuisa pisariaqartitaat, unammilligassaat, ilisimasaat, isumassarsiaat isumalluutigisaallu qitiutinneqarluinnarsimapput.

Isumasioqatigiinneq 1-imi

peqataasut 54-iupput

Isumasioqatigiinneq 2-imi

peqataasut 51-iupput

Isumaginninnermut Aqutsisoqarfiup Ilaqutariit illui pillugit isumasioqatigiisitsinera Sisi-miuni ilaqutariit illuata ineriartorneranut assut sunniuteqarpoq. Isumasioqatigiinnerit marluk siullit kommunini tamani suleqatigiinnermut iluaqutaapput, immitsinnut isumas-sarsitippugut, aamma unammilligassat isumalluutillu assigiinngitsut pillugit eqqartuinis-satsinnut inissaqartitsisimalluta. Suliniut maannamut - sulilu - naleqartitanik pilersitseqa-taasarpoq, ingammik immitsinnut tarrarsornissatsinnut periarfissinneqarnikuugatta. Iluaqutaavog, pissutigalugu sulinikkut ataatsimoorussamik suleriaaseqartoqalernissaa-nut aqqutissiussimmat. Ataatsimoorussamik sullisseriaaseqarnermi Kalaallit Nunaanni innuttaasut sumiluunniit najugaqaraluarunik eqqortumik ikiorneqarsinnaanerannik qulakkeerinissaq sulissutigisinnaavarput. Taassuma saniatigut ilaqutariit illuinik taakkualu sulisuinik tamanna illersuutaassaaq, tassami suliniut najoqqutassat pinngor-nerinik suliaqarfiullu iluani anguniakkat patajaallisarneqarnerinik kinguneqartussaas-saaq. Taamaattumik Isumaginninnermut Aqutsisoqarfimmik kommuninilu allani Ilaquta-riit illuinik suleqateqarluni sulinerup nanginneqarnissaanut qilanaarpugut.

- taama oqarpoq Mathilde Worsøe-Petersen,
Qeqqata Kommuniani Sisimiuni Ilaqutariit illuannik aqutsisoq.

Ilaqutariit illui 16-iusut ilaatinneqarput aamma aqutsisut attaveqatigiiviniq, pingaarnertut suliassat suleriaatsillu allaaserinerinut ineriartortitseqqinnissarlu pillugit pilersitseqataatinneqarlutik. Suliniut 9 aamma Ilaqutariit illuiniit aqutsisut sulisullu peqa-tigalugit kommunit ilaqutariillu illui assigiinngitsut akornanni ataatsimoorussamik sule-riaaseqarnissamik avitseqatigiittarnissamillu qulakkeerinittumik kommunimi suliaqarfiit assigiinngitsut suleqatigiissitanngortinnerinut peqataasimavoq.

Aamma pitsaassuseq patajaatsoq sulisullu pitsaasumik ilaqutariinnik kiffartuussiniarlutik piffissaqartarnissaat qulakkeerniarlugit kommunini oqartussat immikkoortortaqarfii aamma qanimut suleqatigineqarput. Siunertaavog ilaqutariit pillugit peqatigalugillu pinaveersaartitsinikkut, ornigunnikkut katsorsaaniikkullu suliniuteqarnikkut suleqatigiin-nermik pilersitsinissaq.

Naalakkersuisut nuna tamakkerlugu angajoqqaat meeqqaminnik sumiginnaasarnerat pillugu iliussissatut pilersaarutaat 2030-ip tungaanut ingerlasoq anguniarlugu soqutigi-saqatigiit allat sulianut meeqqanut ilaqutariinnullu tunngasunik attuumassutillit, ilaatigut Majoriaq, Allorfik, peqqinnissaqarfik, politiit, ilinniartitaanikkut systemi ilaqutariit illuinik suleqateqarnerup patajaallisarneqarnissaa pillugu siunissami ilaatinneqalerumaarput.

Suliniut 10-p meeqqat inuusuttullu kinguaassiuutimikkut kannguttaatsuliorfigineqarsimasut katsorsarneqarnissaannik neqeroorutit pitsangorsassavai. Tamanna Isumaginninnermut Aqutsisoqarfiup angalasartuisa amerlineqarnerisigut pissaaq. Suliniummi Kalaallit Nunaanni tarnip pissusaanik ilisimasalinnik amerlanerusunik sulilersitsisinnanissamut sulisoriinnarnissaannullu periarfissat aamma misissorneqassapput.

Ulloq ataaseq pikkorissartoqarnissaanut piffissaliisoqarnera iluaqaaq, taamaalillutik sulisut ingerlaarnerminni sulinissaminut piukkunnarsarput.

Pinartumillu pisoqartillugu sakkussat tigussaasut apeqqutillu atorneqarsinnaasut pissarsiarivavut. Meeqqap naaperiarnissaanut ilisimasassatut attuumassuteqartumik aammattaq toqqissisimanartumik oqaloqatigiittoqartarniassamat tusatsiakkanik uppernarunnaarsitaqarpugut.

Qulequttat artornartut eqqissimasumik tigussaasumillu pissuseqarlusi paasissutissiisutigisinnaagassigit nuanneq.

10

Meeqqanik katsorsaasut angalasartut 2022-mi sulinitit Sisimiuni, Upernavimmi aamma Nanortalimmi aallartippaat, aallarnissaalluni ataatsimiinnerit 41-t, oqaloqatiginnilluni qulaajaanerit aamma/imaluunniit oqaloqatiginnilluni katsorsaanerit illoqarfinnut pingasunut agguataarlugit maannakkut ingerlanneqarput. Taamatuttaaq angajoqqaat, ilaqutariit paarsisartut aamma/imaluunniit ulloq unnuarlu paaqqinnit-tarfinni sulisut oqaloqatiginnikkut siunnersorneqarnissaminnik imaluunniit taper-sersorneqarnissaminnik neqeroorfigittarput.

Upernaamiilli illoqarfinnut pingasunut agguataarlugit ullut arfineq-marluk pikkoris-saasoqartarnikuvoq, sulisuni peqataasut 16-iniit 89-inut amerlassuseqartarsimallu-tik. Ullut pikkorissaaviusut naammassinerisa kingorna paasissutissat illoqarfiusup pisariaqarittaaanut kissaatigisaanullu tulluarsarniarlugit nalilersuisoqartarsimavoq. Meeqqriveqarfiit, atuarfinni sulisut, kommuni inunnillu isumaginninnermi suliassa-qarfimmi sulisut meeqqanik inuusuttunillu sullissisut pikkorissarneq ima oqaaserta-lerpaat:

Meeqqanik katsorsaajartorlutik angalasartut misissuutininik kalaallit kulturiannut sumiorpalussusaannullu tulluarsarsimasunik pilersitsisimapput. Misissuutit taakkua PTSD-mik nalaatalinnut aamma sakkortuumik misigisaqarsimasut katsorsarneqarnis-saannut atugassaapput. Misissuut siulleq titartakkanik oqaluttualiaavoq, tassaalluni meeqqanut PTSD-imik nalaataqartunut uuttuut. Misissuutip aappaa oqaluttualianik sammisassartaqarpoq, meeqqanut legonik suliassartaqarluni - meeqqanut sakkortuu-mik misigisaqarsimasunut uuttuutaavoq. Misiliutit marluusut Syddansk Universitet-ip (SDU) suleqatigineratigut pilersinneqarput.

2019-imi Kommune Kujallermi Ilaqutaariit illuini sulisut 25-it, tassaasut tanip pissusaa-nik ilisimasallit aamma meeqqat inuusuttullu pillugit suliassaqarfimmi sulisut, tamar-mik misissuutininik ingerlatsinissamut ilinniartinneqarput.

Nuna tamakkerlugu atugarissaarneq pillugu ilisimatusarfik aamma misissueqqissaar-tarfiup (VIVE) aamma SDU Kalaallit Nunaanni meeqqanik katsorsaallutik angalasartut paasissutissanik katersiniarnissaannik ikiorserpaat, taamaalilluni kalaallit kisitsisitaler-sorlugit misissorsinnaaneri suliniutillu sunniutaanik paasissutissaateqalerneq periar-fissaalersillugu.

Suliniut 10-p Kalaallit Nunaanni tarnip pissusaanik ilisimasallit tamarmik pikkorissar-neqarnissaannik neqerooruteqarnissaq aamma suliaraa, naatsorsuutigineqarpoq tamanna 2023-imi ingerlanneqarumaartoq.

Meeqqanik katsorsaasut angalasartut 2021-mi

“ [Meeqqanik katsorsaajartorlutik angalasartut] illoqarfiup meerartai inuusuttortaalu peqatigalugit aamma pillugit suliaat assorsuaq nuannarisimavavut sulilu (!) nuannareqalugit. Suliaminnut pikkoreqalutik sungiussisimarpalaarlutillu illoqarfimmi innuttaasut nukarliit tatiginnilersippaat, aamma katsorsaaneq tunngavigalugu piujuartussamik ataveqarfigisalerpaat, tamannalu akisussaaffeqarfittut isumagisassaraat.

- taama oqarpoq kinaassutsiminik isertuussisoq, Tasiilaq

Akunnerit 57-it

Qasigianguani atuartsinermi qulequttat aqqa-neq-marluk sammineqarput - assersuutigalugu meeqqap peqqinnartumik kinguaassiuutitigut ineriartornissaa, digitali atorlugu kinguaassiuutitigut kanngutsaaliuisarnerit, imminut toqunnisamik navianartorsiortunik nalilersuinerit, oqaloqatiginneriaatsit, pinartumik pisoqartillugu oqaloqatiginneriaatsit allarpasuillu.

Aammattaaq ilaqutariit illuat, inunnik isumagin-nittoqarfik, meeqqat atuarfiat ulluunerani paaqqinnittarfik aamma efterskole oqaloqatigiinneq aqutigalugu imajaatitsivigineqarput.

Suliniut 10-p atuartut 40-t 7. klasseniit 10. klas-senut atuartuusut saqqummiivigai, kiisalu ilinniartitsisut 18-it, atuarfimmi isumaginninnermi siunnersorti ataaseq atuarfiullu pisortaa saqqummiivigalugit.

Akunnerit 30-it

Nuummi ilinniartitsinermi qulequttat arfin-eq-marluk samminneqarsimapput. Tamatumani qitiutinneqarpoq kinguaassiuutitigut pissusilersortarnermut atatillugu aarlerinartoqarneranut ersiutit, meeqqallu kinguaassiuutitigut atonerlunneqareernerata kingorna ineriartornera, imminut ajoquserniarluni pissusilersortarneq, meeqqanik inuusuttunillu katsorsaariaatsit allarpasuillu.

Aammattaaq Kommuneqarfik Sermersuumi Nuummi suliniuteqarfimmi assigiinngitsuni oqaloqatiginnilluni imajaanernik ilisimasanillu avitseqatigiissitsinerit ingerlanneqarnikuupput.

38

Imajaanerup ingerlanneqarnera

66

Sulianut tunngatillugu ataatsimiinnerit

102

Tasiilami peqataasut katillugit

Ulloq 1. marts 2021 tarnip pissusaanik ilisimasallit katersuutsinneqareernerisa kingorna sapaatip akunneri pingasut qaangiuttut Meeqqanik katsorsaajartorlutik angalasartut pillugit suliniut siulleq aallarnisarneqarpoq.

Meeqqat 40-t

2021-mi aamma 2022 qulaajaaffiginu-pernaakkuteqarput katsorsarneqarlutillu

Sakkortuumik misigisaqarnerup kingorna katsorsaalluni oqaloqateqarnerit saniatigut angajoqqaat, ilaqutariit paarsisartut aamma/imaluunniit ulloq unnuarlu paaqqinnittarfinni sulisut oqaloqatigineqartarput, oqaloqatigiinnerni angajoqqaat siunnersorneqartarput imaluunniit tapersorsorlugit oqaloqatigineqartarlutik.

Suliniut 16-p meeqqat inuusuttullu kinguaassiuutaannik kangutsaatsuliorniartutut pissusilersortartut katsorsaaviannik Klinik Killiliisa-mik taaneqartartumik pilersit-sivoq. Siunertaavoq siunissamik meeqqanik inuusuttu-nillu kinguaassiuutitigut kangutsaatsuliortarnerup unit-sinneqarnissaa pinaveersaartinneqarnissaalu.

Klinik Killiliisa oqaluttuarpoq Kalaallit Nunaanni ammar-nerminniit ilimagisamiit amerlanerusunit saaffigineqar-simallutik.

Allorfiup, politiit, Pinerluuteqarsimasunik isumaginnittoqarfiup, Ilinniarnertuunngor-nianik siunnersuisoqarfiup aamma Klinik Killiliisap suleqatigiinneranni sulisut innut-taasoq sullinneqarnissaminut piukkunnaatilik naammattooraangamikku qanoq ilior-sinnaanerat immikkut qitiutinneqarsimavoq.

“ *Saqqummiussineq uannut pingaaruteqaqaaq. Paasissutissat saqqummiinermi pissarsiarisimasakka pillugit ikiortissaqarnera-nillu paasissutissiinissaq maanna ingerlateqqissinnaalerpakka.*

- Margrethe O. Jensen najugaqatigiit Najugaqatigiiffiit Aasianni aqutsisoq.

Klinik Killiliisa december 2021-mi katsorsaavittaarpoq, 2022 januaarimilu katsorsagas-sat siullit sullisilereerlugit. Katsorsaavik 2022 aprili pisortatigoortumik ammaansior-neqarpoq, kingornanilu saaffiginnittut ilimagisamiit amerlanerungaatsiartut tiguneqar-tarsimapput. Tamatumani nammineq piumassutsimik saaffiginninnerit aammattaq innuttaasuniit, kommuniniit pisortallu suliffeqarfiutaanniit, soorlu Pinerluuteqarsimas-unik isumaginnittoqarfik aamma Isertitsivik, saaffiginninnerit pineqarput. Katsorsaa-vimmi sulipput tarnip pissusaanik ilisimasalik ataaseq aamma tarnip pissusiinik katsor-saasartoq ataaseq, aamma katsorsaasartumik ataatsimik sulisussarsiortoqarpoq.

Ulloq 1. juli akeqanngitsumik oqarasuaatikkut oqaloqatiginnittarfik ammarneqarpoq, innuttaasut sulisullu apeqqutissaqarunik ikiorneqarusukkunilluunniit tassunga sianer-sinnaapput. Ammasarfigai sisamangornerit tamaasa nal. 12-14. Klinik Killiliisamiit kommunit tamaasa suleqatiginissat qilanaarineqarpoq.

“ *Kanngutsaatsuliornikut pingasuugaangata pingajuat nammineq meeraalluni kanngutsaatsuliorfigineqarsimasuusarpoq. Taakku uagut akisussaaffigaavut. Meeraallutik ikiorserneqarsiman-ginnerinut uagut ikiussallugit akisussaaffeqarpugut. Nammineq qanoq peroriartornissaq imaluunniit qanoq pineqarnissaq toqqar-neqarneq ajorpoq.*

- taama oqarpoq Meeqqanut, Inuusuttunut Ilaqutariinnullu Naalakkersuisoq Mimi Karlsen.

**Kalaallit Nunaanni meeqqanut inuusuttunullu atugarliortunut
pitsaanerusumik suliniuteqarnissaq pillugu kalaallit qallunaallu
oqartussaasoqarfiisa assigiinngitsunik suliallit akornanni
suleqatigiinneq**

**Anguniakkanik
malittarinninnerup
atulersitsinerullu killiffii**

Killiffik pillugu nalunaarusiaq upernaag 2022

Imai

1	Aallaqqaasiut	4
2	Paasissutissat periaaserlu	5
3	Suliniutit atuutilersinneqarnissaannut aalajangiinermi tunngaviit attuumassuteqartut	6
3.1	Nalunaarutiginnittarnerit amerlassusiisa ineriartornerat	6
3.2	Kommunit ingerlatsiviini meeqqat inuusuttullu atugarliortut pillugit suliassat suliarineqarsimangitsut	9
3.3	Meeqqanut inuusuttunullu kinguaassiutitigut kannguttaatsuliorfigineqarsimasunut katsorsarneqarnissamut periarfissat	18
4	Meeqqat inuusuttullu atugarliortut akornanni atugarissaarnermut paasinarsisitsissutit malittareqqinneqarnerat 20	
4.1	Meeqqamut persuttaanernik, angerlarsimaffinni eqqissiviillioernik aamma kinguaassiutitigut atornerluinernik/kannguttaatsulioernik nalunaarutiginninnerit.....	20
4.2	Inissiinerit amerlassusiisa ineriartornerat	22
4.3	Meeqqat inuusuttullu akornanni imminortarnej	24
5	Eqikkaaneq.....	26
6	Toqqammavigineqartut	27

1 Aallaqqaasiut

Kalaallit Nunaanni meeqqanut inuusuttunullu atugarliortunut pitsaaneruserumik suliniuteqarnissaq pillugu kalaallit qallunaallu oqartussaasoqarfiisa assigiinngitsunik suliallit akornanni suleqatigiinnermi suliniutit tamakkiisut malitseqartinneqarnissaat, anguniakkanik malitseqartitsinnermi uani siunertarineqarpoq.

Kalaallit Nunaanni meeqqanut inuusuttunullu atugarliortunut suliniutit pitsaanerulersinneqarnissaat Naalakkersuisut aamma danskit naalakkersuisui 2019-imi oktobarimi isumaqatigiissutigaa. Piffissaq ungasissoq isigalugu, meeqqanut inuusuttunullu suliniutinik patajaallisitsisussanik suliaqarnissaq atuutilersitsinissarluk suleqatigiinnermi siunertarineqarpoq, tassunga kinguaassiutitigut kannguttaatsuliornerit akiorneqarnissaat isumassugassanillu sumiginnaanerit pitsaaliorneqarnissaat ilanngullugit.

Ataatsimoorullugu suliniummi suleqatigiissitap 2020-mi innersuussutit 16-it tunniuppai, taakkulu ataatsimoorutikkaanni Kalaallit Nunaanni meeqqat inuusuttullu atugarliortut atugaannik pitsanngorsaaqataassasussapput meeqqallu pisariaqartitaasa sallinneqartuarnissaannik qulakkeerinnittussaallutik. Innersuussutigineqartut suliniutinut 16-inut aallartinneqareersunut piviusunngortinneqassapput.

Meeqqat inuusuttullu atugarliortut akornanni atugarissaarnissaq pillugu suliniutissatut siunnersutigineqartunut atuutilersitsinissami aalajangiinnermi tunngaviit pingasut, kiisalu paasinarsitsissutit pingasut ingerlaavartumik ataqatigiissillugulu aaqqissuussamik malitseqartinneqarput:

Suliniutit 16-it atuutilersinneqarnissaannut piumasaqaatit:

- Nalunaarutiginnittarnerit amerlassusiisa ineriartornerat
- Kommunit ingerlatsiviini meeqqat inuusuttullu atugarliortut pillugit suliassat suliarineqarsimangitsut
- Meeqqanut inuusuttunullu kinguaassiutitigut kannguttaatsuliorfigineqarsimasunut katsorsarneqarnissamut periarfissat

Meeqqat inuusuttullu atugarliortut akornanni atugarissaarnermut paasinarsitsissutit:

- Meeqqamut persuttaanernik, angerlarsimaffinni eqqissiviilliornerik aamma kinguaassiutitigut atornerluinernik/kannguttaatsuliornerik nalunaarutiginninnerit
- Inissiinerit amerlassusiisa ineriartornerat
- Meeqqat inuusuttullu imminut toquttartut amerlassusaat

Piffissami 2021-miit 2023-mut anguniakkat eqquutinneqarneri pillugit inerniliussat ukiumut marloriarluni paasissutissiissutigineqartassapput.

Patajaanneruserumik suliniuteqarnikkut kiisalu taamaaliornepur meeqqanut inuusuttunullu atugarliortunut, taakkulu ilaqaataannut pingaaruteqarnera, politikikkut- periusissiatigullu oqartussaasoqarfiit assigiinngitsunik suliallit akornanni sulinerup ingerlaavartumik malittarineqarnissaa siunertarineqarpoq.

2022-mi ukiup affaani siullermi nalunaarusiami, aalajangiinnermi tunngavinnut paasinarsitsissutinullu arfinilinnut killiffik siulleq uani pineqarpoq. Killiffik pillugu nalunaarusiaq Kalaallit Nunaanni Meeqqanut, Inuusuttunut Ilaqutariinnullu Naalakkersuisoqarfiup, Kalaallit Nunaata, Kalaallit Nunaanni Isumaginninnermut Aqutsisoqarfiup aamma Danmarkimi Socialstyrelsen suleqatigiinnerisigut suliarineqarpoq.

2 Paasissutissat periaaserlu

Aalajangiinermi tunngaviit paasinarsisitsissutillu qulaani taaneqartut malillugit, nalunaarusiornermi uani suliniutit qinikkat suliniutillu tamakkiisup atuutilersinneqarneranni paasinarsisitsissutit malittareqqinneqassapput. Kalaallit Nunaanni meeqqat inuusuttullu atugarliortut pillugit pissutsinut tunngatillugu paasissutissanik katersinissamut tunngavik periarfissallu pillugit patajaallisitsinissaq, anguniakkanik malitseqartitsinermi pingaarnertut siunertarineqarpoq, tassunga aalajangiinermi tunngaviit qitiusut paasinarsisitsissutillu ineriartorinerisa malinnaavigineqarnerat, assersuutigalugu nalunaarutiginnittarnerit ilanngullugit.

Anguniakkanik naammassinninnerup suliniutit, taakkunungalu atatillugit suliniutit pilersinneqartut, sunniutaat toqqaannartumik takuneqarsinnaangillat, tassami kisitsisit ineriartoratarsinnaaneri paasissutissat aamma/imaluunniit pissutsit allat, suliniutit ataasiakkaat avataaniittut, annertunerusumik ukkatarineqarnerat kisitsisit ineriartornerannut pissutaaqataasinnaammata. Taamatutaaq Kalaallit Nunaanni meeqqat inuusuttullu atugarliortut pitsaaneruserumik atugaqalernissaannut suliniutit patajaallisarneqarnissaannik suliaqarnerup saniatigut anguniakkanik naammassinninniarneq suliniutit peqatigalugit suliarineqarput, tassani immaqa aatsaat suliniuteqareernerup kingornatigut piffissaq ungasissoq isigalugu sunniutaat kisitsisitigut takuneqarsinnaalertussaapput.

Paasissutissanik pissarsiviit nalunaarsueriaatsillu pillugit nangaassutit pingaarnertit boks 1-imi boks 2-milu allaaserineqarput.

Boks 1: Paasissutissanik pissarsiviit aamma paasissutissanik nalunaarsuinerit

Anguniakkanik naammassinninniarnermi paasissutissanik pissarsivittut kommunit, Naatsorsueqqissaartarfiup paasissutissaataasivia misissuinerillu attuumassuteqartut allat ilaapput, aamma misissueqqissaarnerit Kalaallit Nunaanni meeqqanut inuusuttunullu atugarliortunut tunngasut. Kisitsisinik pissarsiarineqarsinnaasunik nutaanerpaanik naatsorsuinerit tunngaveqarput, taamaattumillu nalunaarutiginninnermut piffissamut naleqqiullugu kinguaattoorsimasinnaallutik. Ajornangiffiini kisitsisit ukiut affakkaarlugit naatsorsorneqarput. Suliniutit aallartinginneranni aallaavissaqarumalluni aamma paasissutissat pillugit katersuisoqarpoq, assersuutigalugu kommunini nalunaarutiginninnerit suliniutit aallartinnissaasa ukiuini siuliini.

Kisitsisit aallaavittut nuna tamakkerlugu naatsorsorneqassapput, naatsorsornerinilu kommunit tamanit kisitsisinik pissarsisoqarsinnaangippat, kommunikkaarlugit naatsorsorneqassallutik. Meeqqat inuusuttullu atugarliortut kinaassusaasa isertuunnissaat qulakkeerniarlugu kisitsisit illoqarfinnut imaluunniit nunaqarfinnut ataasiakkanut tunngatinneqassangillat. Kiisalu kisitsisit 0-imiit 17-inut ukiulinnut aamma 18-iniit 23-nut ukiulinnut ajornangiffiini attuumassuteqarfiinilu immikkoortinneqassapput.

Boks 2: Paasissutissat pillugit nalornissutit

Nalunaarutiginninnerit pillugit paasissutissat kommuninit katersorneqartut qanoq tatiginartigineri nalornissutigineqarpoq, kommunit nalunaarutiginninnermut atorsinnaasaannik qitiusumik ataqatigiimmik aaqquissuussinermik peqanngimmat. Paasissutissat assannik/pappiaqqatigut katersugaapput, kommuninilu assigiinngitsuni sulianik ataasiakkaanik naatsorsueriaatsit assigiinngitsuusinnaallutik. Nalunaarutiginninnerit pillugit paasissutissat kommuninut allakkatigut, mailkkut allatulluunniit nalunaarutigineqartuneersuupput, atuarfiit, paaqqinniffiit, suliatigut allanik suliaqartartut, innuttaasut il.il. Meeqqanut suliat pillugit paasissutissat kommunini sulianik suliarinnittartut allassimaffiannit pissarsiarineqarsimapput. Nalornissutaavoq meeqqat pillugit suliat suli ingerlanneqartunit sulianeernersut imaluunniit paasissutissat naammassineqareersimasussaagaluartuneernersut taamaalillutillu suliassat allassimaffiiniittussaangikkaluartut. Aamma nalorniarpoq paasissutissat allanik nassuiaatissartaqanngitsut tamarmik isumaginninnermi sulianut attuumassuteqarnersut imaluunniit innarluuteqartut pillugit suliat aamma taakkunani ilaanersut.

Taamaattumik paasissutissat kommunineersut tunngavigalugit kisitsisit ineriartorsinnaanerat eqqarsaatigalugu paasinninnermi/naliliinermi immikkut ittumik nangaassuteqartariaqarpoq. ESDH-mik ataqatigiimmik aaqquissuussinerup atuutilersinneratigut, suliaqarnerup saniatigut ingerlanneqartukkut, paasissutissat kommunineersut pitsaassusiat ungasinnerusok eqqarsaatigalugu pitsaanerulissasut ilimagineqarpoq. Aalajangiinermut tunngavinni paasinarsisitsissutinilu ataasiakkaani paasissutissanik pissarsiviit pillugit nalornissutit annertuneruserumik itisilerneqarput.

3 Suliniutit atuutilersinneqarnissaannut aalajangiinermi tunngaviit attuumassuteqartut

Kalaallit Nunaanni meeqqanut inuusuttunullu atugarliortunut suliassaqarfimmi suliniutit patajaallisarneqarnissaannut suliniutit toqqakkat atuutilersinneqarnissaannut naleqqiullugu aalajangiinermi tunngaviit malitseqartinneqarnerat ilisaritinneqassapput.

3.1 Nalunaarutiginnittarnerit amerlassusiisa ineriartornerat

Siusissukkut iliuseqarneq pitsaaliuinerlu pillugit innersuussutinut 1-imiit 3-mut kiisalu, taama tulleriillutik, meeqqat inuusuttullu pillugit suliassat sularineqarsimanngitsut ikilisarnissaannut aamma kommunini sulianik sularinnittarnerup tapersorsorneqarnissaannut innersuussutinut 5-imut aamma 6-imut aalajangiinermut tunngavik attuumassuteqarpoq.

Naatsorsuineq: Nalunaarutiginninnerit amerlassusiisa ineriartornerat ima naatsorsorneqarpoq: nalunaarutiginninnerit katillugit amerlassusaat, meeqqat nalunaarutigineqarsimasut amerlassusaat aamma meeqqanut 0-imiit 17-inut ukiulinnut tamarmiusunut naleqqiullugu meeqqat nalunaarutigineqarsimasut pillugit agguagarsiat annertussusaat.

Nalunaarutiginninnerit pillugit paasissutissat katersorneqartut qanoq tatiginartigineri nalornissutigineqarpoq, tassami kommunit nalunaarutiginninnermut atorsinnaasaannik qitiusumik ataqatigiimmik aaqqissuussinermik peqanngimmat. Tassani ESDH-mik ataqatigiimmik aaqqissuussap pilersinnissaanut utaqqimaarneqarpoq. Taamaattumik nalunaarutiginninnermut tunngatillugu paasissutissat kommuninut allakkatigut, mailikkut allatulluunniit ass. atuarfinniit, paaqqinnittarfinniit, sulianik ilisimasalinnit allaniit, innuttaasuniit il.il. nalunaarutigineqartuneersuupput.

Nalunaarusiornermut uunga kommuninit tamanit tallimanit 2021-mi nalunaarutiginninnerit x-it tiguneqarsimapput. Taamaattorli Avannaata Kommunianut nalunaarutiginninnerit Ilulissanuinnaq attuumassuteqarput,

3.1.1 Kommune Kujallermi meeqqat inuusuttullu pillugit nalunaarutiginninnerit

2021-mi meeqqat inuusuttullu 0-17-inut ukiullit pillugit Kommune Kujallermi nalunaarutiginninnerit 827-usimapput, takuuk Nalunaarsuiffik 3.1.1. 2020-mut naleqqiullugu 107 pct.-imik qaffariarneruvoq. Kommuni naapertorlugu qaffariaatsip ilaa nalunaarutiginninnerit nalunaarsorneqartarnerisa pitsanngorsimanerannik pissuteqarsinnaavoq. Taamaattorli nalunaarutiginninnerit qaffariarsimanerat nalunaarsorneqartarnerup pitsanngorsimanerannik, nalunaarutiginninnerit ilumoortumik qaffariarsimanerannik imaluunniit taakku ataatsikkoornerannik pissuteqarnerisq nalunaarutigineqarsinnaanngilaq. Nalunaarutiginninnerit amerlassusaasa qaffariaateqarsimanerat aamma meeqqat inuusuttullu nalunaarutigineqarsimasut amerlassusaasa qaffariarsimanerannik kinguneqarpoq. Tassa imaappoq meeqqat inuusuttullu kommunimiittut 0-17-inut ukiullit tamarmik 25 pct.-ii 2021-p ingerlanerani nalunaarutigineqarsimapput.

Nalunaarsuiffik 3.1.1 Kommune Kujallermi nalunaarutiginninnerit, 2019 - 2021

	2019	2020	2021
Nalunaarutiginninnerit katillutik	343	399	827
Meeqqat inuusuttullu nalunaarutigineqartut amerlassusaat	224	233	380
Meeqqat inuusuttullu nalunaarutigineqartut nutaat amerlassusaat	56	75	125

	2019	2020	2021
Kommunimi meeqqat inuusuttullu amerlassusaat	1503	1517	1504
Meeqqat inuusuttullu nalunaarutigineqarsimasut pillugit aggornerup annertussusaa	15 pct.	15 pct.	25 pct.

Nalunaarsuut: Kommunimi meeqqat 0-imiit 17-inut ukiullit 1. julimi amerlassusaat
Tigusiffik: Kommune Kujalleq aamma Naatsorsueqqissaartarfimmit innuttaasut amerlassusaat tunngavigalugit nammineq naatsorsuinerit

3.1.2 Kommuneqarfik Sermersuumi meeqqat inuusuttullu pillugit nalunaarutiginninnerit

Nalunaarsuiffik 3.1.2 naapertorlugu Kommuneqarfik Sermersuumi 2021-mi meeqqat inuusuttullu 0-17-inut ukiullit akornanni nalunaarutiginninnerit 2.513-iusimapput, taannalu 2020-mut naleqqiullugu 22 pct.-imik qaffariarnerulluni. Nalunaarutiginninnerit amerlassusaasa qaffariarsimanerannut pissutaavoq 2020-p ukiuata siuliani aamma kingornani nalunaarutiginninnerit ikinnerusimanerat. Taamaattumik 2021-mi nalunaarutiginninnerit amerlassusaat 2019-imi nalunaarutiginninnerit amerlassusaannut naapertuuppoq. Kommunimi meeqqat inuusuttullu 0-17-inut ukiullit tamarmik akornanni minnerpaamik 15 pct. 2021-mi nalunaarutigineqarsimapput¹.

Nalunaarsuiffik 3.1.2 Kommuneqarfik Sermersuumi nalunaarutiginninnerit, 2019 - 2021

	2019	2020	2021
Nalunaarutiginninnerit katillutik	2656	2065	2513
Meeqqat inuusuttullu nalunaarutigineqartut amerlassusaat	1087	1001	852*
Meeqqat inuusuttullu nalunaarutigineqartut nutaat amerlassusaat			321*
Kommunimi meeqqat inuusuttullu amerlassusaat	5598	5569	5668
Meeqqat inuusuttullu nalunaarutigineqarsimasut pillugit aggornerup annertussusaa	19 pct.	18 pct.	15 pct.*

Nalunaarsuut: Kommunimi meeqqat 0-17-inut ukiullit amerlassusaasa ulloq 1. juli naatsorsorneqarnerat, Naatsorsueqqissaartarfik naapertorlugu.

* Nalunaarutiginninnerit sulianik suliarinnittarnermik periaatsimut cpr-normumik ikkussiffigineqarsimangitsut arlaliupput. Taamaattumik meeqqat nalunaarutigineqarsimasut amerlassusaat aggornerallu kisitsisaavoq ikinnerpaamik tunngaveqartoq.

Tigusiffik: Kommuneqarfik Sermersuumit nalunaarutiginninnerit pillugit kisitsisit aamma Naatsorsueqqissaartarfimmit innuttaasut amerlassusaat pillugit paasissutissat tunngavigalugit nammineq naatsorsuinerit.

3.1.3 Qeqqata Kommuniani meeqqat inuusuttullu pillugit nalunaarutiginninnerit

Nalunaarsuiffik 3.1.3 naapertorlugu Qeqqata Kommuniani 2021-mi meeqqat inuusuttullu 0-17-inut ukiullit akornanni nalunaarutiginninnerit 901-iusimapput, taannalu 2020-mut naleqqiullugu naapertuulluni. Kommunimi meeqqat inuusuttullu 0-17-inut ukiullit tamarmik akornanni minnerpaamik 22 pct. 2021-mi nalunaarutigineqarsimapput².

¹ Nalunaarutiginninnerit sulianik suliarinnittarnermik periaatsimut cpr-normumik ikkussiffigineqarsimangitsut arlaliupput. Taamaattumik meeqqat nalunaarutigineqarsimasut amerlassusaat kisitsisaavoq ikinnerpaamik tunngaveqartoq.

² Suli isumaginninnikkut pigaartut nalunaarutaat allat 47 pigineqarput, taakku akornanni kommunip oqaatigisinnaannaangilaa qassit meeqqanut inuusuttunullu tunngasuunersut.

Nalunaarsuiffik 3.1.3 Qeqqata Kommuniani nalunaarutiginninnerit, 2019 – 2021

	2019	2020	2021*
Nalunaarutiginninnerit katillutik	812	903	901
Meeqqat inuusuttullu nalunaarutigineqartut amerlassusaat			524
Meeqqat inuusuttullu nalunaarutigineqartut nutaat amerlassusaat			382
Kommunimi meeqqat inuusuttullu amerlassusaat	2337	2341	2383
Meeqqat inuusuttullu nalunaarutigineqarsimasut pillugit aggornerup annertussusaa			22 pct.

Nalunaarsuut: Kommunimi meeqqat 0-17-inut ukiullit amerlassusaasa ulloq 1. juli naatsorsorneqarnerat, Naatsorsueqqissaartarfik naapertorlugu. Isumaginninnermi pigaartut nalunaarutaat 49 pigineqarput, taakku akornanni kommunip oqaatigisinnaannaangilaq cpr-normunut qassinut tunngasuunersut.

Tigusiffik: Qeqqata Kommunianit nalunaarutiginninnerit pillugit kisitsisit aamma Naatsorsueqqissaartarfimmit innuttaasut amerlassusaat pillugit paasissutissat tunngavigalugit nammineq naatsorsuinerit.

3.1.4 Kommune Qeqertalimmi meeqqat inuusuttullu pillugit nalunaarutiginninnerit

2021-mi meeqqat inuusuttullu 0-17-inut ukiullit pillugit Kommune Qeqertalimmi nalunaarutiginninnerit 224-usimapput, takuuk Nalunaarsuiffik 3.1.4. Ukiut siulii pillugit kisitsisinik tiguisoqarsimangilaq, taamaammallu piffissap ingerlasimanera najoqqutaralugu nalunaarutiginninnerit qanoq ineriartorsimanersut nalilerneqarsinnaanatik. Kommunimi meeqqat inuusuttullu 0-17-inut ukiullit tamarmik akornanni 10 pct.-it 2021-mi nalunaarutigineqarsimapput.

Nalunaarsuiffik 3.1.4: Kommune Qeqertalimmi nalunaarutiginninnerit, 2021

	2019	2020	2021
Nalunaarutiginninnerit katillutik			224
Meeqqat inuusuttullu nalunaarutigineqartut amerlassusaat			150
Meeqqat inuusuttullu nalunaarutigineqartut nutaat amerlassusaat			50
Kommunimi meeqqat inuusuttullu amerlassusaat			1520
Meeqqat inuusuttullu nalunaarutigineqarsimasut pillugit aggornerup annertussusaa			10 pct.

3.1.5 Ilulissani, Avannaata Kommuniani meeqqat inuusuttullu pillugit nalunaarutiginninnerit

Nalunaarsuiffik 3.1.5 naapertorlugu Ilulissani 2021-mi meeqqat inuusuttullu 0-17-inut ukiullit akornanni nalunaarutiginninnerit 427-iusimapput, taannalu 2019-imut 2020-mullu naleqqiullugu qaffariarnerulluni. 2021-mi nalunaarutiginninnerit amerlassusaat 2020-mut naleqqiullugu 36 pct.-imik qaffariarsimavoq. Avannaata Kommuniata ilisimatitsissutigaa qaffaamerup ilaa 2021-mi meeqqat amerlavallaanngitsut immikkut ittumik qasseeriartumik nalunaarutigineqarsimanerannik pissuteqartoq, aammalu kommunip tungaaniit sulisut meeqqanut tunngasunik suliaqartartut nalunaarutiginnittusaaanerannik nalunaarfigineqarnissaat ukkatarineqarneranik. Meeqqat inuusuttullu 2021-mi nalunaarutigineqarsimasut amerlassusaat ataatsimoortoq naatsorsorneqarsimangilaq, aamma meeqqat inuusuttullu akornanni nalunaarutigineqartartut

tamarmiusunit aggornera naatsorsorneqarsinnaanani. Kommune tamakkerlugu paasissutissanik pissarsisoqarsinnaasimanngilaq, taamaattumik kisitsisit Ilulissanuinaq tunngapput.

Nalunaarsuiffik 3.1.5 Ilulissani, Avannaata Kommuniani nalunaarutiginninnerit, 2019 – 2021

	2019	2020	2021
Nalunaarutiginninnerit katillutik	341	313	427
Meeqqat nalunaarutigineqartut katillutik			
Meeqqat nalunaarutigineqartut nutaat katillutik			69
Kommunimi meeqqat amerlassusaat	1219	1236	1225
Meeqqat nalunaarutigineqarsimasut pillugit agguagarsiap annertussusaa			

Nalunaarsuut: 1. julimi Ilulissani meeqqat 0-imiit 17-inut ukiullit amerlassusaat Naatsorsueqqissaartarfik malillugu.
Tigusiffik: Avannaata Kommunianit nalunaarutiginninnerit kisitsisit aamma Naatsorsueqqissaartarfimmit paasissutissat tunngavigalugit nammineq naatsorsuinerit.

3.2 Kommunit ingerlatsiviini meeqqat inuusuttullu atugarliortut pillugit suliassat sularineqarsimanngitsut

Paasinarsisitsissut suliniut 5-imut, tassa meeqqat inuusuttullu pillugit suliassat sularineqarsimanngitsut amerlassusaasa ikilisarnissaannut, piffissarlu ungasinnerusoq eqqarsaatigalugu suliniut 6-imut, tassa sullissinerup pitsaassusaata malunnaatilimmik qaffanneqarnissaanut kommuninilu ESDH-mik ataqatigiimmik aaqjissuussamut ataatsimoorussamut aamma tunngalluni.

Naatsorsuineq: Suliassani taamaaliornissamut tunngavilinni, naleqquttumik tapersersuinerimik aalajangiiffineqanngitsut imaluunniit suli aallartitsiviunngitsut (suliniuteqarneq, katsorsaaneq, angerlarsimaffiup avataanut inissiineq il.il.) kommunit ingerlatsiviini meeqqat inuusuttullu atugarliortut pillugit suliassat uninngatinneqartut suli amerlassusiattut naatsorsorneqartarput.

Aammattaq nalunaarutiginninnerup qanoq ilinerani takkunneraniit tapersersuinerup/ikiorsiinerup aallartinneqarneranut suliassanik sularinninnerup siviussusaa naatsorsorneqartarpoq, tamannalu suliap qanoq siviutigisumik uninngatinneqarsimaneranut takussutissaavoq. Tamanna tunngavigalugu tapersersuinerimut naleqquttumut (suliniarneq, suliamik ingerlatsineq/katsorsaaneq, inissiineq il.il.) aallartitsinissamut piffissarititaasut suliannik ingerlatsinermi eqqortinneqarsimanersut nalilerneqassaaq.

Suliassat sularineqartarsimanngitsut naatsorsuiffineqarniassammata, oqartussaasunut ilitsersuut malillugu, nalunaarutiginninnerup takkunneraniit naleqquttumik tapersersuinerimik aallartitsineq tikillugu suliannik sularineqarsimanermik ersersitsinnaasunik kommuninit paasissutissanik arlalinnik pisariaqartitsisoqarpoq (Styrelsen for Forebyggelse og Sociale Forhold, 2020):

- nalunaarutiginninneq qanga takkupa
- isumaginninnikkut sulinerimik misissuinerimik aallartitsisoqarnissaanut tunngavissaqarnerisooq pillugu qanga aalajangiisoqarpa
- qanga isumaginninnikkut sulinerimik misissuisoqarpa
- qanga iliuusissatut pilersarusiorneq sularineqarpa naammassineqarlunilu
- qanga iliuusissatut pilersaarut tunngavigalugu tapersersuinerimik aallartitsisoqarpa
- qanga suliniuteqarnissamik aalajangiisoqarpa, tassunga assersuutigalugu angerlarsimaffiup avataanut inissinneqarnissaq imaluunniit ilaqutariinnik katsorsaaneq ilanngullugit

Aamma kommunit tamarmik immikkut meeqqanut inuusuttunullu tunngasunik suliassa katillutik qanoq amerlatiginerat kiisalu suli ataqatigiimmik qiviassallugu tulluartsuussaaq, pissutigalugu

sumiginnaanerup annertussusaa eqqarsaatigalugu Kalaallit Nunaanni Isumaginninnermut Aqutsisoqarfimmit ernumanassutsimut uuttuut aallaavigalugu kommunit sulimmata. Ernumanassutsimut uuttuut kommuninit suliassat suliarineqalerneriniilli atorneqartarpoq meeqqap qanoq annertutigisumik navianartorsiornerata annertussusilerneqarnissaanut:

- **Qorsuk – navianartorsiorneq annikitsoq:** Suliani taakkunani meeraq, misigissutsitigut, pissusilersormigut inooqataanikkullu nalinginnaasumik ineriartortarpoq. Suliat taakku ulluinnarni aaqqinneqarsinnaapput, tassani angajoqqaat ulluunerani paaqqinnittarfimmit imaluunniit atuarfimmit siunnersorneqaqullutik saaffiginnissinnaallutik.
- **Aappalungusersoq – navianartorsiorneq:** Suliani taakkunani meeraq arlaannik ajortoqarneranik annikitsumik takutitsisarpoq. Suliat taakku iliuuseqarnissamik piumasaqarfiupput, tassani ulluunerani paaqqinnittarfik, atuarfik, pitsaaliuineramik suliallit imaluunniit isumaginninnermik ingerlatsivik angajoqqaanik suleqateqateqartussaapput.
- **Aappaluttoq – navianartorsiorneq annertoq:** Suliani taakkunani meeraq sivisuumik artorsartinneqarsimasarpoq arlaannillu ajortoqarneranik erseqqissumik takutitsisarluni. Suliat taakku piaarnerpaamik iliuuseqarnissamik piumasaqarfiupput. Isumaginninnermik ingerlatsivik oqartussaasoqarfiillu allat soorlu Politiit, Peqqinnissaqarfik ulloq unnuarlu paaqqinnittarfik allallu sulianut taakkununga akuupput.

Qalipaait taakku pingasut tamarmik iliuuseqarnissamik piumasaqarfiupput, kisianni assigiinngitsunik annertussusilinnik piumasaqarfiunnarlutik. Suliassat qanoq nanertuitigineramik naatsorsuineri iliuuseqarnissamik aallartitsisoqarsimatillugu iliuuseqarneq suna aallarnerneqarsimasinnaanersoq takuneqarsinnaanngilaq, kisianni suliat qorsuusut aappalungusersuusut aamma aappaluttuusut ineriartornerisa piffissap ingerlanerani suliat ilungersunarnerpaat pillugit agguagarsiaq milliartornersoq takutissinnaavaat.

Suliassat suliarineqarsimanngitsut naatsorsorneqarnerisa massakkorpiaq killiffiat

Killiffik pillugu nalunaarusiami matumani atugassatut kommunini tamani meeqqat inuusuttullu pillugit suliat tamarmiusut naatsorsorneqarsinnaasimapput. Nalornissutaavoq meeqqat pillugit suliat amerlassusaat tamaasa suli ingerlanneqartuunersut imaluunniit kisitsisit aamma sulianik naammassineqareersimasussaagaluartunit ilaqarnerisut, taamaalillutillu suliassat allassimaffiiniittussaanngikkaluarlutik. Kommunini suliani meeqqanut inuusuttunullu tunngasuni isumaginninnikkut sulineri misissuineri pisariaqartitsisutut nalilernerqarsimanersut naatsorsorneqarnerat periarfissaasimavoq. Suliani isumaginninnikkut sulineri misissuineri pisariaqartitsisutut nalilernerqarsimasuni suliat qassit isumaginninnikkut sulineri misissuiffiqineqarsimanersut naatsorsorneqarsinnaasimavoq. Aamma suliani tamarmiusuni qassit iliuusissanik pilersaaruseriusimanersut naatsorsussallugu periarfissaasimavoq. Tapersersuineri katsorsaanermilluunniit aallartitsisoqarsimanersuq imaluunniit angerlarsimaffiup avataanut inissinissamik aalajangiisoqarsimanersuq massakkut naatsorsorneqarsinnaanngilaq. Taamaattumik suliassat suliarineqarsimanngitsut imaluunniit sulianik suliarinninnerup sivisussusaa pillugu naatsorsuinissaq nalunaarusiorneri matumani ajornarsimavoq. Naatsorsuutigineqarpoq suliamik suliarinnittarnermut EDSH-mik ataqatigiimmik aaqquussap atortuulersinneqarnerata kingorna kisitsisit suli amerlanerusut pissarsiarineqarsinnaajumaartut.

Killiffik pillugu nalunaarusiami uani ernumanassutsimut uuttuut malillugu kommunit suliassaasa qanoq annertutiginerannik naatsorsuinerit saniatigut suliassat qanoq nanertuitigerat naatsorsussallugu periarfissaasimavoq.

Kisitsisit kommunit suliassaasa suliassallu qanoq nanertuitiginissaannut allattorsimaffii tunngavigalugit assaat atorlugit naatsorsorneqarsimapput, siunissamilu killiffiit pillugit nalunaarusiassat eqqarsaatigalugit ingerlaavartumik nutarsarneqartassallutik annertusarneqartassallutillu. Kommunin 2022-mi ingerlaavartumik

ESDH-mik ataqatigiimmik aaqjissuussaq nutaaq atulersikkiartuaassavaat, taamaammallu imaassinnaavoq kommunit siunissami kisitsisinik nalunaaruteqartariaasiat allangortinneqartoq.

Naatsorsuinermit matumunnga kommunit sisamat suliassaannut suliassallu qanoq nanertuitiginissaannut allattorsimaffiini ilaapput:

- Kommune Kujalleq (kisitsisit nutarsagaanngitsut)
- Qeqqata Kommunia
- Kommune Qeqertalik
- Avannaata Kommunia

Kommuneqarfik Sermersuup meeqqanut tunngasut suliat amerlassusaat nassiuussimavaa, kisianni suliassat qanoq nanertuutiginissaannut paasissutissanik ilanngussisimangilaq.

3.2.1 Kommune Kujallermit meeqqat pillugit suliat suliarineqarsimangitsut

Kommune Kujallermit meeqqat pillugit sulianut kisitsisit 2021-mili killiffiit pillugit nalunaarusiap suliarinerata kingorna nutarsarneqarsimangillat, nalorninarmat kisitsisit februar 2022-mit tiguneqartut Kommune Kujallermit tarmarmut tunngasuunersut.

September 2021-mi Kommune Kujallermit meeqqat pillugit suliat 440-usimasut 0-imiit 17-inut ukiulinnut kisitsisit takutippaat, takuuk Nalunaarsuiffik 3.2.1. Suliani 222-ni isumaginninnikkut sulinermit misissuinissamik pisariaqartitsisoqarsimavoq, taakkunanngalu 47-t isumaginninnikkut sulinermit misissuiffiusimapput, taakkulu 21 pct.-inut naapertuupput. Meeqqat pillugit suliani tamarmiusuni suliani 56-ini iliuusissatut pilersaarusiortoqarsimavoq.

September 2021-mi Kommune Kujallermit 18-iniit 23-inut ukiulinnut suliat 14-usimasut kisitsisit takutippaat. Suliani 5-ni isumaginninnikkut sulinermit misissuinissamik pisariaqartitsisoqarsimavoq, taakkunanngalu 1 isumaginninnikkut sulinermit misissuiffiusimapput, taannalu 20 pct.-inut naapertuuppoq. Inuusuttut 18-23-nut ukiullit akornanni suliat tamarmiusut akornanni suliani 2-ni iliuusissatut pilersaarusiortoqarsimavoq.

Tapersersuinermit katsorsaanermilluunniit aallartitsisoqarsimanersoq imaluunniit angerlarsimaffiup avataanut inissuinissamik aalajangiisoqarsimanersoq massakkut naatsorsorneqarsinnaanngilaq. Taamaattumik tapersersuisoqassappat tapersersuinerup aallartitsinissaa eqqarsaatigalugu, suliassat suliarineqarsimangitsut imaluunniit sulianik suliarinnerup sivissusaa pillugu naatsorsuinissaq ajornarsimavoq.

Nalunaarsuiffik 3.2.1 Suliaterlassusaat, Kommune Kujalleq, september 2021

	Suliat katillugit	Isumaginninnikkut sulinermit misissuinissamik pisariaqartitsisut	Isumaginninnikkut sulinermit misissuineq naammassineqarsimavoq	Iliuusissatut pilersaarut suliarineqarpoq	Aallartinneqarsimasut tapersersuineq imalt. inissiineq
0-iniit 17-inut ukiulinnut amerlassutsit	440	222	47 (21 pct.)	56	-
18-iniit 23-inut ukiulinnut amerlassutsit	14	5	1 (20 pct.)	2	-

Nalunaarsuut: Suliater isumaginninnikkut sulinermit misissuiffiqarnissamik pisariaqartitsiffiusut amerlassusaat naatsorsorneqarput, tassaasut apeqqummut isumaginninnikkut sulinermit misissuiffiqarnissamik pisariaqartitsisoqarneranut "Aap"-imik akineqarsimasut. Taamatullu isumaginninnikkut misissuinerit aamma iliuusissat pillugit suliater naammassineqarsimasut amerlassusaat

naatsorsorneqarsimapput suliat amerlassusiattut "Aap"-imik akineqarsimasut imaluunniit isumaginninnikkut misissuisoqarnissaanut imaluunniit iliuusissanut pilersaarusiat naammassineqarnissaanut ullussalerneqarsimasunut. Taamaattumik suliat sinneri tassaapput pisariaqartitsisoqarneranik apeqqummut tassunga "Naagga"-mik akissuteqarfiusut aamma suliani isumaginninnikkut misissuiffigineqarnissamik pisariaqartitsisoqarnera, isumaginninnikkut misissuiffiginnittoqarsimanersaq imaluunniit iliuusissat pilersaarusiortoqarsimanersaq ilisimaneqanngitsut tassani pineqarlutik.

* Kinaassutsimik isertuussineq qulakkeerniarlugu kisitsit nalunaarutigineqarsinnaanngillat.

Tigusiffik: Kommune Kujallermit paasissutissat tunngavigalugit nammineq naatsorsuinerit.

Nalunaarsuiffik 3.2.2-mi takutinneqarpoq 0-imiit 17-inut ukiulinnut aamma 18-init 23-nut ukiulinnut ernumanassutsimut uuttuummut naleqqiullugu suliat qanoq nalilerneqarsimanersut.

0-imiit 17-inut ukiulinnut suliat 35 pct.-ii qorsuupput, 34 pct.-ii aappalungusersuupput aamma 14 pct.-ii aappaluttuusullutik. Tamatuma saniatigut suliat 77-it, sinneruttunut 18 pct.-inut naapertuuttut, ernumanassutsimut uuttuummut naleqqiullugit nalilerneqarsimanngillat.

18-init 23-nut ukiulinnut suliat 21 pct.-ii qorsuusut kisitsisit takutippaat. Kinaassutsimik isertuussineq qulakkeerniarlugu suliat qassit aappalungusersuunersut aamma aappaluttuunersut nalunaarutigineqarsinnaasimanngillat. Tamatuma saniatigut suliat 8-it 57 pct.-inut naapertuuttut ernumanassutsimut uuttuummut naleqqiullugit nalilerneqarsimanngillat.

Nalunaarsuiffik 3.2.2 Kommune Kujalleq, september 2021-mi ernumanassutsimut uuttuummut naleqqiullugu nalilerneqarsimasut suliat amerlassusaat

Ukioq	Suliat katillugit	qorsuk	aappalungusersoq	aappaluttoq	ilisimaneqanngilaq
0-init 17-nut ukiulinnut (sulianit tamanit) agguagarsiat	440	152 (35 pct.)	148 (34 pct.)	63 (14 pct.)	77 (18 pct.)
18-init 23-nut ukiulinnut (sulianit tamanit) agguagarsiat	14	3 (21 pct.)	*	*	8 (57 pct.)

Nalunaarsuut: * Kinaassutsimik isertuussineq qulakkeerniarlugu kisitsit nalunaarutigineqarsinnaanngillat.

Tigusiffik: Kommune Kujallermit paasissutissat tunngavigalugit nammineq naatsorsuinerit.

3.2.2 Kommuneqarfik Sermersuumi meeqqat pillugit suliat suliarineqarsimanngitsut

Kommuneqarfik Sermersuumi meeqqat pillugit suliat amerlassusaat meeqqanut inuusuttunullu 0-17-inut ukiulinnut, 18-23-nut ukiulinnut aamma ukiui ikkunneqarsimanngitsunut immikkoortiterlugit naatsorsorneqarput. Killiffiit pillugit nalunaarusiamut matumunnga atugassat ulloq 31. december 2021 killigalugu suliat ukiunut immikkoortitaarlugit naatsorsorneqarsinnaasimanngillat.

Malugeqquneqarpoq kisitsisit tassaammata Kommuneqarfik Sermersuumi meeqqat pillugit suliat ataatsimut katillugit amerlassusaat, tassa meeqqat pillugit suliassanngortinneqarsimasut amerlassusaat naatsorsorneqarsinnaanngimmat³. Taamaannera suliani qassini isumaginninnikkut misissuisoqarnissaanik pisariaqartitsisoqarnera aamma isumaginninnikkut misissuinerimik naammassinnittoqarsimanersaq imaluunniit iliuusissat pilersaarusiortoqarsimanersaq naatsorsorneqarsinnaanngilaq. Piffissami maannakkut aamma allanik tapersersuinerimik aallartitsisoqarsimanersaq imaluunniit angerlarsimaffiup avataanut inissinissaq pillugu aalajangiisoqarsimanersaq naatsorsuisoqarsinnaanngilaq.

Nalunaarsuiffik 3.2.3 naapertorlugu ulloq 31 december 2021 killigalugu Kommuneqarfik Sermersuumi suliat 1.481-iupput, tamannalu sitsimi 2021-mi meeqqat pillugit suliat amerlassusaannut naapertuulluni.

³ Kommunip systemiani meeraq ataaseq pillugu suliat arlaliusinnaapput

Nalunaarsuiffik 3.2.3 Kommuneqarfik Sermersooq, 2021-mi suliassat suliarineqarsimangitsut amerlassusaat

	Suliat katillugit	Isumaginninnikkut sulinermit misissuinissamik pisariaqartitsisut	Isumaginninnikkut sulinermit misissuineq naammassineqarsimavoq	Iliuusissatut pilersaarut suliarineqarpoq	Aallartinneqarsimasut tapersersuineq imalt. inissiineq
0-iniit ukiulinnut amerlassutsit	17-inut 1346	-	-	-	-
18-iniit ukiulinnut amerlassutsit	23-inut 99	-	-	-	-
Ukiu ikkunneqarsimangillat	84	-	-	-	-
Katillugit 30. septembari 2021	1529	-	-	-	-
Katillugit 31. decembari 2021	1481	-	-	-	-

Nalunaarsuut: Kommuneqarfik Sermersuumit suliat amerlassusaat paasissutissiiffigaat, taakkulu meeqqat amerlassusaannut naapertuutinnngillat, meeraq ataaseq pillugu arlalinnik ammasunik sulianik suliarinnittoqarsinnaammatt. Kommuneqarfik Sermersuumit suliani qassini isumaginninnikkut misissuisoqarnissaanik pisariaqartitsisoqarnersoq, kiisalu isumaginninnikkut misissuinermit naammassinnittoqarsimanersoq aamma suliani qassini iliuusissatut pilersaarusiortoqarsimanersoq pillugu paasissutissanik tiguisoqarsimangilaq. Suliat innarluutilinnut tunngasut kisitsisinut ilaangillat.

Tigusiffik: Kommuneqarfik Sermersooq.

Meeqqat pillugit suliat ernumanassutsimut uuttuummut naleqqiullugu qanoq nalilerneqarsimanerat pillugu paasissutissanik Kommuneqarfik Sermersuumit pissarsisoqarsimangilaq.

3.2.3 Qeqqata Kommuniani meeqqat pillugit suliassat suliarineqarsimangitsut

Qeqqata Kommuniani meeqqat pillugit suliat amerlassusaat meeqqanut inuusuttunullu 0-23-nut ukiulinnut ataatsimoortillugit naatsorsorneqarsimapput, tassa kisitsisit tunngavigalugit meeqqat pillugit suliat ukiunut immikkoortiternissai ajornarsimammatt. Qeqqata Kommuniani meeqqat pillugit suliat amerlassusaannut kisitsisit killiffiit pillugit nalunaarusiat siuliini nalunaarutigineqarsimasut amigarsimasut paasineqarsimavoq. Taamaammatt siorna killiffiit pillugit kisitsisit ilanngunneqanngillat, taannalu pissutigalugu piffissamut siaarluq meeqqat pillugit suliat qanoq ineriartornersut maanna malinnaavigineqarsinnaanani.

Qeqqata Kommuniani meeqqat inuusuttullu 0-23-nut ukiullit pillugit suliat februar 2022-mi 610-upput, takuuk Nalunaarsuiffik 3.2.4. Suliani 327-ni isumaginninnikkut sulinermit misissuinissamik pisariaqartitsisoqarsimavoq, taakkunanngalu 68-t isumaginninnikkut sulinermit misissuiffiusimapput, taakkulu 21 pct.-inut naapertuupput. Meeqqat pillugit suliani tamarmiusuni suliani 40-ini iliuusissatut pilersaarusiortoqarsimavoq.

Tapersersuinermit katsorsaanermilluunniit aallartitsisoqarsimanersoq imaluunniit angerlarsimaffiup avataanut inissiinissamik aalajangiisoqarsimanersoq massakkut naatsorsorneqarsinnaanngilaq. Taamaattumik tapersersuisoqassappat tapersersuinerup aallartinneqarnissaa eqqarsaatigalugu, suliassat suliarineqarsimangitsut imaluunniit sulianik suliarinnerup sivilissusaa pillugu naatsorsuinissaq ajornarsimavoq.

Nalunaarsuiffik 3.2.6 Kommune Qeqertalimmi suliat amerlassusaat, 2021-2022

		Suliat katillugit	Isumaginninnikkut sulinermit misissuinissamik pisariaqartitsisut	Isumaginninnikkut sulinermit misissuineq naammassineqarsimavoq	Iliuissatut pilersaarut suliarineqarpoq	Aallartinneqarsimasut tapersuineq imalt. inissiineq
0-iniit 17-inut ukiulinnut amerlassutsit	Juli 2021	428	243	38 (16 pct.)	106	-
	Februar 2022	384	231	38 (16 pct.)	92	
18-iniit 23-inut ukiulinnut amerlassutsit	Juli 2021	19	7	4 (57 pct.)	9	-
	Februar 2022	20	12	2 (17 pct.)	11	

Nalunaarsuut: Suliat isumaginninnikkut sulinermit misissuiffigineqarnissamik pisariaqartitsiffiusut amerlassusaat naatsorsorneqarput, tassaasut apeqqummut isumaginninnikkut sulinermit misissuiffigineqarnissamik pisariaqartitsisoqarneranut "Aap"-imik akineqarsimasut. Taamatullu isumaginninnikkut misissuinerit aamma iliuissat pillugit suliat naammassineqarsimasut amerlassusaat naatsorsorneqarsimapput suliat amerlassusiattut "Aap"-imik akineqarsimasut imaluunniit isumaginninnikkut misissuisoqarnissaanut imaluunniit iliuissanut pilersaarusiata naammassineqarnissaanut ullussalerneqarsimasunut. Taamaattumik suliat sinneri tassaapput pisariaqartitsisoqarneranik apeqqummut tassunga "Naagga"-mik akissuteqarfiusut aamma suliani isumaginninnikkut misissuiffigineqarnissamik pisariaqartitsisoqarnerisooq, isumaginninnikkut misissuiffiginittogarsimanersooq imaluunniit iliuissatut pilersaarusiortoqarsimanersooq ilisimaneqangitsut tassani pineqarlutik.

Tigusiffik: Kommune Qeqertalimmit paasissutissat tunngavigalugit nammeneq naatsorsuinerit.

Nalunaarsuiffik 3.2.7-imi takutinneqarpoq 0-imiit 17-inut ukiulinnut aamma 18-iniit 23-nut ukiulinnut ernumanassutsimut uuttuummut naleqqiullugit suliat qanoq nalilerneqarsimanersut. 0-imiit 17-inut ukiulinnut suliat 32 pct.-ii qorsuupput, 50 pct.-ii aappalungusersuupput aamma 15 pct.-ii aappaluttuullutik. Tamatuma saniatigut ernumassutsimut uuttuut naapertorlugu suliat 18-it nalilerneqarsimangillat. 18-iniit 23-inut ukiulinnut suliat 55 pct.-ii qorsuupput aamma 45 pct.-ii aappalungusersuullutik. Suliat arlaannaalluunniit aappaluttuusut nalilerneqarsimangilaq.

Nalunaarsuiffik 3.2.7 Kommune Qeqertalimmi marts 2022-mi ernumanassutsimut uuttuummut naleqqiullugu suliat amerlassusaat

	Suliat katillugit	qorsuk	aappalungusersoq	aappaluttoq	ilisimaneqangilaq
0-iniit 17-nut ukiulinnut (sulianit tamanit) agguagarsiat	384	122 (32 pct.)	191 (50 pct.)	58 (15 pct.)	18 (3 pct.)
18-iniit 23-nut ukiulinnut (sulianit tamanit) agguagarsiat	20	11 (55 pct.)	9 (45 pct.)	-	-

Tigusiffik: Avannaata Kommunianit paasissutissat tunngavigalugit nammeneq naatsorsuinerit.

3.2.5 Avannaata Kommuniani suliat suliarineqarsimangitsut

Avannaata Kommuniani meeqqat pillugit suliat amerlassusaat meeqqanut inuusuttunullu 0-17-inut aamma 18-23-nut ukiulinnut februar 2022-mi naatsorsorneqarsimapput. Februar 2022-mi kisitsisit tiguneqartut tunngavigalugit meeqqat pillugit suliani meeqqat ukiui naapertorlugit naatsorsornissaat ajornarsimavoq. Taamaammat ilimagineqarpoq suliat suliarpiatut nalunaarsorneqarsimasut suliniuteqareernermit malitseqartitsinerusimassasut 18-23-nik ukiulinnut tunngatinneqartut, suliallu sinneri 0-17-inik ukiulinnut tunngasuusimassasut.

Ataatsimut katillugit Avannaata Kommuniani februar 2022-mi suliat 607-iupput, sitsi 2021-mi suliat 603-usimallutik, takuuk Nalunaarsuiffik 3.2.8. Suliat ima agguarsimapput, 0-17-inik ukiullit akornanni meeqqat pillugit suliat 600-ullutik, taavalu 18-23-inik ukiullit akornanni suliat 7-ullutik.

0-17-inik ukiullit akornanni suliani 379-ni isumaginninnikkut sulinermi misissuinissamik pisariaqartitsisoqarsimavoq, taakkunanngalu suliani 45-ni isumaginninnikkut sulinermi misissuiffiqarsimapput, taakkulu 12 pct.-inut naapertuullutik. Meeqqat pillugit suliat tamarmiusut akornanni suliani 138-ini iliuusissatut pilersaarusiortoqarsimavoq.

18-23-nik ukiullit akornanni suliaqanngilaq isumaginninnikkut sulinermi misissuinissamik pisariaqartitsisunik. Suliat tamarmiusut akornanni suliani 3-ini iliuusissatut pilersaarusiortoqarsimavoq.

Tapersersuinerit annertunerusut aallartinneqarsimanersut imaluunniit angerlarsimaffiup avataani inissiisoqarnissaanut aalajangiisoqarsimanersoq, taamaattumillu suliasat uninngasut amerlassusaat imaluunniit nalunaarutiginninnermiit tapersersuinerimik aallarniinnermut piffissaq qanoq siviutigisoq ingerlasimanersoq massakkorpiaq aamma naatsorsussallugu periarfissaqanngilaq.

Nalunaarsuiffik 3.2.8 Avannaata Kommuniani september 2021-mi aamma februar 2022-mi suliat amerlassusaat

		Suliat katillugit	Isumaginninnikkut sulinermi misissuinissamik pisariaqartitsisut	Isumaginninnikkut sulinermi misissuineq naammassineqarsimavoq	Iliuusissatut pilersaarut suliarineqarpoq	Aallartinneqarsimasut tapersersuineq imalt. inissiineq
0-iniit 17-inut ukiulinnut amerlassusit	September 2021	581	346	73 (21 pct.)	174	-
	Februar 2022	600	379	45 (12 pct.)	138	
18-iniit 23-inut ukiulinnut amerlassusit	September 2021	22	4	2 (50 pct.)	10	-
	Februar 2022	7	0	0	3	

Nalunaarsuut: Suliat isumaginninnikkut sulinermi misissuiffiqarnissamik pisariaqartitsiffiusut amerlassusaat naatsorsorneqarput, tassaasut apeqqummut isumaginninnikkut sulinermi misissuiffiqarnissamik pisariaqartitsisoqarneranut "Aap"-imik akineqarsimasut. Taamatullu isumaginninnikkut misissuinerit aamma iliuusissat pillugit suliat naammassineqarsimasut amerlassusaat naatsorsorneqarsimapput suliat amerlassusiattut "Aap"-imik akineqarsimasut imaluunniit isumaginninnikkut misissuisoqarnissaanut imaluunniit iliuusissanut pilersaarusiortut naammassineqarnissaanut ullussalerneqarsimasunut. Taamaattumik suliat sinneri tassaapput pisariaqartitsisoqarnerimik apeqqummut tassunga "Naagga"-mik akissuteqarfiusut aamma suliani isumaginninnikkut misissuiffiqarnissamik pisariaqartitsisoqarnerisooq, isumaginninnikkut misissuiffiqarnittoqarsimanersooq imaluunniit iliuusissatut pilersaarusiortoqarsimanersooq ilisimaneqanngitsut tassani pineqarlutik.

Tigusiffik: Avannaata Kommunianiit paasissutissat tunngavigalugit nammineq naatsorsuinerit.

Nalunaarsuiffik 3.2.9-mi takutinneqarpoq 0-imiit 17-inut ukiulinnut aamma 18-iniit 23-nut ukiulinnut ernumanassutsimut uuttuummut naleqqiullugit suliat qanoq nalilerneqarsimanersut. 0-imiit 17-inut ukiulinnut suliat 21 pct.-ii qorsuupput, 40 pct.-ii aappalungusersuupput aamma 37 pct.-ii aappaluttuullutik. Tamatuma saniatigut suliat 12-it, sinneruttunut 2 pct.-inut naapertuuttut, ernumanassutsimut uuttuummut naleqqiullugit nalilerneqarsimanngitsut. 18-iniit 23-nut ukiulinnut suliat 71 pct.-ii qorsuupput. Kinaassutsimik isertuussineq

qulakkeerniarlugu suliat qassit aappalungusersuunersut aappaluttuunersulluunniit nalilerneqarsimanersut nalunaarsorneqarsinnaasimangillat.

Nalunaarsuiffik 3.2.9 Avannaata Kommuniani suliat ernumanassutsimut uuttuummut naleqqiullugit nalilerneqarsimasut amerlassusaat, februar 2022

	Suliat katillugit	qorsuk	aappalungusersoq	aappaluttoq	ilisimaneqanngilaq
0-init 17-nut ukiulinnut (sulianit tamanit) agguagarsiat	600	125 (21 pct.)	242 (40 pct.)	221 (37 pct.)	12 (2 pct.)
18-init 23-nut ukiulinnut (sulianit tamanit) agguagarsiat	7	5 (71 pct.)	*	*	

Nalunaarsuut: * Kinaassutsimik isertuussineq qulakkeerniarlugu kisisit nalunaarutigineqarsinnaangillat.
Tigusiffik: Avannaata Kommunianit paasisutissat tunngavigalugit nammineq naatsorsuinerit.

3.3 Meeqqanut inuusuttunullu kinguaassiutitigut kannguttaatsuliorfigineqarsimasunut katsorsarneqarnissamut periarfissat

Meeqqanut inuusuttunullu kinguaassiutitigut atornerlunneqarsimasunut katsorsarneqarnissamik neqerooruteqarneq pillugu, aalajangiinermi tunngavik innersuussummut 10-mut tunngasuuvoq.

Naatsorsuineq: Meeqqanut inuusuttunullu kinguaassiutitigut kannguttaatsuliorfigineqarsimasunut katsorsarneqarnissamik periarfissat meeqqanik kingunerlutsisisunik katsorsaasunik angalaqatigiittartut neqeroorutaasigut katsorsarneqarsimasut amerlassusiisigut inuusuttut qassiunersut naatsorsorneqarput.

Meeqqanut inuusuttunullu kinguaassiutitigut kannguttaatsuliorfigineqarsimasunut katsorsarneqarnissamik periarfissat meeqqanik katsorsaanermik suliallit angalaqatigiittartut katsorsaanissamik neqeroorutaasa atorneqarnerisigut nalilerneqarput, taakku tarnip pissusaanik ilisimasalinnit ingerlanneqarput suliannullu tungasunik isumaginninnissamut piginnaassuseqarlutik. Meeqqanik katsorsaallutik angalaqatigiittartatigut meeqqat inuusuttullu 18-it ataallugit ukiullit kinguaassiutitigut atornerlunneqarsimasut qulaajaaffiginissaat aamma katsorsarnissaat siunertaraat. Neqeroorut nuna tamakkerlugu neqeroorutaavoq suliniarnerlu kommuniq noqqaassuteqarneragut aallartinneqartarluni. Katsorsaanermik suliallit angalaqatigiittartut Nuummi angerlarsimaffeqarput suliniarnerullu ilaa Nuummit isumagisarlugi ilaalu ornigulluni angalasarnikkut. Suliniarnermut ilaapput meeqqanik inuusuttunullu kinguaassiutitigut atornerlunneqarsimasut qulaajaaffiginissaat aamma katsorsarnissaat. Suliniuteqarnermi aamma meeqqap isumassuisuisa tapersorsorneqarnissaat aamma sumiiffimmi suliatigut ilisimasaqarlutik sulisut kinguaassiutitigut atornerluinermut atatillugu ilisimasaqartilernissaat aamma katsorsaanermut periaatsinik pikkorissartarnerat ilaapput.

Nalunaarsuiffik 3.3.1-imi takutinneqarpoq meeqqat inuusuttullu 42 april 2021-mit februar 2022-mut meeqqanik kingunerlutsisisunik katsorsaasunik angalaqatigiittartunit katsorsarneqarlutik aallartissimasut. Taakku saniatigut angajoqqaat/inuit attaveqaatit 39 tapersorsorlugit oqaloqatigineqarsimallutik. Kommuneqarfik Sermersuumi illoqarfinni marlunni aamma Kommuneqarfik Qeqertalimmi illoqarfimmi ataatsimi suliani tamani akuutitsisoqarnissaanut piomasaaqatitut naammassinnittuni katsorsaalluni aallartittoqarsimavoq. Februar 2022-p naanerani illoqarfinni marlunni katsorsaanerit naammassineqarsimapput, tassa imaappoq meeqqat inuusuttullu 21 katsorsarneqarneq naammassimavaat. Taamaatiinnartut ikittunnguusimapput. Ataatsimut isigalugu katsorsaanermi taamaatiinneq ilaqutariit illoqarfimmit nuunnerannik, suliniarnerup allap naleqqunnerunissaanik nalilisoqarsimaneramik imaluunniit ilaqutariit suleqataajumanginnerannik peqquteqartarpoq.

Naatsorsuinermi meeqqanut inuusuttunullu kinguaassiutitigut kannguttaatsuliorfigineqarsimasut ilaqutariinnut sullissivinni, ulloq unnuarlu paaqqinnittarfinni, il.il. katsorsarneqarsinnaanersut ilanngunneqarsimanngilaq. Kisianni meeqqat inuusuttullu meeqqanut kingunerlutsisisunut katsorsaanermik suliannit angalaqatigiittartunit katsorsarneqarnissamut neqeroorfigineqarsimasut amerlassusaasa takutissinnaanngilaat meeqqat inuusuttullu kinguaassiutitigut kannguttaatsuliorfigineqarsimanersut katsorsarneqarnissamillu *pisariaqartitsisut* ataatsimut katillugit qanoq amerlatiginersut.

**Nalunaarsuiffik 3.3.1 Meeqqanik katsorsaaneermik suliallit angalaqatigiittartut
Meeqqat/inuusuttut meeqqanik katsorsaaneermik suliallit angalaqatigiittartunit katsorsarneqarsimasut
amerlassusaat, 2. kvartal 2021 – februar 2022.**

	Katsorsaaneq aallartippoq	
	Ataasiakkaarlugit katsorsaaneq (meeqqat/inuusuttut amerlassusaat)	Angajoqqaat/inuit attaveqaatit oqaloqatigineri (inuit amerlassusaat)
Kommuneqarfik Sermersooq (Nuuk)	12	9
Kommuneqarfik Sermersooq (Tasiilaq)	17	15
Kommune Qeqertalik (Qasigiannugit)	13	15
Katillugit	42	39

Nalunaarsuut: Meeqqanik kingunerlutsitsisunik katsorsaallutik angalaqatigiittartoqatigiit Kommune Qeqertalimmi april 2021-mi suliniuteqarneq aallartippaat, aamma Kommuneqarfik Sermersuumi suliniuteqarneq juni 2021-mi aallartillugu. Kommuneqarfik Sermersuumi meeqqat 17 suli katsorsarneqarput (juni 2022-mi naammassineqassaaq).

Tigusiffik: Meeqqanik kingunerlutsitsisunik katsorsaallutik angalaqatigiittartoqatigiit

4 Meeqqat inuusuttullu atugarliortut akornanni atugarissaarnermut paasinarsisitsissutit malittareqqinneqarnerat

Kalaallit Nunaanni meeqqat inuusuttullu atugarliortut suliniuteqarfigineqarnerannik tamakkiisumik annertunerusumik ilisimasaqarnissamik pilersitsisussamik, tulliuuttuni paasinarsisitsissutinik arlalinnik malitseqartitsineq saqqummiunneqassaaq, matumani meeqqat inuusuttullu atugarliortut atugarissaarnerulernissaat ilanngullugu.

4.1 Meeqqamut persuttaanernik, angerlarsimaffinni eqqissiviilliornernik aamma kinguaassiutitigut atonerluinernik/kannguttaatsuliornernik nalunaarutiginninnerit

Paasinarsisitsissut Kalallit Nunaanni Politiinit nalunaarutiginninnerit atorlugit naatsorsorneqarsinnaavoq.

Naatsorsuineq: Meeqqanut 15 inorlugit ukiulinnut persuttaanerit pillugit nalunaarutiginninnerit, angerlarsimaffinni eqqissiviilliornerit meeqqanik 18 inorlugit ukiulinnik meerartaqarfiusut pillugit nalunaarutiginninnerit aamma meeqqat 15 inorlugit ukiullit kinguaassiutitigut pinerluttuliorfigineqarneri pillugit nalunaarutiginninnerit paasinarsisitsissut naatsorsorneqassaaq.

Nalunaarsuiffik 4.1.1-imi takutinneqarpoq nuna tamakkerlugu 2021-mi meeqqanut 15 inorlugit ukiulinnut persuttaanerit nalunaarutigineqarsimasut 160-usut aamma angerlarsimaffinni eqqissiviilliornerit 18 inorlugit ukiulinnik meerartaqarfiusut 435-iusut nalunaarutigineqarsimasut. Meeqqanut 15 inorlugit ukiulinnut persuttaanerit nalunaarutigineqartut 2018-imiilli 76 pct-inik amerleriarsimapput, angerlarsimaffimmilu eqqissiviilliornerit 34 pct-inik amerleriarsimallutik.

Meeqqanut 15 inorlugit ukiulinnut kinguaassiutitigut pinerluttuliorfigineqarnerit ukiumit siulianit 338-nit 2021-mi 249-nut appariarsimapput. Taamaalilluni meeqqanut 15 inorlugit ukiulinnut 2021-mi kinguaassiutitigut pinerluttuliorfigineqarnerit amerlassusaat 2019-imisut qaffasitsigippat. Politiit 2020-mut Ukiumoortumik naatsorsoqqissaagaanni allassimavoq 2020-mi kinguaassiutitigut pinerluttuliorfigineqarnerit taama amerlatiginerat paasisitsiniaanermik "Kinguaassiutitigut atonerluineq nalunaarutigiuk - ikiussavatsigit" februar 2020-mi aallarnersimasaannik peqquteqarsinnaasoq. Paasisitsiniaanikkut siunertarinqarpoq meeqqanut kinguaassiutitigut atonerluinerit pillugit nalunaarutiginninnerit amerlanerit nalunaarutigineqartalernissaat, taamaalillunilu kisitsisit ilisimaneqanngitsut (pinerlunnerit nalunaarutigineqarsimanngitsut) nalunaarutigineqartalernissaat. Taamaattumik politiit 2020-mi amerleriarneq meeqqanut kinguaassiutitigut pinerlunnerit amerleriarsimasutut isiginngilaat, pinerlunnerilli amerlanerusut nalunaarutigineqartalersimanerattut isigalugu (Grønlands Politi, 2020). Taanna pillugu politiit 2021-mut ukiumoortumik nalunaarusiami nalunaarpaat 2020-p tungaanut suliat pisoqaanerit amerlalaartut unnerluutigineqarsimasut ukiuni kingullerni atonerluinermik ukkatarinnissimaneq pissutigalugu. Taamaammat 2021-mi kinguaassiutitigut pinerlunnerit amerlassusaasa appariarsimanerat ilaatigut kinguaassiutitigut pinerlunnerit pisoqaanerusut unnerluutigineqartut amerlassusaasa appariartonerannik peqquteqarsinnaavoq (Grønlands Politi, 2021).

Nalunaarsuiffik 4.1.1 Meeqqanut persuttaanermik, angerlarsimaffinni eqqissiviilliornernik aamma kinguaassiutitigut atonerluinernik/kannguttaatsuliornernik nalunaarutiginninnerit, 2018-2021

	2018	2019	2020	2021
Meeqqanut 15 inorlugit ukiulinnut persuttaanerit	91	114	143	160
Angerlarsimaffinni eqqissiviilliornerit meeqqanik 18 inorlugit ukiulinnik meerartaqarfiusut	325	391	405	435
Meeqqanut 15 inorlugit ukiulinnut kinguaassiutitigut pinerluttuliornerit immikkut toqqakkat	-	225	338	249

Nalunaarsuut: Meeqqanut kinguaassiutitigut pinerluuteqarnermik nalunaarutiginninnerup nalaani meeqqanut 15 inorlugit ukiulinnut pinerluuteqarnerit ilaapput pinngitsaaliilluni atoqateqarnerit, kinguaassiutitigut meeqqanut 15 inorlugit ukiulinnut atoqateqarnerit aamma kannguttaatsuliornerit.

Tigusiffik: Kalaallit Nunaanni Politiit sulianut systemiat aamma 2019-imut, 2020-mut 2021-mullu ukiumoortumik nalunaarusiat.

4.2 Inissiinerit amerlassusiisa ineriartornerat

Naatsorsueqqissaartarfimmiit naatsorsukkanit pioreersunit paasinarsisitsissut naatsorsorneqarsinnaavoq.

Meeqqamut inissiivik tassaasinnaavoq ilaqtariit paarsisartut kommuniq aaqqissuussai, ulloq unnuarlu paaqqinnittarfik, ulloq unnuarlu paaqqinnittarfimmi isumannaallisakkami immikkoortorta q imaluunniit nammineq ineerarisaq, inissiaq, najugaqaqatigiiffik, efterskole assigisaaluunniit. Ataani isumasiuut malillugu inissiinerit taaneqartut kingulliit paasinarsisitsissummut ilanngunneqanngillat, taakku pillugit paasissutissaqanngimmat.

Naatsorsuineq: Inissiinerit amerlassusiisa ineriartornerat meeqqat inuusuttullu ilaqtariinni paarsisartuni inissinneqarsimasut amerlassusiattut (inuussutissarsiutigalugu aamma ilaqtariit paarsisartut nalinginnaasut) aamma ulloq unnuarlu paaqqinnittarfimmi inissinneqarsimasunut naatsorsorneqarpoq (Namminersorlutik Oqartussat, kommunit paaqqinnittarfiutaat imaluunniit ulloq unnuarlu paaqqinnittarfiit imminut pigisut).

Kalaallit Nunaani 2020-mi meeqqanut inuusuttunullu isumaginnermik peqquteqartumik inissinneqarsimasunut ulloq unnuarlu paaqqinnittarfiit 22-upput. Taakkunanga 11-t Namminersorlutik Oqartussanit ingerlanneqarput, 8-t imminut pigisuupput, 3-llu kommunimit ingerlanneqarlutik. Namminersorlutik Oqartussat paaqqinnittarfiutaannit 11-usunit 4-t Nuummiupput, sinnerilu nunamut tamarmut agguataarneqarsimallutik. Paaqqinnittarfimmi imminut pigisunit 4-t Nuummiupput, 3-t illoqarfinni allaniillutik, taavalu 1 Nuummi illoqarfinnilu allani immikkoortoqarlutik.

Naatsorsuineri tunngavigineqarput Namminersorlutik Oqartussat ulloq unnuarlu paaqqinnittarfiini najugaqartut pillugit Naatsorsueqqissaartarfimmiit kisitsisit, aamma meeqqat inuusuttullu ilaqtariinni paarsisartuni nalinginnaasuni inissinneqarsimasut pillugit nalunaarsukkat. Kisitsisit 2021-mut Naatsorsueqqissaartarfimmiit maj/juni 2022-mi saqqummersinneqassapput, tassalu taamaalilluni killiffiit pillugit nalunaarusiami matumani kisitsisit nutarsarneqarsimanatik. Killiffik pillugu nalunaarusiami uani paaqqinnittarfimmi imminut pigisunit aamma kommunit paaqqinnittarfiiniit paasissutissanik Kalaallit Nunaanni ulloq unnuarlu paaqqinnittarfeqarneq pillugu VIVE-p misissuinikkut takussutissiaaniit kisitsisit ilaneqarput (VIVE, 2020) aamma Kalaallit Nunaanni Isumaginninnermut Aqutsisoqarfiup ulloq 31/12 2021-mi nalinginnarnik apersuineranit.

Aamma ulloq unnuarlu paaqqinnittarfimmi ilaqtariinnullu paarsisartunut aningaasaliinerit tunngavigalugit Naatsorsueqqissaartarfiup tunngaviatigut inissiinerit amerlassusaat naatsorsorsinnaavai. Aningasaliinernut atatillugu paasissutissat amigartut eqquilluannginnermik nassataqartarput, pingaartumik ulloq unnuarlu paaqqinnittarfiit kommunimit ingerlanneqartut, ilaqtariinnut paarsisartunut nukinginnartumik inissiinerit aamma inuussutissarsiutigalugu ilaqtariinnut paarsisartunut inissiinerit eqqarsaatigalugit. Ilaqtariit paarsisartut inuttut nammineerluni aaqqissuussat aningaasalerneqarnissaminnut piginnaatitaanngitsut taamatut periaaseqarnikut malittarineqarsinnaanngillat, taamaattumillu kommuniniit paasissutissanik pappiaqqatigut assammik immersorneqartunit paasissutissat ilaneqassapput.

Nalunaarsuiffik 4.2.1-imi takutinneqarpoq meeqqat 0-17-inut ukiullit ilaqtariinni paarsisartuni inissinneqarsimasut amerlassusaat 2018-imit 2020-mut qaffariarsimasut. Taamaalilluni ukiup ingerlanerani amerlanerit inissinneqarsimapput (2018-imi 428-t, 2020-mi 466-it), meeqqallu decemberimi inissinneqarsimasut 2018-imi 324-nit 2020-mi 365-inut amerleriarisimallutik. Inuit amerlassusaannut naleqqiullugu meeqqat 0-17-inut ukiullit decemberimi ilaqtariinnut paarsisartunut inissinneqarsimasut 2018-imi 2,3 pct.-init 2020-mi 2,6 pct.-inut qaffarialaarsimapput.

Nalunaarsuiffik 4.2.1 Meeqqat 0-17-inut ukiullit ilaqtariinni paarsisartuni nalinginnaasuni inissinneqarsimasut, 2018-2020

	2018	2019	2020
Ukiup ingerlanerani amerlassusaat	428	451	466
Decembarimi amerlassusaat	324	336	365
Ukioq kaajallallugu amerlassusaat	329	333	350
Taakkunannga meeqqat decembarimi inissinneqartut amerlassusaat	2,3 pct.	2,4 pct.	2,6 pct.

Nalunaarsuut: Naak ilaqtariinnut paarsisartunut nalinginnaasunut ilaagaluarlutik, ilaqtariit paarsisartut nukinginnartumik inissiiviusut ilanngunneqanngillat. Ukiumut inissinneqarsimasut kisitsisitaannut ilanngunneqassagaanni meeraq ukiup ataatsip ingerlanerani minnerpaamik ulloq ataaseq inissinneqarsimanissaa piumasaqaataavoq. Decembarimi inissinneqarsimasut kisitsisitaannut ilanngunneqassagaanni meeraq decembarip ingerlanerani minnerpaamik ulloq ataaseq inissinneqarsimanissaa piumasaqaataavoq.

Meeqqat inuusuttullu decemberimi inissinneqarsimasut amerlassusaat ukiup tulliani 1. januarimi innuttaasut amerlassusaat aallaavigalugu naatsorsorneqartarput.

Tigusiffik: Naatsorsueqqissaartarfik.

Nalunaarsuiffik 4.2.2 naapertorlugu 2018-imiit 2020-mut 18 sinnerlugit ukiullit ilaqtariinnut paarsisartunut inissinneqartut amerlassusaat aamma qaffariarsimavoq ukiup ingerlanerani inissinneqarsimasut amerlassusaat qiviaraanni. Taamaattorli 2019-imiit 2020-mut ukiumut ilivitsumut inuit amerlassusaat aamma inuusuttut decembarimi inissinneqarsimasut tamarmiusunit aggornerat allanngorsimangillat.

Nalunaarsuiffik 4.2.2 Inuusuttut 18-23-nut ukiullit ilaqtariinni paarsisartuni nalinginnaasuni inissinneqarsimasut, 2018-2020

	2018	2019	2020
Ukiup ingerlanerani amerlassusaat	34	43	54
Decembarimi amerlassusaat	18	26	21
Ukioq kaajallallugu amerlassusaat	20	35	35
Inuusuttut amerlassusaat, 18-23-nik ukiullit decemberimi inissinneqarsimasut	0,1 pct.	0,2 pct.	0,2 pct.

Nalunaarsuut: Naak ilaqtariinnut paarsisartunut nalinginnaasunut ilaagaluarlutik, ilaqtariit paarsisartut nukinginnartumik inissiiviusut ilanngunneqanngillat. Ukiumut inissinneqarsimasut kisitsisitaannut ilanngunneqassagaanni meeraq ukiup ataatsip ingerlanerani minnerpaamik ulloq ataaseq inissinneqarsimanissaa piumasaqaataavoq. Decembarimi inissinneqarsimasut kisitsisitaannut ilanngunneqassagaanni meeraq decembarip ingerlanerani minnerpaamik ulloq ataaseq inissinneqarsimanissaa piumasaqaataavoq.

Meeqqat inuusuttullu decemberimi inissinneqarsimasut amerlassusaat ukiup tulliani 1. januarimi innuttaasut amerlassusaat aallaavigalugu naatsorsorneqartarput.

Tigusiffik: Naatsorsueqqissaartarfik.

2020-p naanerani meeqqat inuusuttullu 193 Namminersorlutik Oqartussat ulloq unnuarlu paaqqinnittarfiini Nalunaarsuiffik 4.2.3 naapertorlugu inissinneqarsimapput, tamannalu 2019-imi kisitsisinut naapertuulluni. Isumaginninnermut Aqutsisoqarfiup inniminniisarfanit nalunaarsukkat tigulaariffigisat nalunaarpaat ullormi 31/12 2021-mi meeqqat inuusuttullu 124 ulloq unnuarlu paaqqinnittarfinni imminut pigisuniittut aamma meeqqat 20 ulloq unnuarlu paaqqinnittarfinni kommuninit pigineqartuniittut. Isumaginninnermut

Aqutsisoqarfimmi Ulloq unnuarlu paaqqinnittarfinnut innersuussisarfik paasissutissiivoq ataatsimut isigalugu meeqqanut inuusuttunullu ulloq unnuarlu paaqqinnittarfinni kommunit ingerlataanni aamma paaqqinnittarfinni imminut pigisuni inissat tamarmik ulikkaaqqasartut.

Nalunaarsuiffik 4.2.3 Meeqqat inuusuttullu ulloq unnuarlu paaqqinnittarfinniittut amerlassusaat, 2018-2020

	2018	2019*	2020	2021*
1. decembarimi meeqqat inuusuttullu Namminersorlutik Oqartussat ulloq unnuarlu paaqqinnittarfiiniittut	176	187	193	
Meeqqat inuusuttullu ulloq unnuarlu paaqqinnittarfinni imminut pigisuniittut		130 miss.		124
Meeqqat inuusuttullu ulloq unnuarlu paaqqinnittarfinni kommuninit ingerlanneqartuniittut amerlassusaat		25 miss.		20

Nalunaarsuut: Meeqqat inuusuttullu innarluuteqartut ulloq unnuarlu paaqqinniffimmut inissinneqarsimasut naatsorsuinnermut ilanngunneqanngillat. Meeqqat inuusuttullu Namminersorlutik Oqartussat ulloq unnuarlu paaqqinniffiittut pillugit kisitsisit Naatsorsueqqissaartarfimmi Kisitsisaataasivik naapertorlugu nutarsarneqarsimapput, siuliniilu killiffiit pillugit nalunaarusianit nikingallutik. 2021-mut kisitsisit maj/juni 2022-mi saqqummersinneqassapput

* Ulloq unnuarlu paaqqinniffiit imminnut pigisut aamma kommuninit pigineqartut pillugit 2019-imut kisitsisit Kalaallit Nunaanni ulloq unnuarlu paaqqinnittarfiit pillugit qulaajaaneq, VIVE, 2020-mit tigusaapput, 2021-mulli kisitsisit Kalaallit Nunaanni Isumaginninnermut Aqutsisoqarfiup ulloq 31/12 2021-mi nalinginnarnik apersuineranit tigusaallutik.

Tigusiffik: Naatsorsueqqissaartarfik, "Kalaallit Nunaanni ulloq unnuarlu paaqqinnittarfiit pillugit qulaajaaneq" VIVE'p 2020-mi suliaa, Kalaallit Nunaanni Isumaginninnermut Aqutsisoqarfik.

Qulaani allassimasoq malillugu Meeqqat inuusuttullu ilaqutariinnut paarsisartunut imaluunniit ulloq unnuarlu paaqqinnittarfinnut inissinneqarsimasut katillutik amerlassusaannik naatsorsuisoqarsinnaanngilaq, naatsorsueriaatsit qassinillu ukioqarnerit tigussiffineqartuni assigiinngitsuummata.

4.3 Meeqqat inuusuttullu akornanni imminortarneq

Imminut toquttut amerlassusaat Nunatta Nakorsaaneraniit nalunaarsorneqartarput Naatsorsueqqissaartarfimmullu ingerlateqqineqartarlutik. Meeqqat inuusuttullu akornanni imminut toquttut amerlassusaat katillugit appasimmata, allanngorsimasinnaaneraniit takusinnaajumallugu, kisitsisit piffissap sivijsuajaap ingerlaneranut tunngasut nalunaarutigineqartarput. Kalaallit Nunaanni imminut toquttartut amerlassusaat 1970-ikkunnili annertusimavoq, 2010-llu kingorna imminortartut ukiumut agguaqatigiissillugu 44-usarsimapput (Bjerregaard & Larsen, 2015). Amerlanerpaat angutit inuusuttut 20-24-nut ukiliut akornanni pisarput. Kiisalu aamma tamanna pillugu ilisimatuutut misissuinerit takutippaat inuusuttut imminornikkut toqusartut siusinnerusumut naleqqiullugu inuusunnerulersimasut. Tassa maanna imaappoq imminortarneq meeqqat inuusunnerusut ammut 12-nnik ukiullit akornanni aamma pisarpoq. Imminortartut asserluinnaanik amerlassuseqartigisut aamma Canadami Nunavumi Ruslandimilu Chukotkami takuneqarsinnaapput. Norgemi, Sverigemi Finlandimilu imminortartut amerlassusaat taamma annertutiginngilaq, taamaattorli nunani taakkunani pingasuni nunamut agguaqatigiissitamut naleqqiullugu samit najugaqarfiini annertuneruvoq (Young, Revich, & Soininen, 2015).

Imminornissamik eqqarsaateqarnerit imminoriaraluernerillu inuit akornanni amerlasarnerat ingasammik inuusuttut peroriartornerminni ataatsimik amerlanerusunilluunniit nanertuuteqarsimasut akornanni takussaasarput, soorlu ass. angerlarsimaffimmi imigassamik ajornartorsiuteqarfiusimasuni, kinguuaassiuutigut nakuuserfiusimasuni aamma meeraalluni angerlarsimaffigisimasami nakuuserfiusimasuni. 1990-ikkunnili 18-29-nut ukiullit akornanni ukiup kingulliup iluani imminoriaraluarsimasut aggornerat 10 % missaannissimavoq. Ukiut kingulliit 20 ingerlaneranni 18-29-nik ukiullit akornanni imminoriaraluarternerit amerlassusaat malunnartumik allanngoriartorfiusimangilaq (Ottendahl, et al., u.d.).

Naatsorsuineq: Meeqqat inuusuttullu akornanni imminut toquttut Imminut toquttut amerlassusaattut aamma Kalallit Nunaanni inuusuttut 100.000-ugaangata taakku akornanni amerlassusaattut naatsorsorneqartarpoq.

Piffissami 2018-2021 meeqqat 0-17-inik ukiullit akornanni imminortut 4 aamma 6 akornanniissimapput Nalunaarsuiffik 4.3.1 naapertorlugu. 0-imiit 17-inut ukiulinnut imminut toquttut amerlassusaat naatsorsorneqangilaq, taama ukiulinnut imminut toqunnissamut navianartorsiorneq taamatut ukiullit akornanni assigiinngitsorujussuussammata, assersuutigalugu inuk 13-nik imaluunniit 17-inik ukioqarnerisq apeqqutaatillugu. Piffissami pineqartumi imminut toqunermik peqquteqartumik toqusut imminnullu toqoriaraluartut 12-iniit 17-inut ukioqarput.

Nalunaarsuiffik 4.3.1 "Imminut toqunneq toqoriarnerlu" toqutigalugu toqusut amerlassusaat, 0-17-inut ukiullit, 2018-2021

	2018	2019	2020	2021
Imminornerit amerlassusaat, 0-17-inut ukiullit	4	6	4	6

Tigusiffik: Naatsorsueqqissaartarfik, Nunatta Nakorsaaneqarfia

Ukiutum inuusuttut 18-23-inik ukiullit akornanni imminortut 11 aamma 15 akornanniissimapput Nalunaarsuiffik 4.3.2 naapertorlugu. Piffissami 2019-imi aamma 2020-mi innuttaasut 100.000-ugaangata 18-23-nut ukiullit ukiumut imminnut toquttut 230 missaannik amerlassuseqarsimapput. 2021-mi imminortartut amerlassusaat innuttaasut 100.000-iugaangata 300 missaannut qaffariarsimavoq, taannalu 2018-imi imminorsimasut amerlassusaannut naapertuulluni.

Nalunaarsuiffik 4.3.2 "Imminut toqunneq toqoriarnerlu" toqutigalugu toqusut amerlassusaat, aamma inuusuttut katillugit amerlassusaat, 18-23-nut ukiullit, 2018-2020

	2018	2019	2020	2021
Imminortut amerlassusaat, 18-23-nut ukiullit	15	11	11	14
Inuusuttut 18-iniit 23-nut ukiullit amerlassusaat	4933	4797	4689	4646
Inuit 100.000-ugaangata 18-iniit 23-nut ukiullit amerlassusaat	304	229	235	301

Nalunaarsuut: Meeqqat inuusuttullu amerlassusaat 1.januaari naatsorsugaapput

Tigusiffik: Naatsorsueqqissaartarfik, Nunatta Nakorsaaneqarfia

5 Eqikkaaneq

Nalunaarusiami uani 2022-p aallartinnerani suliniutitut malitseqartitsinermi aalajangiinermi tunngaviit paasinarsisitsissutillu arfinillit toqqakkat pillugit killiffiit takutinneqarput. Kommuninit kisitsisinik katersuinermi annertuumik unammilligassaqarnera peqqutigalugu kisitsisit nalorninartortaqaangaatsiarput, ingasammik nalunaarutiginninnerit suliassallu suliarineqarsimangitsut assaat atorlugit kommunini aaneqarsimasut pillugit, kisitsisillu tamaasa kommuninit tallimanit pissarsiarineqarsinnaannginnerat peqqutigalugu. Qaninnerusooq eqqarsaatigalugu kisitsisitigut tunngavigisassat pitsanngorsarneqarnissaat sulissutigineqarpoq, suliniuteqarnerup ingerlanerani kisitsisinik pitsaanagerusumik katersisarnissaq aqutigalugu ungasinnerusorlu eqqarsaatigalugu ESDH-mik ataqtigiimmik aaqjissuusamik kommuninut tamanut atuuttussamik pilersitsinikkut.

Aalajangiinermi tunngaviit paasinarsisitsissutillu sinneruttunut tigusiffinnit pioreersunit (Naatsorsueqqissaartarfik, Kalaallit Nunaannii Politiit il.il.) paasissutissat katersorneqarput ingerlaavartumillu nutarneqartarlutik.

Suliniutitut taakkunanga 16-init annertunerusumik paasissutissanik aamma misissuinerit ingerlasunit aamma Kalaallit Nunaanni meeqqat pillugit paasissutissaasivimmik pilersitsinikkut siunissami naatsorsuinerit annertusineqarsinnaapput, taamaalilluni suliniutitut taakku 16-init ataatsimut isigalugu meeqqanut inuusuttunullu atugarliortunut pissutsit pitsanngorsarneqarsimanersut pitsaanagerusumik takussutissaqartikkumallugu, kiisalu ataatsimut suliniutitut meeqqat inuusuttullu nalinginnaasumik atugarissaarnerannik pitsanngortitsinersut takussutissaqartinniarluguttaaq.

Suliniutitut malittareqqinneqarnerat atuutilersinneqarnerallu pillugu killiffimmik nalunaarut tulleg 2022-mi ukiakkut suliarineqassaaq.

6 Toqqammavigineqartut

Bjerregaard, P., & Larsen, C. V. (19. Februar 2015). Time trend by region of suicides and suicidal thoughts among Greenland Inuit. *International journal of circumpolar health*. Retrieved from <https://doi.org/10.3402/ijch.v74.26053>

Grønlands Politi. (2020). *Årsstatistik 2020*.

Grønlands Politi. (2021). *Årsstatistik 2021*.

Ottendahl, C. B., Bjerregaard, P., Svartá, D. L., Sørensen, I. K., Olsen, I., Nielsen, M. S., & Larsen, C. V. (n.d.). *Mental sundhed og helbred blandt 15-34-årige i Grønland*. Retrieved from Sdu.dk: https://www.sdu.dk/da/sif/rapporter/2021/mental_sundhed_unge_groenland_dk

Styrelsen for Forebyggelse og Sociale Forhold. (2020). *Myndighedsvejledningen til lov om støtte til børn*.

VIVE. (2020). *Kortlægning af døgninstitutionsområdet i Grønland*.

Young, T. K., Revich, B., & Soininen, L. (4. Marts 2015). Suicide in circumpolar regions: an introduction and overview. *International journal of circumpolar health*.

Kalaallit Nunaanni meeqqanut inuusuttunullu atugarliortunut pitsaanerusumik suliniuteqarnissaq pillugu kalaallit danskillu oqartussaasoqarfiisa assigiinngitsunik suliallit akornanni suleqatigiinneq 2020-2023.

Ilanngussaq 1 Killiffik pillugu allakkiaq april 2022.

08-04-2022
Suliap nr. 2020 - 12903
All. id. 16096425

Postboks 260
3900 Nuuk
Oqarasuaat (+299) 34 50 00
Fax (+299) 34 66 66
E-mail: ian@nanoq.gl
www.naalakkersuisut.gl

Tunuliaqutaasut

Kalaallit Nunaanni meeqqat inuusuttullu atugarliortut pillugit suliniutit patajaallisarneqarnissaat Naalakkersuisut aamma danskit naalakkersuisui 2019-imi oktobarimi isumaqatigiissutigaa. Suliniutit aalajangersimasunik siunertallit 16-it suliap inernerisimavai, taakkulu katillutik Kalaallit Nunaanni meeqqat inuusuttullu atugarliortut atugarisaat pitsanngorsaavigissavaat.

Aaqqiissutissatut siunnersuutit innersuussutigineqartut ataatsimut isigalugit:

- Siusissukkut suliniuteqarneq pitsaaliunerlu pingaarnersiorneqassapput, taamaaliornikkut atugarliornerit, sumiginnaanerit innarliinerillu sapinngisamik piaartunik paasineqartalerniassammata.
- Kommunini meeqqanut inuusuttunullu immikkoortuni sullissinerit patajaallisarneqassapput, taamaalilluni ullumikkornit sukkanerusumik nalunaarutiginnittarnerit oqartussaasunit suliarineqartarniassammata.
- Katsorsarneqarnissamik neqeroorutit annertusarneqassapput, tamatumalu inernerissavaa illoqarfinni nunaqarfinnilu meeqqat inuusuttullu atugarliortut amerlanerusut pisariaqartitaminnik ikiorserneqartarnissaat.
- Meeqqat inuusuttullu kinguaassiutitigut atonerlunneqarsimasut inatsisitigut isumannaatsuunissaat annertusineqassaaq.

Suliamut aqutsisoqatigiit ataatsimeereernerisa kingorna ukiup affakkaartumik Danskit naalakkersuisui, Naalakkersuisut, Inatsisartuni Ilaqutariinnermut Peqqiissutisimullu Ataatsimiititaliaq kiisalu Kalaallit Nunaanni kommunit sulinerup killiffia pillugu ilisimatinneqartassapput.

Pingaarnertut killiffik

Suliniutit 1-imiit 10-mut kiisalu suliniutip 16-ip atuutilersinnissaannut Naalakkersuisut akisussaapput. Suliniutit 11-miit 15-ip atulersinnissaannut Justitsministereqarfik akisussaavoq. Suliniutit 11-miit 15-imut killiffii ilanngussami 2-mi takuneqarsinnaapput.

Piffissami matumani suliniutit naatsorsuutigineqartut siuariartornermut malinnaapput. Suliniut 1-imi pineqarpoq *ilaqutariinni ajutoornissamut immikkut navianaatilinni angajoqqaat piginnaasaasa nukittorsarneqarnissaat*, kiisalu suliniut 8-mi pineqarluni *Meeqqanut ornittakkanik misiligutitut pilersitsineq*, taamaattorli kommunini sulineq assoroornarsinnaavoq. Suliniut 1-imi unammillernartut annersaraat MANU-nik pioreersunik qassinik ingerlasoqarnerisooq piffissami matumani suli erseqqarinngimmat. Suliniutillu annertusarneqarnissaa siunertarineqarpoq, tamanna kommunini ingerlanneqarpoq. Taamaattumik MANU aamma siusissukkut iliuuseqarluni suliaqarnerit qassit ingerlanneqarnerisut paasisaqarfigineqarnissaat pingaarnertut isiginiarneqarpoq. Tamanna suliniummut attuumassuteqarpoq, kiisalu ataatsimut isigalugu ingerlatsineq. Suliniut 8-mi unammilligassani annertunerpaajuvoq ornittakkat eqqarsaatigineqartut atorneqannginneri. Ilaatigut atorneqarneq ajorput. Meeqqat kinaassusertik isertuussinnaangikkaangamikku ornittakkat ingalassimaniartaraat maannamut misilittakkat takutippaat. Illumut ornittakkat meeqqanik iluamik ilisimaneqarnerisut uani aamma qularutigineqarsinnaavoq. Iluarsisariiallit taakku assigiinngitsunik iliuuseqarnikkut iluarsiniarneqarput. Assersuutigalugu kinaassuseq isertorlugu ornittakkat atorneqarnissaat periarfissarsiuunneqarsinnaavoq, kiisalu ornittakkat saqqummiussuunneqarnerat annertusineqarsinnaalluni, tamatumani illoqarfinni assigiinngitsuni ornittakkat meeqqanik inersimasunillu ilisimaneqarnerat qulakkeerniarlugu.

Ukiup aallartinnerani Kalaallit Nunaanni Covid-19-ip atuunera annertuvoq. Tamanna katersuussinnaanerit killilersoqqinneqalernerannik kinguneqarpoq. Peqatigisaanillu Namminersorlutik Oqartussani sulisut peqquneqarput tuniluunerup suminngaanneerneranik ujartuinissaannut. Suliniutini sulianik ataasiakkaanik aalajangersimasunik suliaqartunut ilaatigut Paarisami sulisunut tamanna aamma atuuppoq. Ataatsimut

isigalugu Covid 19-imik pissutsit suliniutit ilaannut suliaqarnermut sunniuteqarput, taamaattorli ima annertutiginani piffissaliunneqartoq sunnerlugu.

Meeqqanut Inuusuttunut Ilaqutariinnermullu Naalakkersuisoqarfik aamma Isumaginninnermi Aqutsisoqarfik akuttunngitsunik najuunnani kommunit peqatigalugit ataatsimiinnernik ataqatigissaarissutaasumik ingerlatsisarput, tamatumani suliniummi aallartinneqarsimasut qanoq ingerlassanersut eqqartorneqartarluni.

Suliniutit tamarmiusut killiffiat

Qorsuk Isumaqqarpoq suliniummi naatsorsuutigineqartutut siumukartoqartoq ernumassutissaqanngitsorlu. Suliniut, naak kinguaattooruteqalaaraluarluni ingerlasoq qorsummik qalipaaserneqartariaqaraluarpoq. **Sungaartoq** Isumaqqarpoq suliat pitsanngorsarneqarsinnaapput, suliaq kinguaattoorpoq, aamma/imaluunniit suliap siumut ingerlaannarnissaa eqqumaffigineqartariaqarpoq. **Aappaluttoq** Isumaqqarpoq suliap ingerlanera ernumanarsivoq - pingaartumik pilersaarusernermut, ingerlatassatut naatsorsuutigisat qanoq aaqiiffiginissaannut aamma 2023-p naanerani pilersaarut malillugu suliniutip atuutilersinneqarnissaa eqqarsaatigalugu.

2021-mi novemb erimi killiffik:	April 2022-mi killiffik	Killiffik
Malitassaq 1:(nr. 1-4). 4. Siusissukkut iliuuseqartarnerup nukittorsarneqarnissaa aamma pinaveersaartitsineq.		
1	1	<p>Ilaqutariit ajornartorsiulerniss amut ulorianartorsiortut immikkut isigalugit angajoqqaat piginnaasaasa nukittorsarneqarnis saat.</p> <p>COVID-19 pissutaalluni sulisut peqquneqarsimapput tuniluunnerit sumik aallaaveqarneranik misissueqqullugit, tamannalu kinguaattoorutaasimavoq.</p> <p>MANU-mi suliassat tamarmik paasineqarnissaat pingaarnertut suliarineqassaaq.</p> <p>MANU-mut ilitsersuutitut atortussiat 5-6-inik ukiulinnut atugassiat kiisami nutserneqarput. Nutserinermi unammilligassat sulineq kinguarsarsimavaat. Naatsorsuutigineqarpoq upernaamut atuutilernissamut piareerneqassasoq.</p> <p>Siusissukkut suliniuteqarnernut/MANU-mut nakkutilliisutut tapersersortinut aningaasartuutissat kommunit marluk atulersimavaat, sulisussanillu atorfinitsitsisoqarluni.</p>
2	2	<p>Kommunini sullissisut, peqqissaasut ernisussiorlullu akornanni suliassaqqarfiit assigiinngitsut akornanni</p> <p>Suleqatigiit tamakkerput, illoqarfinnilu assigiinngitsuni siusissukkut iliuuseqarniartut attaveqarfigineqarnissaanik suliaq aallartissimallugu.</p> <p>Siusissukkut sullissisartut pilersaarutaata nalilersorneqarnera GRL-imit suliarineqarsimasup tamanut saqqummiunneqarnissaa piareersarneqarpoq.</p>

		sulialinnik suleqatigiinneq nukittorsarneqassa aq.	Siusissukkut sullissisartut aallarniutaasumik isumasioqatigiinnissaat septemberimi pissaaq, ilaatigullu siunertarineqarluni pisariaqartitanik qulaajaanissaq aamma suliat assigiinngitsut ineriartortinneqarnissaat pillugu oqaloqatigiinnissaq.
3	3	Ulluunerani neqeroorutini sulisunik pikkorissaaneq piginnaasanillu ineriartortitsineq.	Kommunini siullerni pingasuni piginnaasat qaffassarlugit pikkorissaasoqarnissaanik akuulersitsinissamut pileraarummik angalasartoqatigiit suliaqarsimapput. Akuulersitsinissaq pillugu kommunit kingulliit marluk oqaloqatigineqarput. Januarimi aamma februarimi Covid 19-imik nappaalasoqarnera pissutaalluni akuunerulersitsinissaq martsimut kinguartinneqarpoq.
4	4	Namineq piumassutsimik isumaginninnermut tunngatillugu Kalaallit Nunaanni suliniuteqarnermut tunngavissat sakkortunerusut.	Ataqatigiissaarisartoqatigiit Aningaasaateqarfiit Kalaallit Nunaanni suliaqartut aamma Center for Frivilligt Socialt Arbejde (DK) qanimut suleqatigaat. Covid 19 pissutaalluni kommunit, NGO/CSO, Namminersorlutik Oqartussat, Inuusutissarsiortut, aamma aningaasaateqarfiit suleqatigiinnissaq pillugu isumasioqatigiinnissaq april 2022-mut kinguartinneqarpoq. Isumasioqatigiinnerup kingorna Nuummi inuiaqatigiinni suliniaqatigiiffiit workshoppertinneqassapput. Ataqatigiissaarisartoqatigiit NGO/CSO-ni assigiinngitsunik inuttalerlugu immikkut ilisimasalinnik pilersitsisimapput. Kajumissuseq tunngavigalugu sulianiaqatigiit takoqqusaarutaata aprilimi naammassinissaa naatsorsuutigineqarpoq kiisalu KNR-ikkut,(Tv aamma radio) attaveqatigiittarfinni, illoqarfinni nunaqarfinnilu allagartarsualiornikkut saqqummiunneqassallutik. Nittartakkap aprilimi saqqummiunneqarnissaa naatsorsuutigineqarpoq.
Malitassaq 2: (5-7) Kommunini meeqqat inuusuttullu sullinneqarnerat nukittorsarneqassa			
2021-mi novemb erimi killiffik:	April 2022-mi killiffik		Killiffik
5	5	Meeqqat inuusuttullu pillugit suliat suliarineqarsimann gitsut ikilisarneqassapput.	Isumaginninnermi sullissisunut ikiuunneq Kommuni Qeqertalik kisiat pinani tamarmik naammassinissamut, tassani kommunip namineq piumasaa malillugu sullissisunik kalaallinik sulisussarsiortoqarluni.

			<p>Ukioq 2022-mut tapiissutitut atavillugu ¹ isumaginninnermi sullissisunut ikiunnerup siulliaata aamma aappassaata ataatsimoorunneqarnissaat eqqarsaatigineqarpoq. Taamaattumik Kommune Qeqertalik aamma Isumaginninnermut Aqutsisoqarfik aallartissimapput sulisussarsiornerit sullissisunullu ikiunnerit ataatsimoortinniarlugit.</p> <p>Kommune Qeqertalik Ilaqutariit katsorsarneqarnissaannut ikiorsiissutinik qinnuteqarsimanngilaq, taamaattumillu missingersuutitut ilanngussisoqarsimanani.</p>
6	6	Kommunini sullissinermik tapersersuineq	<p>2022-mi pingaarnertut suliassaq tassaavoq suleriutsip ESDH-p atuutsilernissaa. Qeqqata kommuniani atuutilersitsiniarneq martsimi aallartinneqarpoq.</p> <p>Sulisunik kommuninilu aqutsisunik pikkorissaaneq kiisalu atortussanik nutarterinermik suliagarneq ingerlatiinnarpoq.</p> <p>Kommunini tamani aqutsisutut allannguinnermut pikkorissarnermik atuutilersitsineq aallartinneqartarpoq, kinguneranik sapaatip akunneri marluk sulisunik ilinniartitsisoqarluni, kingullertullu Isumaginninnermut Aqutsisoqarfimmi sulisut marluk illoqarfinnut tamanut ilinniartitsiartortarput, tassani sanileriitsitsilluni sapaatit akunneri marluk ilinniartitsisarlutik.</p> <p>Atuutsilersinerup kingorna qaammatit arfinillit qaangiunnerani kommunit tamarmik malinnaaffigineqassapput piffissallu taassuma iluani qaammatikkaartunik killiffinnik nutarterisoqartassalluni. Tamatuma kingorna kommunit tamarmik immikkut imminnut naleqqussakkamik malinnaaffigineqassapput.</p> <p>Immersugassat pioreersut pitsaassusaat qulakkeerneqarsimavoq nutaanillu suliagartoqarluni, tamatumani qulakkeerniarneqarpoq kommunit tamarmik sullissinermi suleriutsinik assigiinnik peqarnissaat.</p> <p>Tamakkiisumik marloqiusamik attaveqatigiinneq, atuisutut oqaloqatigiittarfimmik kiisalu pisortat attaveqatigiittarfiannik pilersitsisoqassaaq. Atuisunut ataqatigiittarfik aprilimi pilersinneqassaaq.</p>
7	7	Pikkorissaatissanik naleqqussaanerit aamma pikkorissarfissanik	<p>Suliniuteqarnermut ataqatigiissaarisumik atorfinitsitsisoqarpoq atorfillu Isumaginninnermut Aqutsisoqarfiup nammineq aningaasaatai atorlugit 31.12.2022-p tungaanut sivitsorneqarluni. (GRL)</p>

¹ Naalakkersuisut kommunillu akornanni tapiissutitut isumaqatigiissutaapput, kommunit 5 mio. kr.-nik tapiiffigineqartarlutik ukiuni 2022-2024, taakkualu meeqqanut immikkoortortaqaqarfinnik nukittorsaanermut kommunit namminneq suliniarnerannut atornerqartussaallutik, taakkununga ilanngullugu isumaginninnermi sullissisunut ikiunneq.

		<p>aqutissiuussivimmik pilersitsineq.</p>	<p>Isumaginninnermi perorsaasunnngorniat ilinniarfiat suleqatigalugu (PI/SPS) pikkorissartunit 24-nit 17-nit november/december 2021-mi piginnaasaminnik qaffassaallutik pikkorissarnertik naammassaivaat. (PQP).</p> <p>Ilinniartitaanermut, Kultureqarnermut, Timersornermut Ilageeqarnermullu Naalakkersuisoqarfik aamma Isumaginninnermut Sulisoqarnermullu Nunami Namminermi pissutsinut Naalakkersuisoqarfik suleqatigalugit isumaginninnermi ikiortitut ilinniarneq nutaaq ukiumi ataatsimi ingerlasartussaq 2022-mi aallartinneqarpoq PI/SPS-imi ingerlanneqartassalluni.</p> <p>ilinniakkat piginnaasat ineriartortinneqarnissaannut periarfissat pioreersut Isumaginninnermut Aqutsisoqarfimmit qulaajaaffigineqarsimapput. Qulaajaanerit kommuninut agguanneqarput.</p>
<p>Malitassaq 3:(nr. 8-10) Meeqqat ilaqtariillu inuuniarnermikkut ajornartorsiuteqalernissamut ulorianartorsiortut amerlanerusunik neqerooruteqarfigineqartassapput.</p>			
2021-mi novemb arimi killiffik:	April 2022-mi killiffik		Killiffik
8	8	<p>Meeqqat ornittagassaannik pilersitsinissamik misiliinerit.</p>	<p>Ornittakkanik takoqqusaarineq annertusineqaraluartoq ulloq manna tikillugu ajornartorsiutaavoq meeqqanut inuusuttunullu atortinniarneqarnera. Ornittakkat akulikinnerpaamik takkuffigineqartartut tassaapput isumaginninnermi pingaartunit inissiivigineqartartut. Ornittakkat ilaat piffissami matumani sulit atorineqanngillat.</p> <p>Ornittakkat atorineqartarneri annertusiniarlugu ilaatigut aalajangiunneqarsimavoq siunissami ornittakkani sulisut nalilersoqqaartassagaat pisariaqarnerisooq meeqqat pillugit nalunaaruteqartoqassanersoq. Sulit takkuttut nalunaarsorneqartassapput, taamaattorli nalunaarsuiffik isertuganngortinneqassaaq. Sulit ornittakkat takoqqusaarutigineqarnerata ukkatarineqarnera ingerlanneqassaaq.</p> <p>Ornittakkat ilaanni pitsaasumik ineriartortoqarpoq, taakkunani sulisut ornittakkanik annertunerusumik aallussillutik. tamatuma kinguneraa Isumaginninnermut Aqutsisoqarfiup piareersimaannarnissaa pisariaqartitsisoqartillugulu tapersersuisussaalluni.</p>
9	9	<p>Ilaqtariit illuini suliniutit meeqqanut Inuusuttunut</p>	<p>Ilaqtariit illuini VIVE-p misissuina sularineqarsimavoq, naatsorsuutigineqarlunilu maj qeqqani/naanerani saqqummiunneqassasoq.</p>

		<p>taakkualu ilaqutaannut siunnerfeqartinneqas sapput.</p>	<p>VIVE-p innersuussutai tulliani nuna tamakkerlugu workshoppernermi sapaatip akunnerisa 22-anni Sisimiuni ingerlanneqalerpat ilaatinneqassapput.</p> <p>Workshopip ingerlanneqareernerani naggataarutaasumik nalunaarusiortoqassaaq, taannalu ataatsimut sulianut ilisarnaammik aamma ilaqutarit illuisa suliaannik suleqqinnissamat kiisalu Meeqqanut Inuusuttunut Ilaqutariinnullu Naalakkersuisoqarfiup nalunaarusiornerani tunngavissiissaaq.</p> <p>Meeqqanut Inuusuttunut Ilaqutariinnullu Naalakkersuisoqarfiup nalunaarummik suliaqarneq 2023-mi ukiup affaanut siullermut kinguartissimavaa.</p> <p>Ilaqutariit illui tamarmik piffinni pisortatut attaveqaqatigiinnik pilersitsiortorlutik aallartissimapput, kisianni sumiiffiit ilaanni Covid 19 kiisalu pisortat taarseraannerat pissutaallutik sulineq ajornartorsiutaasimavoq.</p>
10	10	<p>Meeqqanut inuusuttunullu atugarliortunut kinguaassiutitigut atonerlunneqarsim asunut katsorsaannissamat neqeroorutit pitsanngorsarneqas sapput.</p>	<p>Angalasartoqatigiit meeqqanik sullissisut siorna Qasigianguani Nuummilu katsorsaaneq naammassivaat. Tasiilami katsorsaaneq aasamat naammassineqassaaq. 2021 naanerani 2022-llu aallartinnerani katillugit meeqqat 45-ut katsorsarneqarsimapput.</p> <p>Ukioq manna Angalasartoqatigiit meeqqanik sullissisut Sisimiuni Upernavimmilu katsorsaallutik aallartippat, aprilimilu Nanortalimmi katsorsaaneq aallartissalluni.</p> <p>Angalasartoqatigiit meeqqanik sullissisut akornanni tarnip pissusaanik ilinnarsimasut marluk taarserneqarnerat tunngavigalugu illoqarfinni arlalinni aallarnisaanissaq qaammatinik marlunnik/pingasunik kinguaattoorsimavoq. Tamatuma kingunerissavaa illoqarfinni arlalinni katsorsaannissat upernaakkut 2024-mut kinguartittariaqarneri. Taamaattoqassappat isumaginninnermut Aqutsisoqarfimmit tamanna aningaasalersorneqassaaq. (GRL).</p> <p>Decemberimi angalasartoqatigiit meeqqanik sullissisartut Janus Centerimi piginnaasaminnik qaffassaapput. Piginnaasanik qaffassaaneq Angalasartoqatigiit meeqqanik sullissisut qaffassaasarnermut pisariaqartitaat taamaallugit matussuserneqarput.</p> <p>Angalasartoqatigiit meeqqanik sullissisartut maannakkut sulisut VIVE-p nalilersorumaneruaat siullit pinnagit, tamatumunngalu atatillugu ilaatigut angalasartoqatigiit suliaasa sunniutaat ataasiakkaarlugit nalilersussallugit.</p>

			Meeqqanut inuusuttunut Ilaqtariinnullu Naalakkersuisoqarfik piffissami matumani Kalaallit Nunaanni tarnip pissusaanik ilisimasalinnik atorfinni uninngatitsiinnarnissaq sulisussarsiornissarlu pillugit Peqqissutsimut Naalakkersuisoqarfimmik oqaloqateqarpoq.
Illerngit 4 (nr. 11-16): illerngit Meeqqanut inuusuttunullu kinguaassiutitigut atornerlunneqarsimasunut inatsisitigut isumannaatsuuneq annertusarneqassaaq.			
2021-mi novemb arimi killiffik:	April 2022-mi killiffik.		Killiffik
11-15	11-15		Takuuk ilangussaq 2
16	16	Inersimasunut, meeqqanik inuusuttunullu 18-it inorlugit ukiulinnut kinguaassiutitigut kannguttaatsuliornermik pissusilersortartunut katsorsaanermit sullissivimmik pilersitsinissaq.	<p>Suliniutinik aqutsisoq aamma tarnip pissusaanik ilisimasalik atorfinitsinneqarsimapput. Suleqatigiissitanut aamma tarnip nakorsaaniq/tarnip pissusaanik ilisimasalimmik upernaamut atorfinitsitsisoqassaaq.</p> <p>Sullitanik katsorsaaneq aallartereerpoq. Maannamuugallartoq pinerluttaalisitsisunit innersuunneqartarput. Kisianni aprilip naanerani katsorsaavik tamanut ammarneqassaaq, innutaasunillu kikkunilluunniit attavigineqarsinnaalluni.</p> <p>Sexologisk Klinik-imik (DK) suleqatigiinnissamut Isumaqatigiissutissap suliarineqarnera naammassiartorneqarpoq, kisianni tarnip nakorsaaniq/tarneq pillugu ilisimasalinnit imaaqarneqartarneq aallartereersimalluni. Qaffassaataasumik tikeraarnissaq aprilimut pilersaarusiorneqarsimavoq, kisianni Sexologisk Klinik-ip piffissaasuanera pissutaalluni kinguartinneqarsimalluni.</p> <p>Pinerluttaalisitsisunik suleqateqarneq aallartereerpoq, suleqatigiinnissamullu isumaqatigiissut atsioriaannangorsimavoq.</p> <p>katsorsartinnissamut neqeroorut pillugu Kommunit oqaloqatigineqarnerat aallartisarneqarpoq. Suliniutinut aqutsisup katsorsaasullu ukiup ingerlanerani kommunit assigiinngitsut tikeraarfigisassavaat.</p>